

Ivan Bach

Varaždinski zlatari

Juraj Kunić

(oko 1777—1831)

i njegov sin Vinko

(1801 — poslije 1841)

Zagreb 1977

Predgovor

Kao kustos zbirke metalnih predmeta Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu nastojao sam istražiti i proučiti podatke o starijim domaćim kovinarskim majstorima u Hrvatskoj, a napose o zlatarima Zagreba i Varaždina. Sudjelujući kod inventure riznice zagrebačke katedrale naišao sam godine 1952. na zlatarske žigove kaptolskih majstora kraja 18. stoljeća,¹ a uskoro zatim, prigodom pregleda srebrnog posuda u prodavaonici antikviteta »Posrednik«, na žigove majstora slobodnog grada Zagreba ranog 19. stoljeća.² Muzejska zbirka postupno se dopunjala djelima zagrebačkih zlatara,³ a kako je bilo poznato da su i drugi hrvatski gradovi imali zlatare u svojim cehovima, uputila me godine 1952. uprava Muzeja za umjetnost i obrt u Varaždin da pregledam tamošnja stara zlatarska djela, ne bih li među različitim žigovima na njima našao i varaždinske oznake.

Prof. Krešimir Filić, direktor Gradskog muzeja u Varaždinu, upozorio me tada na kajkavske povlastice varaždinskih zlatara iz 1613. godine, sačuvane u zbirci toga muzeja, te mi je omogućio da ih prepisem i dozvolio da ih objavim.⁴ Te povlastice određuju među ostalim da varaždinski zlatari moraju svaki svoj rad predati na kontrolu cehmeštru, koji će zatim udariti na predmet »znamenje« kojim je zajamčeno kupcu da je upotrebljeno srebro propisane kakvoće. Oblik tog »znamenja« nije povlasticama određen, pa je valjalo na sačuvanim zlatarskim djelima u Varaždinu pregledati sve kontrolne oznake, ne bi li se po nekim sigurnim značajkama moglo prepoznati varaždinsko »znamenje«. Uprava varaždinskog muzeja kao i župnici i uprave samostana Varaždina najsusretljivije su mi omogućili da pregledam sve zlatarske radove u njihovim zbirkama, crkvama i kapelama, ali osim nekih nepouzdatih indicija nije bilo moguće zabilježiti nikakav siguran stari varaždinski zlatarski žig. Neka djela 17. i 18. stoljeća imaju urezane zapise o domaćim darovateljima ili o pripadnosti predmeta određenoj varaždinskoj crkvi, no nikakva zlatarskog žiga, dok drugi radovi nose različite strane žigove, koji su omogućili da upotpunimo evidenciju o djelima majstora susjednih zemalja ili udaljenijih evropskih središta, nabavljenima za crkve u Hrvatskoj.

Tada me je kanonik čazmanskog kaptola u Varaždinu g. S. L. Tumpić upozorio da je u arhivu župne crkve u Mariji Bistrici čitao podatke, kako je niz zlatarskih radova naručen krajem 18. stoljeća i u ranom 19. stoljeću iz Varaždina.

Muzej za umjetnost i obrt uputio me na temelju toga god. 1953. u Mariju Bisticu, gdje sam zahvaljujući susretljivosti župnika g. Florijana Papića mogao proučiti cijelu riznicu i pregledati arhiv.⁵ Tada sam među drugim vrijednim podacima našao i one o narudžbama zlatarskih djela kod majstora Jurja Kunića od 1807. do 1813. godine, a kasnije kod varaždinskog zlatara Antuna Gerstnera.⁶ Premda u Mariji Bistrici nisam našao nijednog Kunićeva rada, postojala je mogućnost da se oni nalaze među predmetima iz Marije Bistrice, što su pohranjeni u zagrebačkom Dijecezanskom muzeju.⁷ Direktor Dijecezanskog muzeja dr Kamilo Dočkal omogućio mi je tada da pregledam predmete u tom muzeju, pa sam naišao na nekoliko djela, koja su djelomice nosila mjesni žig Varaždina s karakterističnim elementima gradskog grba, a usto imeni žig zlatara G. K. — jamačno inicijale Georgius Kunich, kako se taj zlatar nazivao u latinskim

izvorima onog doba. Taj imeni žig našao sam i na drugim predmetima zajedno s mjesnim žigom, koji je sadržavao pojednostavljene elemente varaždinskog »znamenja«, pa sam i njih po stilskim osebinama mogao pridati Jurju Kuniću, dok su jasno ispisani žigovi Gerstner zajedno s mjesnim žigom Varaždina odavali radove Antuna Gerstnera.⁸

Ugodna mi je dužnost istaknuti ovdje pomoć, koju mi je pružio u proučavanju povijesti zlatara Jurja i Vinka Kunića osnivač i prvi direktor Muzeja grada Koprivnice dr Leander Brozović, koji je istražio u arhivskoj građi Koprivnice i u nekim publikacijama niz podataka o zlataru Vinku Kuniću i o drugim Kunićima, što su živjeli u Koprivnici. Našao je dr Brozović i nekoliko djela sa žigovima Vinka Kunića u koprivničkim zbiricama, te ih donio na studij u Muzej za umjetnost i obrt. Posve nesebično i prijateljski dozvolio mi je da te podatke objavim u studijama o hrvatskom zlatarstvu.⁹

Dr Brozović dao je izraditi i crteže žigova Jurja i Vinka Kunića na koprivničkim primjercima. Crteži su rad akad. slikar Stjepana Kukca u Zagrebu (u ovoj radnji sl. 16. i 32).

Posebnu zahvalnost dugujem također profesoru Muzičke akademije u Zagrebu Ladislavu Šabanu, koji mi je donio u muzej na studij veoma zanimljivo srebrno zvonce sa žigovima Jurja Kunića i Varaždina, te mi dozvolio da ga dadem snimiti i da ga objavim.¹⁰

Tako je bilo moguće na saveznoj izložbi »Umetnička obrada metala naroda Jugoslavije« u Beogradu godine 1956. prikazati javnosti i nekoliko djela Jurja i Vinka Kunića te Antuna Gerstnera.¹¹ Ovi prvi rezultati istraživanja opravdavali su nade da bi sustavno proučavanje pisanih izvora u Historijskom arhivu Varaždina moglo dati više podataka o varaždinskim zlatarima prošlih stoljeća. Institut za povijest umjetnosti zagrebačkog Sveučilišta uvrstio je ta istraživanja u program svog znanstvenog rada te mi je omogućio novčanim sredstvima da uz pristanak Muzeja za umjetnost i obrt započnem godine 1962. s istraživanjima u Historijskom arhivu Varaždina. Zahvaljujući osobitoj susretljivosti direktora arhiva prof. Mirka Androića, koji mi je omogućio studij izvora i u izvanredno radno vrijeme, bili su rezultati tih prvih sonda neobično obilni i zadovoljavajući, pa mi je godine 1963. Muzej za umjetnost i obrt dao daljnja sredstva za studij u tom arhivu. Godine 1964. ponovno je Institut za povijest umjetnosti omogućio nastavak toga rada, pa sam tako skupio dovoljno građe ne samo za ovu radnju o Jurju i Vinku Kuniću nego i za širu povijest varaždinskog zlatarstva. Ti su podaci uneseni u moje izvještaje Institutu i Muzeju, pa su korišteni za daljnje studije. Institut je osigurao također fotografiranje niza Kunićevih radova u Mihovljanu, Konjščini, Varaždinu i Koprivnici.

Prigodom istraživanja u varaždinskom arhivu upozorio me je spomenuti kanonik čazmanskog kaptola g. S. L. Tumpić i na kalež u Konjščini, koji je označen varaždinskim grbom.¹² Pošto je bio utvrđen oblik varaždinskog »znamenja« i imenog žiga Jurja Kunića, mogao sam naknadno prepoznati još jedan Kunićev rad u zbirci varaždinskog Gradskog muzeja¹³, a jednako sam mogao pridati Jurju Kuniću i dvije krasne soljenke u zbirci Muzeja za umjetnost i obrt.¹⁴

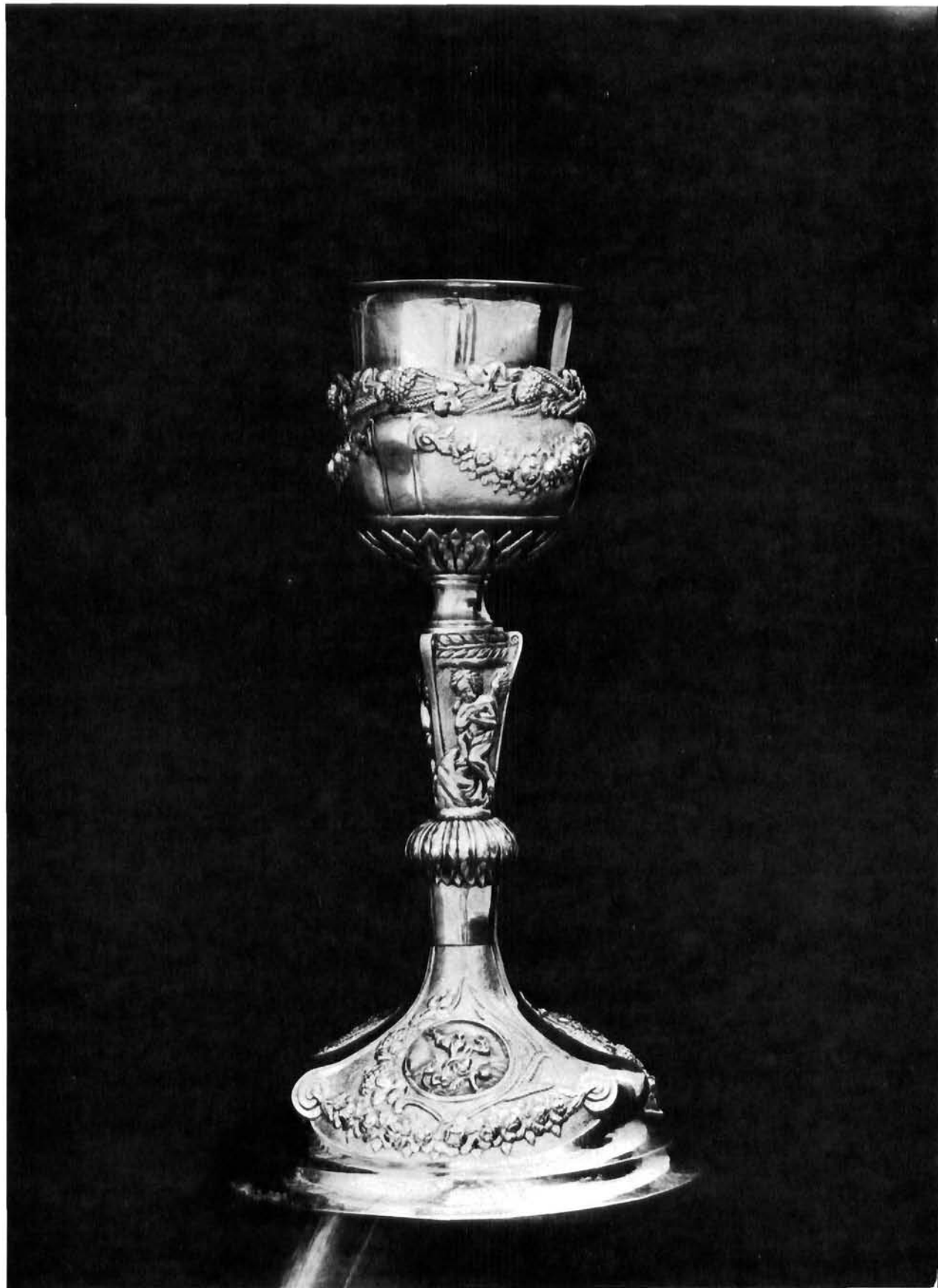
Zahvaljujem Muzeju za umjetnost i obrt za fotografije djela Jurja i Vinka Kunića, snimljene 1955/56. u vezi s pripremama za spomenutu saveznu izložbu umjetničke obrade metala, a Zavodu za zaštitu spomenika kulture SR Hrvatske za povećanje snimke kaleža u Donjoj Voći.

Zahvaljujući suradnji spomenutog niza ustanova i pojedinaца uspio sam prikupiti građu za ovaj prikaz djelovanja varaždinskih zlatara Jurja i Vinka Kunića, koji zacijelo nije još potpun ni konačan, ali upravo u takvu obliku može dati pobude za daljnja istraživanja i dopune. Bez sumnje čuvaju još mnogi naši arhivi podatke o Jurju i Vinku Kuniću, a također će na terenu zacijelo biti otkriveni još neki radovi ove dvojice majstora, koji zavređuju da budu uklopljeni u povijest primijenjene umjetnosti Hrvatske.

Ivan Bach

Bilješke

- 1 Tkalčićev zbornik, sv. 2, Zagreb, 1958, str. 257—280.
- 2 Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih radnika NR Hrvatske, god. VI, br. 6, prosinac 1957, str. 164—165.
- 3 Peristil, br. 5, Zagreb, 1962, str. 104—113.
- 4 Starine JAZU, knj. 49, Zagreb, 1959, str. 235—246.
- 5 Peristil, br. 16-17, Zagreb, 1973/1974, str. 149—168 i Peristil, br. 18-19, Zagreb, 1975/1976, str. 137—154.
- 6 O Kunićevu radu za Mariju Bistricu vidi u ovoj radnji pod 2. 23—24, a o Gerstnerovu pod 4. 14.
- 7 Dr Kamilo Dočkal, Dijecezanski muzej nadbiskupije zagrebačke, sv. I, Zagreb, 1940, str. 69—71.
- 8 Vidi u ovoj radnji pod 4. 1—2, 7—13.
- 9 Katalog izložbe »Umetnička obrada metala naroda Jugoslavije«, sv. I, i 2, Beograd, 1956.
- 10 Vidi u ovoj radnji pod 1. 8.
- 11 U katalogu izložbe »Umetnička obrada metala naroda Jugoslavije«, sv. I, sl. 97; sv. II, str. 63, br. 659, 661, 662, 663, str. 64, br. 670, str. 65, br. 673, 676—678, 680, 681, 683, str. 66, br. 686.
- 12 U ovoj radnji pod 1. 2.
- 13 U ovoj radnji pod 1. 9.
- 14 U ovoj radnji pod 1. 6—7.

Sl. 1. *Juraj Kunić*: kalež od pozlaćenog srebra (1820). Mihovljan

1. Djela Jurja Kunića

1.1.

Istražujući spomenike kulture u krapinskom i zlatarskom kotaru prof. Đuro Szabo našao je ime Jurja Kunića na zanimljivom klasicističkom *kaležu u Mihovljanu*¹ (sl. 1). Tada još nije bilo poznato da je Juraj Kunić bio zlatar u Varaždinu potkraj 18. i u prvoj trećini 19. stoljeća, pa prof. Szabo nije ni tvrdio da bi zapis na tom kaležu sadržavao ime zlatara, koji ga je izveo. Na obodu podnožja kaleža ugravirano je odozdo: FRAN: CZU-NICH: P: M: F: F: ANNO: 1820: A: F: GE: KUNICH (sl. 2). Prvi dio latinskog zapisa kazuje da ga je Franjo Kunić, mihovljanski župnik, dao načiniti (*fieri fecit*) godine 1820, dok drugi dio zapisa² zacijelo znači: *aurifaber fecit* (ili naprosto *Auri Faber*) *Georgius Kunich*, tj. (izradio) zlatar Juraj Kunić. Takvo tumačenje omogućili su podaci o tom varaždinskom zlataru sačuvani u arhivu župnog ureda u Mariji Bistrici³ pošto su povezani s novijim istraživanjima u varaždinskom Historijskom arhivu s obilnom građom o životu i radu Jurja Kunića. Sačuvana i dosad proučena djela Jurja Kunića u jednu ruku potvrđuju da je mihovljanski kalež doista njegov rad, a u drugu ruku ona najbolje svjedoče o umijeću tog varaždinskog majstora i njegovu mjestu u povijesti našeg zlatarstva. Stoga držim da ćemo Kunića kao zlatara najpotpunije upoznati ako prvo razmotrimo njegova djela, a zatim ćemo s više zanimanja pratiti također pojedinosti iz njegova života sadržane u arhivskim izvorima. Mihovljanski je kalež visok 28 cm, promjer podnožja iznosi 15,5 cm, a promjer čaše 9,2. Izrađen je od pozlaćena srebra. Podnožje je okruglo, profil ruba je polukružno uvijen, a stepenast brid odvaja taj rub od svedena gornjeg dijela podnožja, koje je razdijeljeno trima plastičnim volutama u tri polja. U sredini svakog polja je po jedan reljefan, uspravno ovalan, srebrn (nepozlaćen) medaljon, uokviren desno klasjem a lijevo vinovom lozom. Iz sredine zavoja voluta spuštene su girlande ruža. U jednom je medaljonu prikazana Bogorodica uzdignutih ruku, a nose je dva anđela u oblacima (Marijino uzeće na nebo, sl. 3). Vrlo dramatski djeluje Bogorodičin lik s visoko posegnutom, poletnom desnom rukom, dok blaže uzdignuta lijeva izražava predano ushićenje. Njezine su noge također dijagonalno smještene na oblacima, desna niže a lijeva više. Velik zavoj njezina plašta uzdiže se u snažnoj S-krivulji, pa se s druge strane spušta, obuhvaćajući i grudi u uzbudenom pokretu. Dok lijevi anđeo gleda ravno u nas, raskriljen, a rukama podupirući desnu Bogorodičinu nogu, desni je anđeo nama leđima okrenut, pa vidimo njegove bujne uvojke na zatiljku i gola leđa, što krilima uzdižu Bogorodicu. Desna ispružena ruka tog anđela kao da se opire o rub medaljona, i taj je pokret izvrsno dijagonalno kompozicijsko uporište uzdignutoj Bogorodičinoj desnici. Druga kompozicijska dijagonala teče od ugla savitog lakta lijevog anđela do vrha Bogorodičine lijeve ruke. Valoviti obrisi oblaka na lijevoj strani povezuju se sa zamahom anđelovih krila, prate ga i proširuju uzbibano talasanje u vis, a na suprotnoj strani pri dnu i uz donji desni rub medaljona nagomilani su oblaci u snažnim, krupnim masama. Majstorski je riješen taj prizor samim krupnim oblicima; detalji se očituju tek na perju desnog anđela, da bude izražena nježna lepršavost, dok oči lijevog anđela, uprte u nas, djeluju izvanredno ekspresivno. Dominiraju glavni potezi kompozicije, a pojedini njezini dijelovi usklađeni su dobro odmjerenim odnosima. U obilnoj sačuvanoj i proučenoj građi o Jurju Kuniću nigdje se ne spominje da bi on surađivao s nekim

Sl. 2. *Juraj Kunić*: kalež od pozlaćenog srebra, podnožje s ugraviranim zapisom: *FRAN: CZUNICH: P: M: F: F: ANNO: 1820: A: F: GE: KUNICH*. Mihovljan

skulptorom ili da bi od drugud nabavljao neke ukrasne dijelove svojih tvorevina, a znamo da je bio i pečatorezac (usp. 2.3). Majstor, koji je s toliko poleta i skladnog ritma oblikovao npr. motive klasja i vinove loze, što uokviruju medaljone (sl. 4), zacijelo je znao izvesti i kompozicije ljudskih likova u minijaturnim medaljonima. Možemo dakle smatrati i te prizore njegovim radom, premda inače znamo da su i najbolji francuski majstori, kao Robert-Joseph Auguste i drugi, često koristili suradnju skulptora kod reljefnih dijelova. U prilog jedinstvenosti Kunićeva rada govorili bi i reljefni motivi klasja i vinove loze, što uokviruju medaljone. Poletne linije tih strukova i grana odišu istim ritmom kao i kompozicije medaljona (sl. 4).

Pogledajmo drugi medaljon, smješten na kaležu lijevo od opisanog. U njemu je prikazan arkandeo Mihael kako gazi zmaja (sl. 5). Visoko je zamahnuo desnicom plameni mač, ljevicom drži ovalan štit, na kojem su urezani inicijali IHS s križem iznad slova H, a s tri kopljasta klina u donjem dijelu štita. Ispod štita vise dvije zdjelice vage. Na anđelovoj kacigi tri su velika pera. Iznad rastavljenih Mihaelovih nogu uzvijorio se od zamaha rub njegova plašta. Veliki plameni jezici okružuju zmaja, čiji se šiljat rep uzdigao u iskrivljenom grču. Dijagonala, što teče od desne arkandelove noge na uzdignutu desnicu i vrh anđelova lijevog krila, povezuje se kompozicijski s drugom dijagonalom, koja ide od lijeve anđelove noge do srednjeg pera na njegovoj kacigi, a obje te dijagonale presijeca treća u smjeru od desne zdjelice vage kraj štita do visoko uzdignuta raskriljenog desnog krila. Tu dijagonalu prati i naglašava usporedno uzdignut plameni mač, koji kulminira iznad Mihaelove glave. Luk odlučno stisnutih borčevih usta izvrsno je usklađen sa snažnim, krupnim oblicima cjeline prizora, kome upravo te ispresijecane dijagonale daju dramatski izraz odlučne borbe.

Znatno je različan od ova dva dramatska prizora treći, koji izražava sućut i molitvu svećenika za čovjeka što leži sklopčan na podu ispred njega (sl. 6). Svećenikov se lik uzdiže uspravno na glatkoj bazi donje haljine prelazeći piramidom rokete na svećenikovu glavu nagnutu ulijevo prema sćućurenom liku. Pokret svećenikove glave slijedi desnica pružena iznad glave donjeg lika. Ljevicom svećenik drži prema klečećem nagnut križ mekih obrisa. Smješten je taj križ između srca svećenikova i ruke što lebdi iznad čovjeka. Taj je sćućureni lik malen kao krupnije dijete. Donji dio tijela zaobljena je cjelina, kao da je umotan u neki pokrivač. Ruke su prekrížene na prsima, a čitavo je tijelo nagnuto malo ulijevo kao pokrenuto doživljajem. Usto se taj lik gotovo piramidalno uzdiže prema svećenikovoj ruci, kao da se predaje djelovanju obreda. Gotovo cijela donja polovina medaljona pokriva je rombovima podnih ploča, kojih se rubovi koso križaju. Vodoravan čipkast rub svećenikove rokete uzdiže se već iznad gornje crte poda. Nad tim rubom dva su križaja na krajevima stole prebačene oko svećenikova vrata. Na glatkoj pozadini ističe se gornji dio svećenikova lika.⁴ Prema značenju prizora i kompozicija je njegova različita od ostalih dvaju. Pored dominirajuće dijagonale svećenikove desne ruke, druga je dijagonala vrlo blago označena time, što je skut svećenikove halje desno malo izvinut u gotovo šiljastom kutu, a suprotno se nalazi svećenikova desna ruka. Kontrasti se uglavnom izražavaju križanjem smjernica, koje zahvaćaju cijeli sćućureni lik u donjem dijelu, dok je nasuprot gornji dio svijetao i gladak s naglašenim likom svećenika. U suštini je likovni izraz jednostavan i impresivan kao i u ostalim medaljonima.

Sl. 3. *Juraj Kunić*: kalež od pozlaćenog srebra, detalj podnožja s medaljonom *Marijina uzeća na nebo*. Mihovljan

Sl. 4. *Juraj Kunić*: kalež od pozlaćenog srebra, detalj podnožja s medaljonom uokvirenim motivima klasja i vinove loze. Mihovljan

Sl. 5. *Juraj Kunić*: kalež od pozlaćenog srebra, detalj podnožja, medaljon s prikazom arkandela Mihaela. Mihovljan

Sl. 6. *Juraj Kunić*: kalež od pozlaćenog srebra, detalj podnožja, medaljon sa svećenikom koji blagoslivlje dijete. Mihovljan

Sl. 7. Juraj Kunić: kalež od pozlaćenog srebra, detalj nodusa s klečećim anđelom. Mihovljan

Ta tri medaljona zasebno su izvedena i učvršćena na podnožje kaleža vijcima s matičnjacima, koji se jasno vide u donjem dijelu podnožja (sl. 2). Ostali su ukrasi podnožja iskucani. Nodus je ljeven i cizeliran (sl. 7). Na svakoj od njegovih triju stranica, koje imaju oblik okrenuta trapeza, prikazan je u jednakom stavu po jedan anđelak klečeći lijevom nogom na oblaku. Glava mu je ponizno prignuta, a ruke sklopljene na prsima. Pozadina je izbockana točkicama, kako bi se reljefni lik anđela bolje isticao. Položena lovorova grana iznad anđelove glave prati kružnu liniju mosurastog međučlana iznad nodusa. Polja s anđelima bočno su uokvirena volutom, koja se uvija u gornjem dijelu, pružajući svojom izbočinom uporište svećenikovoju ruci, kad prihvaća kalež. Ispod zaokružena i blago nazupčana donjeg ruba nodusa zaobljen je međučlan ukrašen reljefnim, radijalno razmještenim i spuštenim šiljatim lišćem. Gladak omotač ispod toga stavljen je bez sumnje naknadno na gornji dio podnožja prigodom nekog kasnijeg popravka kaleža, koji je jamačno bio oštećen na tom mjestu.

Kupa kaleža ima košaricu komponiranu u tri vodoravna pojasa. U najdonjem je niska cvjetna čaška šiljatih latica. U srednjem se pojasu ponavlja motiv triju voluta s podnožja, no ovdje su one adekvatno svojoj funkciji uzdignute, a iz središta njihovih zavoja vise cvjetne

girlande kao i na podnožju. Najgornji pojas košarice sastoji se od vodoravno položena vijenca klasja isprepletana vinovom lozom.

Zanimljivo je usporediti s ovim signiranim Kunićevim kaležom iz godine 1820. drugi njegov kalež, što je sačuvan u župnoj crkvi u Konjščini (sl. 8). Dok mihovljanski, volutama s cvjetnim girlandama na podnožju i na košarici, očituje utjecaj neobaroka koji se već počeo javljati unutar bidermajera, konjščinski je kalež rađen u starijoj tradiciji ranog klasicizma, kakav je u Francuskoj npr. oblikovao Jacques-Nicolas Roettiers u servisu izvedenom oko godine 1770. za kneza Grigorija Orlova⁵. Stoga mislim da bismo ovaj Kunićev kalež mogli smatrati njegovim ranim djelom, nastalim potkraj 18. stoljeća.

Podnožje konjščinskog kaleža je okruglo, glatko, blago koso uvijena ruba, a bridom odvojeno od gornjeg dijela kao i mihovljansko, no gornji svedeni dio podnožja podijeljen je uglatim elementima u tri dijela. To su naglašena, reljefno vrlo istaknuta tri trapezoidna uzvišenja, na kojima su aplicirane po dvije glavice kerubina (učvršćene odozdo pomoću četiri metalne pandžice). Iznad trapezoidnih uzvišenja uzdižu se uspravni izduženo pačetvorinasti pojasi, koji se prema gore malo sužuju, a u njihovim glatkim okvirima izveden je niz plosnih karika, koje se djelomice, tj. poput ljustaka pokrivaju. U trima poljima između tih razdjelnih pojaseva smješten je po jedan uspravno ovalan medaljon, oslikan emaljnim bojama, umetnut u gladak okvir ovjenčan lovorom. Iznad svakog medaljona po jedna je reljefno prikazana karika, kroz koju prolazi drugi lovorov vijenac, što se bočno odvaja i dopire sve do spomenutih graničnih trapezoidnih izbočina, kao da je uz njih učvršćen. U donjem dijelu podnožja teče uokrug ispod medaljona i trapezoidnih izbočina vijenac klasja isprepletana vinovom lozom.

Na prijelazu s podnožja na nodus prvo je navrh podnožja smješten vijenac spuštenih šiljatih listova, zatim slijedi mosurast međučlan, pa sam nodus, koji je veoma nalik mihovljanskom. Jamačno je i na mihovljanskom kaležu prijelaz s podnožja na nodus — prije popravka — bio riješen na ovaj način. Konjščinski je nodus također trostran, s klečećim anđelčićem na svakoj stranici i s lovorovom grančicom iznad anđela, ali bočne razdjelne volute ovdje nisu zaobljene kao na mihovljanskom nodusu nego su izrazito klasicistički uglate (sl. 9). Na mihovljanskom nodusu oblačić, na kojemu kleči anđeo, razbija svojom snažnom oblinom donji dio okvira lijeve bočne volute, dok je na konjščinskom primjerku oblak sapet u krut, klasicistički ravan okvir.

Iznad nodusa drugi mosurast međučlan čini prijelaz na košaricu kupe, koja je također podijeljena u tri vodoravna pojasa kao i mihovljanska, ali nema neobaroknih voluta, nego se iznad donjeg pojasa u obliku čaške šiljatih latica nalaze u srednjem pojasu tri medaljona u glatkim okvirima ovjenčanima lovorom, a druga girlanda lovorova spušta se s vrha medaljona do razdjelnih pojaseva, koji su kao i na podnožju urešeni uspravnim nizom plosnih karika, što se ljuskasto prekrivaju. Pojasi se — suprotno onima na podnožju — ovdje malo šire u gornjem dijelu. U najgornjem pojasu košarice ponavlja se vijenac klasja i vinove loze. Emaljni medaljoni imaju straga kontremalj, a učvršćeni su odozda nizom rubnih pandžica, dok su njihovi okviri učvršćeni nizom nasuprot okrenutih pandžica.

Sl. 8. *Juraj Kunić*: kalež od srebra. Župna crkva, Konjščina

Sl. 10. *Juraj Kunić*: kalež od srebra, detalj podnožja, emaljni medaljon s prikazom *Krista na Maslinskoj gori*. Župna crkva, Konjščina

Sl. 11. *Juraj Kunić*: kalež od srebra, detalj podnožja, emaljni medaljon s prikazom *Krunjenja Krista trnovom krunom*. Župna crkva, Konjščina

Sl. 9. *Juraj Kunić*: kalež od srebra, detalj nodusa s klečećim anđelom. Župna crkva, Konjščina

Medaljoni podnožja prikazuju: a) Krista na Maslinskoj gori (sl. 10: anđeo ljevicom podržava klonulog Krista, a desnicom uzdiže kalež, iznad kojeg su sunčane zrake), b) Krunjenje trnovom krunom (sl. 11: dvojica mučitelja šipkom natiču Kristu krunu, a jedan mu klečeći pruža »žezlo« od šaša), c) Raspeće (ispod križa, na kojem je raspet Krist, kleči Magdalena obuhvativši donji krak križa, sl. 12).

Na košarici kupe medaljoni prikazuju: d) Krista dovedena vojnicima pred suca, koji sjedi s turbanom na glavi (sl. 13), e) Bičevanje Kristovo (straga su prikazana vješala za mučenje — sl. 14), f) Krist pada pod križem, a njegov je pratilac podigao kijaču (sl. 15). Kalež je visok 26,7 cm, promjer je podnožja 15 cm, a promjer čaše 9,2 cm. Izrađen je od srebra, iskucan, s ljevenim dijelovima. Na rubu podnožja udareni su žigovi (sl. 16 a, b): uspravno ovalan žig je mjesni znak Varaždina s gradskim grbom. U donjem dijelu tog žiga razabire se štit s vodoravnim prugama, usred kojih je visoka kula. Iznad štita je raskriljen anđeo, a kraj njegove glave broj 13, koji označuje da je predmet izrađen od propisane srebrne slitine. Ta sadrži 13 lota srebra u jednoj marki slitine, gdje su još tri lota ostalih primjesa: bakra i dr.⁶ Žig s inicijalima G K u položenoj pačetrovini zaobljenih uglova jamačno je žig Jurja Kunića, koji se u spisima javlja kao Georgius Kunich.

Arhivska građa razjašnjava zašto na mihovljanskom kaležu nema godine 1820. zlatarskih žigova, a na ovom

Sl. 12. *Juraj Kunić*: kalež od srebra, detalj podnožja, emaljni medaljon s prikazom *Raspeća s Marijom Magdalenom*. Župna crkva, Konjščina

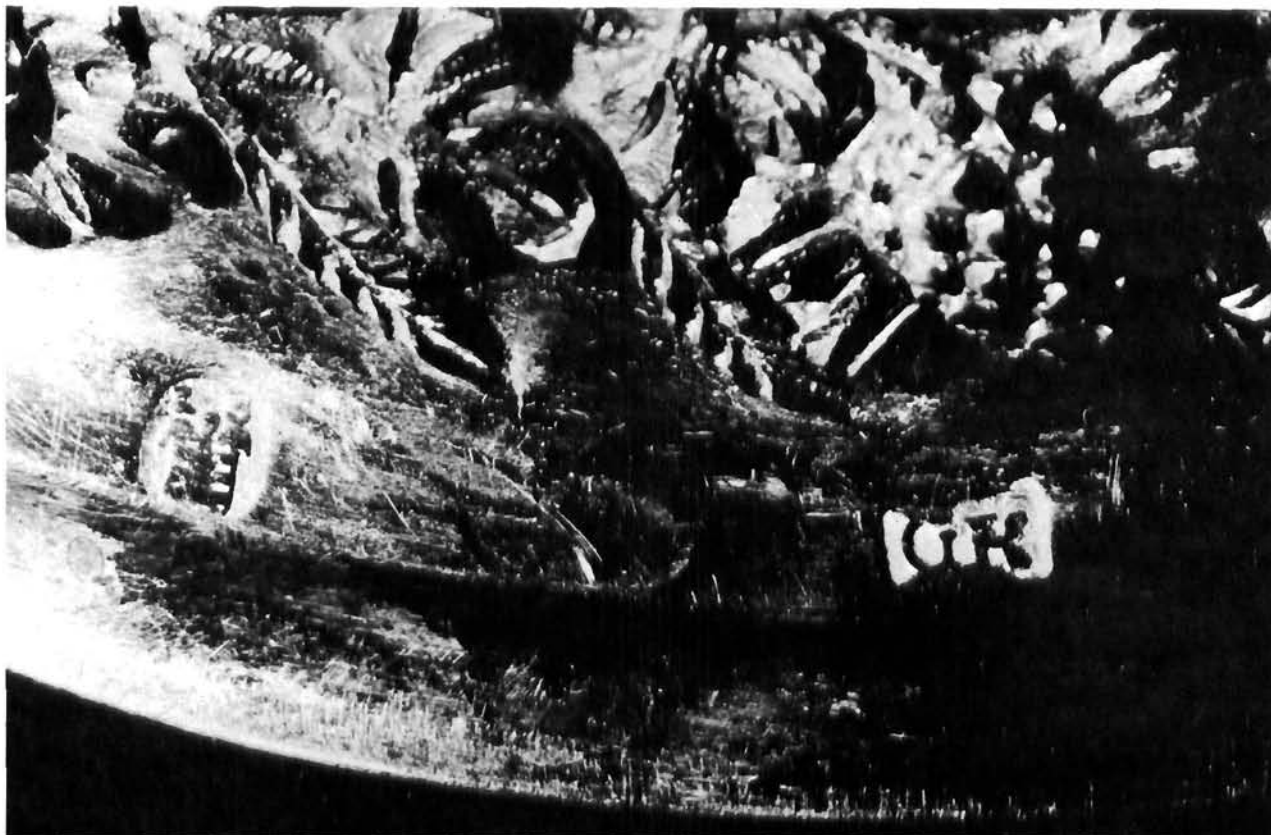

Sl. 13. *Juraj Kunić*: kalež od srebra, detalj košarice kupe, emaljni medaljon s prikazom *Krista pred sucima*. Župna crkva, Konjščina

Sl. 14. *Juraj Kunić*: kalež od srebra, detalj košarice kupe, emaljni medaljon s prikazom *Bičevanja Krista*. Župna crkva, Konjščina

Sl. 15. *Juraj Kunić*: kalež od srebra, detalj košarice kupe, emaljni medaljon s prikazom *Krist pada pod križem*. Župna crkva, Konjščina

Sl. 16 a, 16 b. *Juraj Kunić*: kalež od srebra, detalji ruba podnožja sa žigovima (mjesni znak Varaždina s gradskim grbom i inicijali: GK). Župna crkva, Konjščina

zacijelo starijem konjščinskom primjerku se nalaze. Poznato je naime iz sačuvanih spisa, da je Juraj Kunić djelovao u Varaždinu od 1796. do 1818, kad je zbog dugova bio prodao kuću u Varaždinu i odselio u Vidovec, pa se tek 1824. vratio u Varaždin, gdje je i umro 22. V 1831. Mihovljanski je kalež nastao upravo u razdoblju kad se Kunić nije nalazio u Varaždinu, pa nije ni mogao označivati varaždinskim žigom, nego je kao pokrajinski zlatar signirao i datirao svoje djelo gravurom.

Varaždinski mjesni žig na konjščinskom kaležu starija je varijanta, koja se razlikuje od kasnije, kakvu nalazimo na djelima varaždinskog majstora Gerstnera u četrdesetim godinama 19. stoljeća.⁷ U starijoj varijanti odvojen je lik varaždinskog grba od oznake kvalitete slitine, tj. brojke 13, smještene iznad grba, dok je kod Gerstnera brojka 13 uklopljena u grb grada kao da je smještena u velik okvir vrata u donjem dijelu kule (sl. 17). Taj Gerstnerov mjesni žig Varaždina nalazimo uz žig s ispisanim majstorovim prezimenom na različitim djelima tog varaždinskog zlatara.⁸

Emaljni slikani prizori u medaljonima na konjščinskom kaležu možda su također Kunićev rad. Poznato je da su neki zlatari potpuno vladali i tehnikom emalnog slikanja, kao npr. Johannes Szilassy, koji je djelovao od 1729. do 1782. u slovačkoj Levoči.⁹ Izvodio je izvrsne emaljne medaljone i druge sličice na crkvenom posuđu, koje je izrađivao u svojoj radionici. Kako sam spomenuo u vezi s mihovljanskim Kunićevim reljefima, do sada istraženi ahrvski podaci nigdje ne spominju da bi Kunić od

drugud nabavljao bilo reljefne bilo emaljne medaljone ili slične ukrasne dijelove svojih radova. Na mihovljanskim reljefima Kunićevog kaleža oči su likova većinom pritrvorene, gotovo zatvorene, a to vidimo i na konjščinskim sličicama ne samo na ovim likovima prizora na Maslinskom brdu nego i na nizu drugih. Ipak u sceni Bičevanja Kristova desni je klečeći lik tako intenzivno upro svoj pogled ispred sebe kao da je prožet nekom iznenadnom spoznajom. Taj pogled djeluje impresivno poput onog anđela u mihovljanskom prizoru Marijina uzeća na nebo. Premda se slikanje emaljem razlikuje od plastičnog oblikovanja, ipak možemo zapaziti u Kunićevim reljefima i sličicama neke značajke koje bi mogle govoriti u prilog pretpostavci da su to djela prožeta vrlo srodnim duhom, te bi bila mogla nastati u istoj radionici, vjerojatno samog Kunića.

Usporedimo li emaljne slike na Kunićevu konjščinskom kaležu s onima na kaležu gradačkog zlatara Leopolda Vogtnera iz 1732. u riznici Marije Bistrice¹⁰, vidimo u prizoru na Maslinskoj gori kompoziciju donekle nalik Kunićevoj. Kretnje klečećeg, klonulog Krista gotovo su jednake na objema slikama, pa i kretnje anđela u mnogome se podudaraju, ali je na Kunićevu kaležu anđeo zakoraknuo na lijevu stranu kompozicije; time je od Vogtnerove dijagonale — koja povezano teče s koljena, duž tijela klečećeg Krista, u smjeru Kristove i anđelove glave — u odnosu obaju likova na Kunićevoj slici nastao dramatskiji izražaj jer se dijagonala Kristova lika sudara s drugom dijagonalom anđelova tijela. U skladu s tim je

Sl. 16 b.

također izraz anđela, koji na Kunićevu kaležu suosjećajno motri Krista prignuvši se nada nj s lijeve strane, dok je u Vogtnerovoj slici anđeo smješten Kristu iza leđa te upire prstom u kalež što lebdi iznad njih obojice u lijevom gornjem dijelu kompozicije. Premda i kod Vogtnera nalazimo suprotnu dijagonalu, koja teče od anđelove noge preko spuštene Kristove ruke i njegova lica na anđelovu uzdignutu desnicu i lebdeći kalež, cijela je kompozicija više nalik svečanoj živoj slici, koja teatralno opominje na neumitnost sudbine. Zato su i nabori odjeće Vogtnerovih likova dekorativno raspoređeni, kako bi svojim raskošnim vijugama i bujnom plastičnošću prijevoja pridonijeli barokno svečanom ugođaju, što je, dakako, prirodno u doba oko 1732. kad su nastali Vogtnerovi medaljoni. Kojih pedesetak godina kasnije, kod Kunića je uklonjen sav taj dekorativni balast i drapiranje Kristove odjeće posve jednostavnim, mirno položenim naborima svjesno je usklađeno s izrazom Kristova mučeničkog klonuća. Uzvijoren rub anđelove haljine ima samo funkciju izraza živog pokreta tog lika u suprotnom smjeru. Kalež u anđelovoj ruci maknut je odlučno u stranu, a u središte je postavljen izraz sućuti anđela za klonulo žrtvu.

Jednako je u prizoru Krunjenja trnovim vijencem Kunić izostavio bogato drapiranu i dekorativno aranžiranu kompoziciju Kristova lika kakva je bila Vogtnerova, pa je odjeća posve prilagođena osnovnim linijama sjedećeg Krista, prekrivajući mu i noge, koje su kod Vogtnera bile razgoljene i ljepotom su svojih linija upotpunjavale plemenitost mučeničkova lika. Sva otmjenost i blagost Vogtnerova Krista u odnosu prema mučitelju, koji mu se ruga uzdižući mu prst prema nosu, zamijenjena je kod Kunića surovijom gestom onoga, koji uvredljivo tura

Sl. 17. Mjesni žig Varaždina majstora *Antuna Gerstnera* (sredina 19. stoljeća)

Kristu pred oči ruglo bezvrijedna žezla, a Krist ga izmučen, spuštenih očnih kapaka, ni ne gleda. Trnovito granje što leži pred Kunićevim Kristom rječito zamjenjuje Vogtnerovu barokno dekorativno valovitu draperiju neke tkanine na istom mjestu.

Već sam istakao u Kunićevu prikazu Bičevanja onaj klečeći lik taknut iznenadnom spoznajom, a njegovo značenje shvatit ćemo još jasnije usporedimo li ga s Vogtnerovim klečećim likom što prinosi uzice konopa Kristovim nogama, okrenut leđima prema nama, a fungirajući svojim blještavim šljemom i pokretima tijela tek kao dijagonalni statist u toj školski korektnoj kompoziciji s običnim baroknim pojedinostima.

Naći ćemo i kod Vogtnera u prizoru Nošenja križa lik klečeće žene s djetetom, kojoj se na licu odražava spoznaja Kristove patnje. Ta žena, što se glavom otkrenula od Krista, palog pod teretom križa, blago je dijagonalno ukomponirana u Vogtnerov prikaz, u kojemu mnoštvo ljudi s bezbroj pojedinosti vrvi uokolo četiriju likova: vojnika što uzdignutom rukom i konopom prijeti posrnutom, onemoćalom Kristu, dok samozvani Kristov pomagač podmeće svoja leđa pod križ, plašljivo se osvrćući prema drugom vojniku što je desnicom uzdigao palicu.

Kunićev je prizor iste teme ograničen na teške dijagonale nagnutog križa, koji pritišće klonuli Kristov lik. Od trojice njegovih pratilaca samo jedan, kao tek po dužnosti, gotovo bezvoljno drži nad Kristovim tijelom zamahnutu kijaču, drugi sućutno pridržava konopac, koji ga povezuje s mučnikom, dok je treći, sprijeda u hod, samo kompozicijska protuteža prethodnom.

Umjesto Vogtnerova prizora Posljednje večere Kunić je

uvrstio prikaz dovođenja Krista pred suca. Tu je stojeći Kristov lik na lijevoj strani, izmučeno nagnut i suprotstavljen sucu koji sjedi desno, jednostavno odjeven, klasično odmjerena pokreta lijeve ruke položene u rastvorenu knjigu zakona, a desne upravljene upitno prema okrivljenom. Kompozicija je ograničena na dvije glavne osobe s dva nužna pratioca: vojnika koji dovodi Krista i onoga što svojim kopljem štiti suca.

Kunić je u prizoru Raspeća umjesto tradicionalne kompozicije s Marijom i Ivanom, što sažalno stoje pokraj križa, odabrao varijantu bez tih likova, a s pokleklim Magdalenom podno križa. Njena glava izražava intenzivnu bol, dok su ruke naprosto obuhvatile donji krak križa kraj Kristovih pribijenih nogu. Umjesto Vogtnerovih arhitektonskih detalja grada u pozadini i kićenih biljnih motiva s objiju strana središnje skupine, Kunić je nacrtao samo dva brijega, koji djeluju kao golem val bola Magdalenine sućuti s Kristovom patnjom.

Premda su spomenuta pojednostavljivanja kompozicija općenito značajna za klasicistički izraz posljednjih decenija 18. stoljeća, ova nam uspoređivanja s baroknim Vogtnerovim shvaćanjem istih tema omogućuju da jasnije uočimo srodnost emaljnih slika Kunićeva kaleža u Konjščini s jednostavnom i sažetom izražajnošću reljefa na njegovu mihovljanskom kaležu.

- 1.3. *Kalež u Donjoj Voći* objavio je prof. Đuro Szabo prvo u Vjesniku Hrvatskog arheološkog društva, n. s. XIV, 1915—1919, Zagreb, 1919, str. 95, sl. 76 s opisom na str. 96: »svakako treba istaknuti divot kalež nastao početkom XIX vijeka u lijepim oblicima onoga vremena, ukrašen dragim kamenjem i emajlom«, a zatim je ponovno na nj upozorio u »Narodnoj starini«, sv. 1, Zagreb, 1922, str. 38, ističući ga kao »vrlo lijep kalež, podnožak s visokim obodom; oduljena polukuglja rastavlja nodus od stalka. Sve je nekako otegnuto, sve je pokrivo ornamentima: cvijećem, figuricama, emailskim medaljonima. Takvi su kaleži u nas dosta rijetki, jer je prijašnje doba satvorilo tako ustaljene forme, koje su se još u kasnijim decenijama proizvađale. Zato i nailazimo u svim crkvama, koje su u nas sagrađene tek god. 1780. i poslije, ponajviše kaleže učinjene malone u istim oblicima, kao što su bili i 50 godina prije.«

Vidimo prema tome, da je Kunić bio jedan od rijetkih, koji je unosio u crkve po Hrvatskoj novije oblike klasicizma.

Kalež u Voći ima nodus s klečećim anđelom a uglatim volutama na bočnim stranicama poput konjščinskog primjerka. Polukugla ispod nodusa sa spuštenim lišćem (premda je uglato odsječena, a nema mekan prijelaz lišća na podnožje kao u Konjščini), mosurasti međučlanovi, čaška u donjem dijelu košarice, sve je to vrlo srodno konjščinskom kaležu, pa i ukras emaljnim medaljonima, no i na onim mjestima razdjelnih pojaseva na podnožju, gdje konjščinski kalež ima aplicirana po dva kerubina, ovdje su emaljne sličice. Gornji dio košarice također ima emalje i u razdjelnim pojasi. Razdjelni pojasi na podnožju, koji su urešeni motivom karika što se ljuskasto pokrivaju kao na konjščinskom kaležu, prelaze dalje na sam obod kaleža, gdje se ističu svojim uglatim, pačetrovornastim izbočinama. One stoje u nužnoj stilskoj protuteži uglatim volutama nodusa, te nadoknađuju što je u tom smislu izgubila kompozicija podnožja smještanjem malih emaljnih ovala na mjesta, gdje

su u Konjščini četverouglate reljefne pločice. Za stil ranog klasicizma potkraj 18. stoljeća također su značajne vrpce vezane u dekorativnu petlju na vrhu cvjetnih vijenaca, što uokviruju veće medaljone. Nisam na žalost imao mogućnosti da pregledam taj kalež, koji je vrlo vjerojatno Kunićev rad, a možda i označen njegovim žigovima. Zahvaljujem Republičkom zavodu za zaštitu spomenika kulture SR Hrvatske za ovdje reproducirano povećanje fotografije toga kaleža prema negativu prof. Đure Szaba snimljenom oko 1917. godine. Na toj fotografiji jasnije se razabire samo emaljni medaljon na košarici, koji prikazuje krunidbu Krista trnovom krunom, u kompoziciji vrlo nalik onoj na konjščinskom kaležu (sl. 11). Čini se da je u manjem medaljonu lijevo Krist koji nosi križ kao na konjščinskom kaležu (sl. 15), ali je ovdje Krist uspravniji, tj. nije poklekao kao u Konjščini. Desni mali medaljon čini se da prikazuje Bičevanje Kristovo u varijanti konjščinskog prizora (sl. 14).

U zagrebačkom Dijecezanskom muzeju čuva se još jedan kalež iz Konjščine, koji je Kunićev rad, a u nekim se pojedinostima razlikuje od naprijed opisane skupine triju kaleža¹¹. Taj kalež (sl. 18) je srodan mihovljanskom i prvom konjščinskom time, što na podnožju i na kupi ima vijenac reljefno izvedenih klasova isprepletenih s vinovom lozom. U donjem dijelu kupe je čaška radijalno smještenih uspravnih šiljastih listova. Srednji je pojas košarice gladak, a tome odgovara i gladak gornji dio podnožja. Nodus je također znatno jednostavniji od prethodna tri. Uglavnom je kruškolik, u donjem suženom dijelu gladak, a u gornjem, oblo zadebljanom, pojas je spuštenog šiljatog lišća. S gornje i s donje strane nodusa po jedan je mosurast međučlan kao i na ostalim trima spomenutim Kunićevim djelima.

Unatoč relativnom siromaštvu ukrasa, a možda upravo zbog umjerenijeg dekora s vrlo skladnim odnosima između glatkih ploha i ornamentalnih pojaseva, taj je kalež jedno od najboljih, najjelovitijih Kunićevih djela.

Dimenzije su tog drugog konjščinskog kaleža 22 × 14,3 cm. Imeni žig majstora sadrži inicijale GK, a usto je udaren mjesni žig grada Varaždina poput onog na prvom konjščinskom kaležu¹².

U Dijecezanskom muzeju u Zagrebu čuva se također Kunićevo *kandilo* od iskucana srebrna lima, koje je skromnošću ukrasa srodno spomenutom drugom konjščinskom kaležu¹³. Potječe iz *Ludbrega*. Visoko je 19 cm, a zajedno s lancima 56,5 cm. Temeljni je oblik vaze, koja ima tri ručke izrezane i raskovane poput akantusovih listova. Od njih se odvajaju tri lanca sastavljena od članaka u obliku dviju voluta poput slova S, što su gore obješeni o okruglu svedenu kapicu s karikom.

Posuda kandila sastavljena je od dva stožasta dijela, od kojih je jedan okrenut prema gore, a drugi prema dolje. Klasicistička se tradicija oblika tog kandila odražava među ostalim u uglatom sastavu tih stožaca sa srednjim ravnim pojansom trupa, na kojem su tri skupine s po tri cvjetna ukrasa. Donji dio posude urešen je uspravnim jezičastim užljebinama. Dno je zaobljeno i završava karikom. Gornji stožasti dio posude je gladak i nosi natpis:

OPFER DER MUTER (!) GOTTES
VON F. T. Sveitzer 819.

1.4.

1.5.

Sl. 18. *Juraj Kunić*: kalež od srebra iz Konjščine. Dijecezanski muzej, Zagreb

Između riječi DER i MUTER udaren je Kunićev imeni žig GK u položenoj pačetvorini i nešto pojednostavljen varaždinski mjesni žig, koji ima u uspravnom ovalu kulu na crti iznad brojke 13. Takvu kombinaciju žigova nalazimo češće na Kunićevim djelima. Kako godine 1819. Kunić više nije bio u Varaždinu, vjerojatno je on izveo ovo kandilo već 1818, odnosno dok je još bio u Varaždinu udario je na nj žig, a zapis je mogao urezati i 1819. godine. O donatoru Sveitzeru iznijet ću nešto više

kasnije u prikazu Kunićeva životopisa.

Pet navedenih crkvenih djela Jurja Kunića omogućuje nam da steknemo prilično jasnu sliku o sposobnostima i o značajkama likovnog izraza tog varaždinskog zlatara. Valja ipak uzeti u obzir da je on, kako nam to svjedoče i pisani izvori, načinio mnoštvo svjetovnih uporabnih predmeta. Nekoliko sačuvanih i dosad proučenih njegovih profanih radova pokazuje da je Kunić i na tom polju bio vrlo dobar majstor.

Sl. 19. Juraj Kunić: par soljenki. Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb

- 1.6-7. *Par soljenki* sačuvanih u zbirci zagrebačkog Muzeja za umjetnost i obrt.¹⁴ Visina im je 16,5 cm. Na trouglastom podnožju počivaju zmijske glave, a njihova uzdignuta tijela podržavaju nisku zdjelicu, dok im se repovi opleću oko vlastita tijela (sl. 19). Vrlo vješto Kunić je ovdje upotrijebio motiv zmijske glave, koji se javlja već u antiknom zlatarstvu, a po uzoru na nj također u klasicističkom. Među ranijim majstorima 18. stoljeća izvanredno se poslužio tim motivom znameniti pariški dvorski zlatar Thomas Germain, koji je na svoju posudu izvedenu 1734. godine stavio prihvat u obliku dviju isprepletenih zmijskih glava, a jednako je ručke posude oblikovao poput dviju zmijskih repova.¹⁵ Žigovi su na tim soljenkama jednaki kao na lubbreškom kandilu.
- 1.8. Jednake žigove nalazimo i na *ručnom zvoncu* od srebra, sačuvanom u posjedu prof. Ladislava Šabana u Zagrebu. (Usp. sl. 20.) Prihvat tog zvonca također je oblikovan poput zmijske glave, kojoj su glava i prednji dio priljubljeni uz vrh zvona, a njezin rep se uzdiže i koluta poput brojke 6, čineći prikladno uporište ruci. Samo uz rub zvonca

nalazi se pojas lijepo cizeliranih spuštenih listića. Inače je trup zvonca posve gladak.

Držim da bi spomenute soljenke i ovo zvonce mogli biti nastali u ranom razdoblju Kunićeva djelovanja u Varaždinu, jer pokazuju izrazitu sklonost ranoklasicističkim najjednostavnijim oblicima, kakve je upotrijebio već 1784. Robert-Joseph Auguste u svom »directoire« vrču s umivaonikom¹⁶, a četiri godine kasnije Jean-Pierre Charpenat u putnom priboru za Mariju Antoanetu.¹⁷

Dr Milan Stahuljak upozorio je¹⁸ na studij vrhovnog ravnatelja svih zemaljskih crtačkih škola u Austriji Jakoba Matije Schmutzera u pariškoj crtačkoj školi već 1762. do 1766. Taj francuski utjecaj nastavio se i kasnije ne samo putem crtačkih škola, koje su od 1777. počele djelovati u Austriji, nego i putem mnogobrojnih bakroreznih zbirki uzoraka, a napokon i samom praksom u zlatarskim radionicama Austrije, koje su u Beču, Grazu i drugim središtima — kako svjedoče sačuvana djela — izrađivale oblike vrlo srodne onima što su ih stvorili francuski majstori.

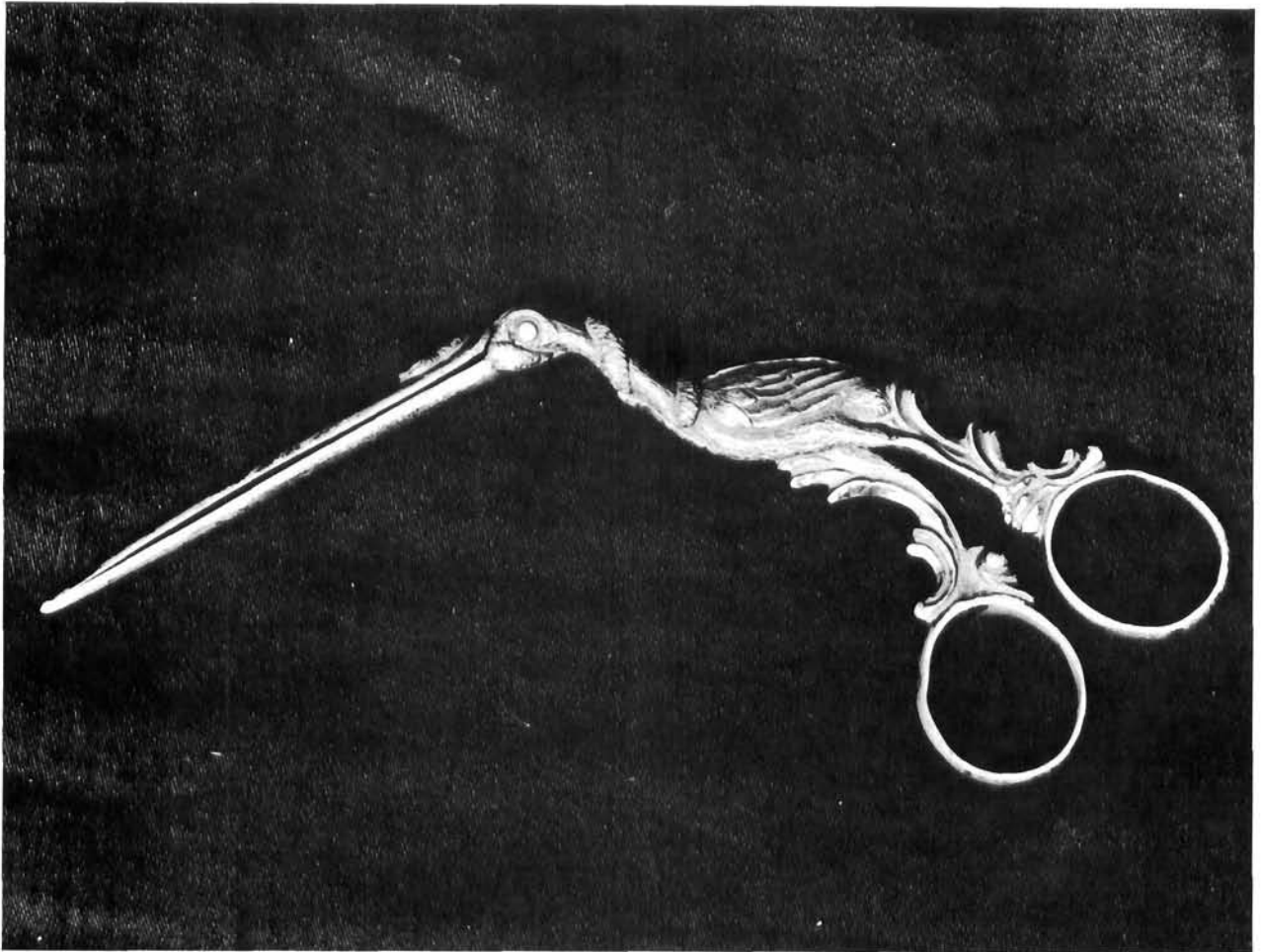
Sl. 20. Juraj Kunić: ručno zvonce od srebra (poč. 19. st.). Prof. Ladislav Šaban, Zagreb

1.9. Treći primjerak profanog Kunićeva zlatarstva odvađa se od spomenutih klasicističkih uzora, te je po ovom obliku i sadržaju gotovo bidermajerski. To su *hvataljke u obliku rode*, koje se nalaze u zbirci Muzeja grada Varaždina¹⁹ (sl. 21). Nalik su škaricama, a zatvorene prikazuju rodu, kojoj se noge opiru o obje karike na donjim krajevima škara. Rodino oko je zakovica, na kojoj se pokreću krakovi škara, a sastavljene hvataljke čine rodin kljun. Kad se škare rastvore (sl. 22), roda otvara kljun, a na donjem kraku škara, koji je pokriven rodinim trupom dok su škare zatvorene, sad se vidi u ovalnoj udubini dijete u povojima, reljefno izrezano u srebru (sl. 23). Na suprotnom kraju je s donje strane samo ovalna šupljina (sl. 24). Oko vrata rode ovila se zmija, rodina omiljena hrana.

Dužina je tih škarica-hvataljki 14,5 cm. Njihov je gornji dio koso savit prema naprijed, jer roda nije upra-

vila kljun uvis, nego ga je podigla samo malko iznad visine svog oka.

Prvotno sam pomišljao,²⁰ s obzirom na motiv djeteta u pelenama, odnosno povojima, kao i zbog priče o rodi, koja donosi djecu, da bi te škarice hvataljke mogle biti u vezi s onim »grbavim škarama«, koje su potrebne primateljici, dok pomaže porodilji, pa sam upozorio i na varaždinsko izdanje Lalanguoeve knjige »kratkog navuka od meštrije pupkorezne«, gdje je propisano da primalja mora imati grbave škare s tupim krajevima za odrezavanje pupkovine. Ipak držim, da su takve grbave škare, što se spominju već u izdanju spomenute knjige 1777. godine, mogle biti samo pobuda za oblikovanje hvataljki, koje nisu služile za tu svrhu nego za hvatanje komada šećera iz šećernice. Ima, naime, još danas u uporabi takvih starih tipova hvataljki za šećer, pa je jedan takav primjerak bio donesen na ogled i u Muzej za umjetnost i

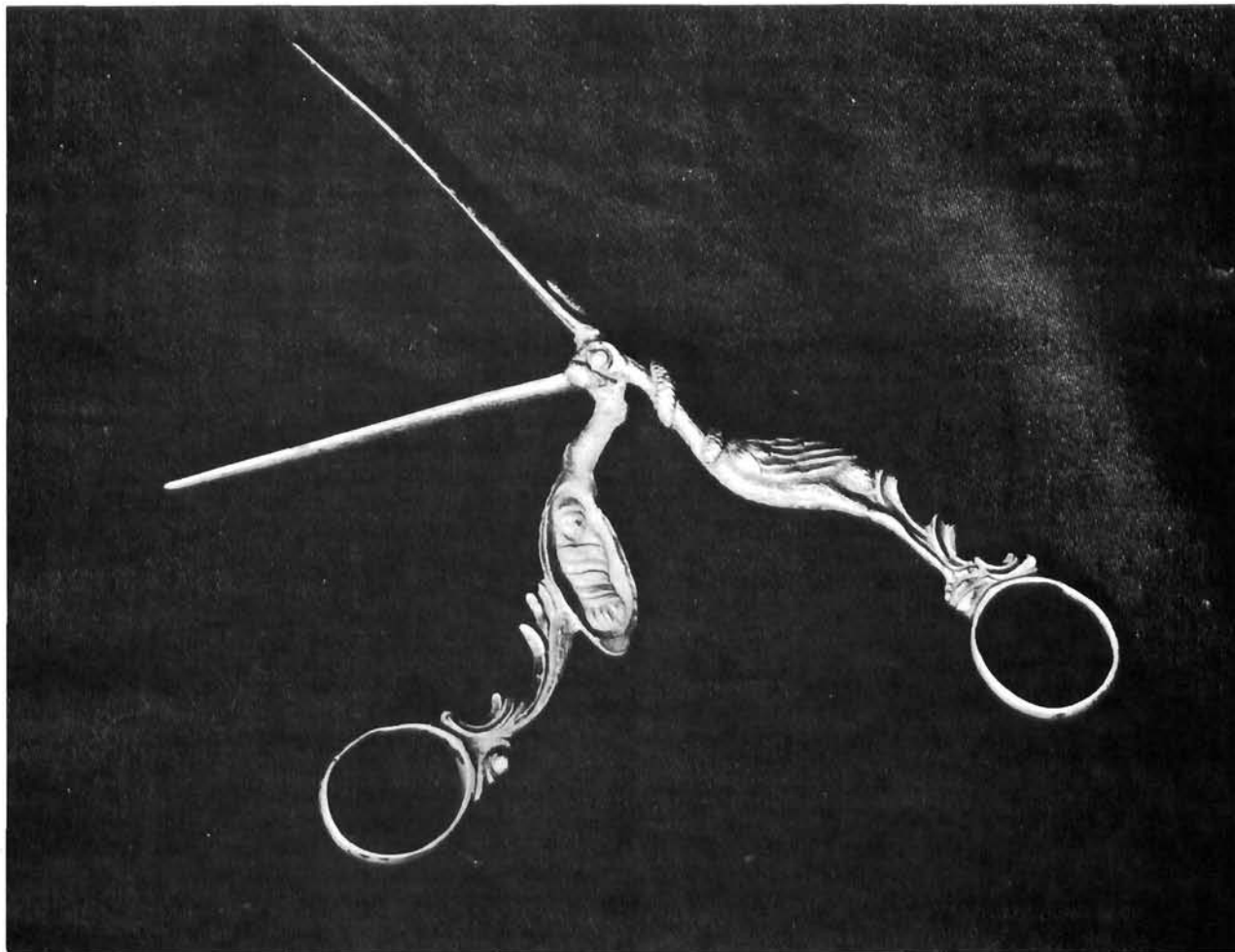
Sl. 21. *Juraj Kunić*: hvataljke od srebra u obliku rode (poč. 19. st.). Muzej grada Varaždina

obrt.²¹ S obzirom na motiv, koji nije baš svagdanji, čini se da su takve hvataljke možda bile izrađivane da posluže kao dar prilikom ženidbe ili kod rođenja djeteta.

Premda je zamisao takva predmeta srodna bidermajerskom duhu, ima nekih pojedinosti na Kunićevim škarićama, koje bi mogle upućivati i na stariju rokoko tradiciju. To su u prvom redu izrazite rokoko volute u obliku slova C, koje prate rodine noge kako bi prijelaz na kolute za prste bio što čvršći. U drugu ruku govorio bi za rano razdoblje Kunićeva djelovanja sam mjesni žig Varaždina, koji je udaren na rub uskih škarića, pa se vidi samo njegov gornji dio (sl. 25); no usporedimo li ga sa žigom na konjšćinskom prvom kaležu (sl. 16 b), vidimo da je između desetice i jedinice u brojki 13 kugličast oblik anđelove glave, a oblici dolje kraj nje zacijelo su krila, kojima anđeo odozgo zahvaća grbovni štít Varaždina. Usto se na škarićama javlja imeni žig G. K., koji se malko razlikuje od onoga, koji poznajemo s konjšćinskog kaleža (sl. 26, usp. sl. 16 a). Prvo time što su na hvataljkama iza svakog inicijala točke, kojih u konjšćinskom imenom žigu nema, a i oblici slova su nešto različiti, jer je na hvataljkama uspravna hasta slova G znatno niža i dolje desno ima malen izdanak, a slovo K oblikovano je u pravom kutu, dok je na konjšćinskom kaležu mekano izvijeno poput otvorena cvijeta. Ipak su to samo

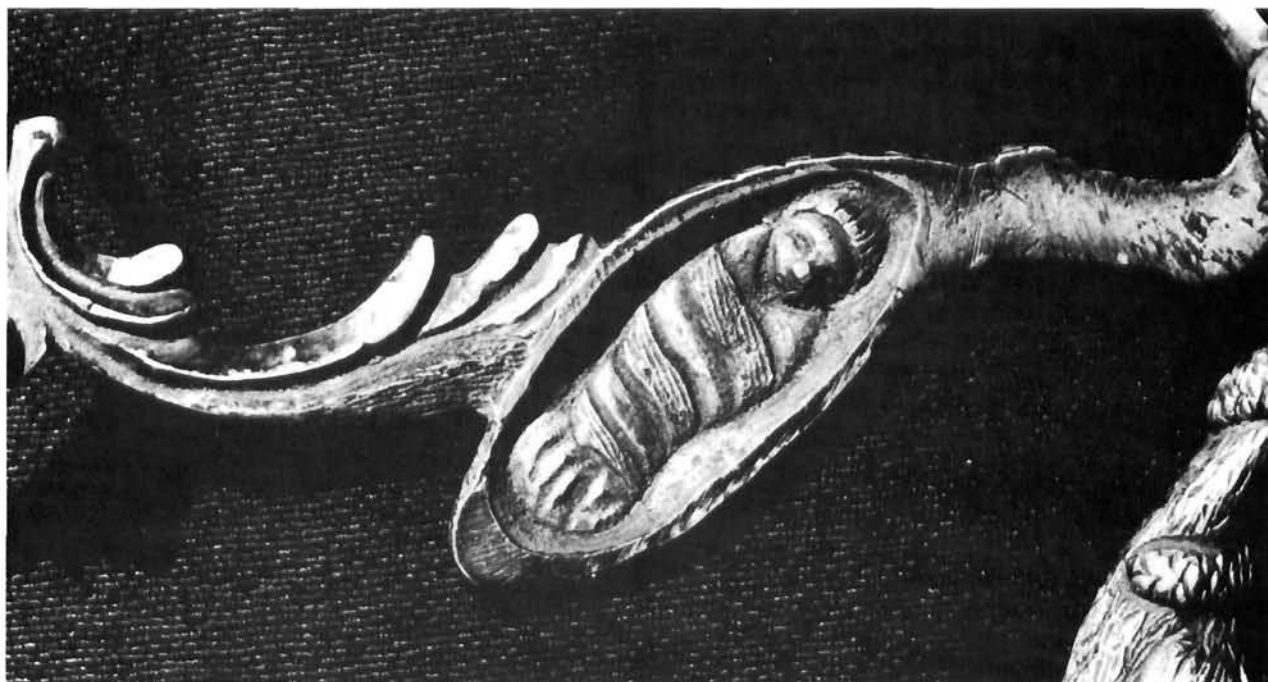
varijante istih tipova žigova, jer su zlatari tijekom svoga djelovanja koristili postupno nove žigove u manje ili više sličnim oblicima. Bio bih sklon — s obzirom na to da se na zagrebačkim zlatarskim žigovima Kaptola u osamdesetim i devedesetim godinama 18. stoljeća javljaju vrlo detaljno izvedeni oblici mjesnih grbova odnosno varijanta kaptolskog mjesnog grba — pretpostaviti da bismo i ovo Kunićevo djelo mogli smatrati relativno ranim, možda starijim od spomenutih klasicističkih soljenki i zvonca, koje nose drugi, jednostavniji tip mjesnog žiga, kakav je mutatis mutandis značajan i u Zagrebu za razdoblje oko 1810. i nešto kasnije. Tada bi i rokoko tradicija C voluta bila kod Kunića jednako razumljiva kao na zagrebačkim Lannerovim djelima oko 1780.

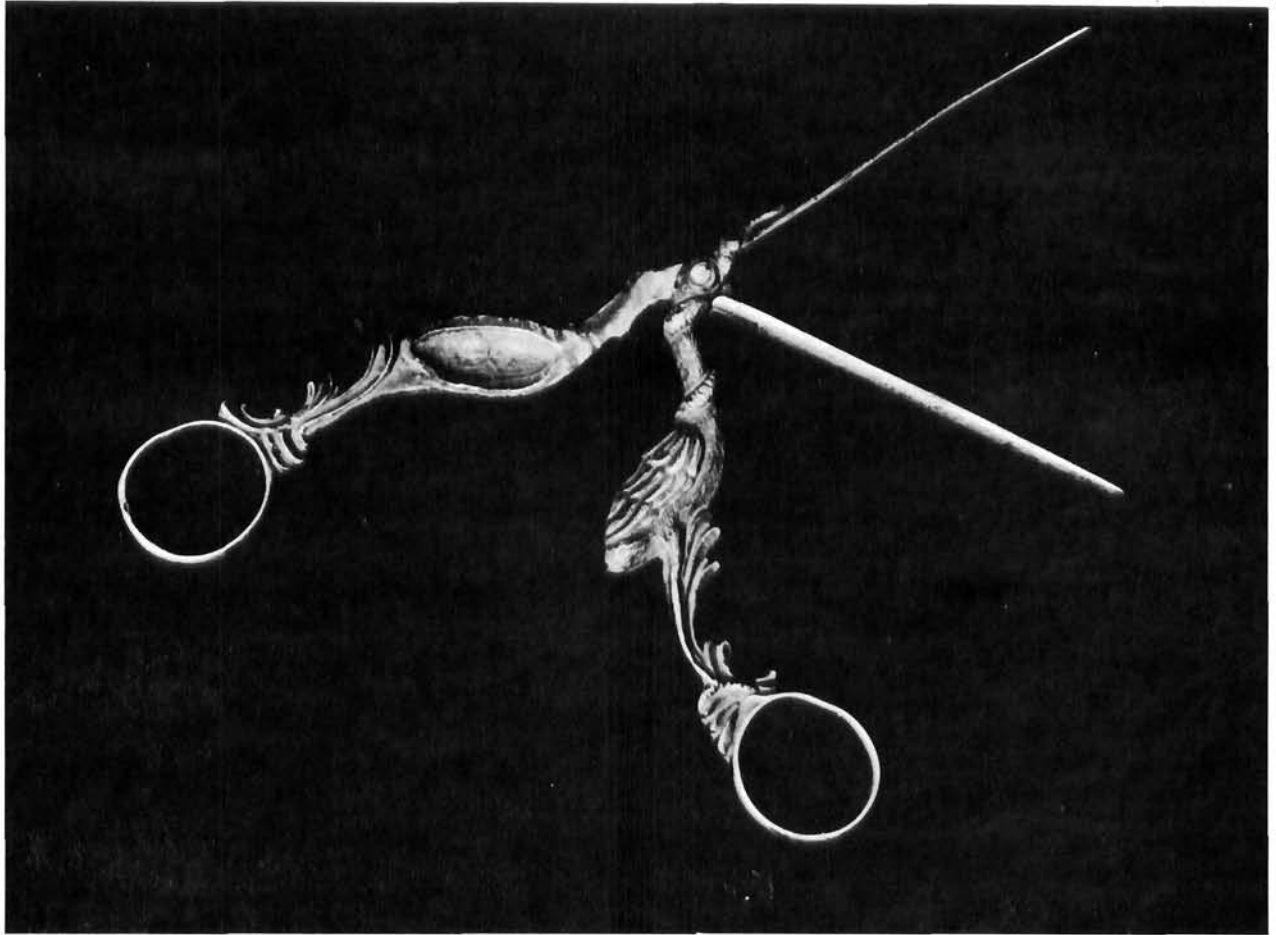
Posebno su zanimljive Kunićeve votivne pločice, tj. zavjetni darovi različitih vjernika župnoj crkvi u Mariji Bistrici, koji se čuvaju u Dijecezanskom muzeju u Zagrebu.²¹ Većinom prikazuju lik darovatelja (možda tipiziran, a možda i individualan, jer zasad nisam ustanovio ni dva jednaka primjerka), ili dio tijela (oko, srce, tj. organ, koji je bio bolestan pa izliječen), a samo u jednom primjerku lik Bogorodice s djetetom. Na taj način ovi se zapravo profani predmeti povezuju sa skupinom Kunićevih crkvenih predmeta. Izrađeni su reljefno, iskucavanjem.

Sl. 22. *Juraj Kunić*: hvataljke od srebra u obliku rode, lijeva bočna strana. Muzej grada Varaždina

Sl. 23. *Juraj Kunić*: hvataljke od srebra u obliku rode, detalj s djetetom u povojima u ovalnoj udubini. Muzej grada Varaždina

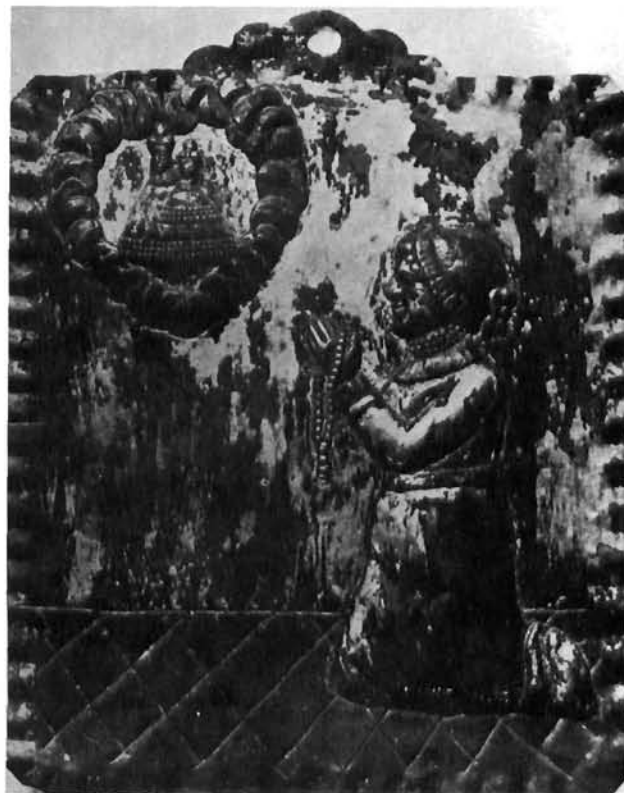
Sl. 24. *Juraj Kunić*: hvataljke od srebra u obliku rode, desna bočna strana. Muzej grada Varaždina

Sl. 25. *Juraj Kunić*: hvataljke od srebra u obliku rode, detalj, djelomično sačuvani mjesni žig Varaždina. Muzej grada Varaždina

Sl. 26. *Juraj Kunić*: hvataljke od srebra u obliku rode, detalj, imeni žig majstora: GK. Muzej grada Varaždina

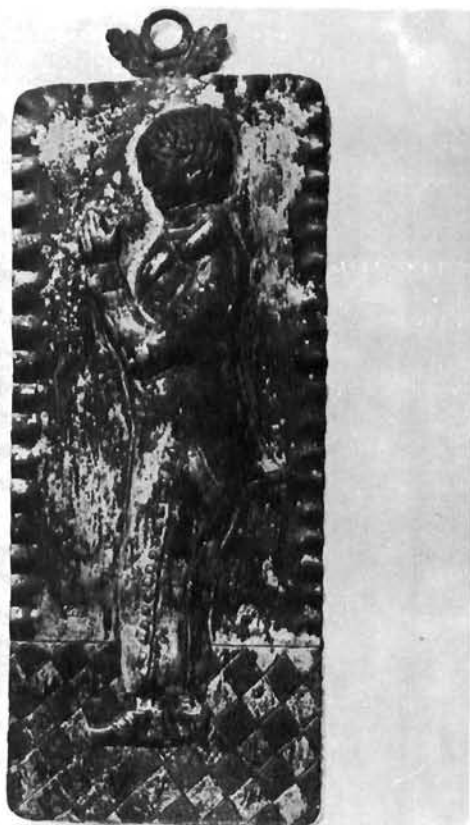

- 1.10. *Votivna pločica, visine 15,5 cm, dužine 12 cm, pravokutna, valovitih rubova (sl. 27). Prikazuje ženu u profilu, kako kleči na podu sastavljenom od romboidnih pločica.²² U sklopljenim rukama ima krunicu. Na glavi joj je peča, a oko vrata bogata ogrlica. U lijevom uglu u srcu od oblačica prikazana je Bogorodica s djetetom. Imeni žig G K u pačetvorini.*
- 1.11. *Votivna pločica, visine 16 cm, širine 5,7 cm, pravokutna, valovitih rubova. Prikazuje muškarca, koji stoji s krunicom u ruci.²³ Na hlačama mu je okomit niz dugmeta, a na kaputu je straga razrez. Pod je sastavljen od izmjenično tamnih i svijetlih romboidnih pločica. Imeni žig pačetvorinast s inicijalima GK. Mjesni žig Varaždina ovalan s brojkom 13 iznad varaždinskog gradskog grba.*
- 1.12. *Votivna pločica, visine 5 cm, širine 10 cm. Pravokutna. Prikazuje ženu, koja leži u krevetu pokrivena do vrata, a s kapicom na glavi.²⁴ Pod je popločen. Lice precizno potanko izrađeno. Imeni žig pačetvorinast s inicijalima GK. Mjesni žig ovalan s brojkom 13 iznad grba grada Varaždina.*
- 1.13. *Votivna pločica, visine 8 cm, širine 5,4 cm (sl. 29). Prikazuje mladog muškarca duge kose, u dugačkom kaputu, kako kleči na klecalu i moli iz molitvenika.²⁵ Imeni žig pačetvorinast s inicijalima GK, a mjesni ovalan s brojkom 13 ispod kule.*
- 1.14. *Votivna pločica, vel. 11,5 x 6,5 cm (sl. 30). Prikazuje muškarca, koji kleči s krunicom u ruci, naslonjen na klecalo.^{25a} Imeni žig pačetvorinast s inicijalima GK, a mjesni ovalan s brojkom 13 iznad grba Varaždina.*
- 1.15. *Votiv u obliku srca.²⁶ Veličina 9 x 6,2 cm. Srce je reljefno iskucano, a rub je valovit. Iz srca izbija gore nekoliko plamenih jezičaca. Pačetvorinast imeni žig GK.*
- 1.16. *Votiv u obliku srca.²⁷ Veličina 9,5 x 6,5 cm (sl.31). Srce je reljefno iskucano. Iz gornjeg dijela izbija plamen. Rub uzak, valovit. Imeni žig pačetvorinast s inicijalima GK. Mjesni žig ovalan s brojkom 13 ispod kule.*
- 1.17. *Votiv u obliku srca, koje je u sredini ispupčeno. Rub gladak i ravan, a gore pet iskucanih i cizeliranih plamenova. Visina 6,7 cm. Imeni žig pačetvorinast s inicijalima GK, a mjesni ovalan s varaždinskim grbom, kome je gornji dio nevidljiv.^{27a}*
- 1.18. *Votiv u obliku srca.^{27b} Visina 5,7 cm. Sastavljen od dva iskucana jednaka srca kao šuplje dvostrano srce na okrugloj ušici. Kraj ušice dva puta udaren imeni žig GK u položenoj pačetvorini.*
- 1.19. *Votiv u obliku oka.^{27c} Dužina 4,7 cm. Imeni žig pačetvorinast s inicijalima GK, a mjesni ovalan s brojkom 13 iznad varaždinskog grba.*
- 1.20. *Votiv u obliku očiju.^{27d} Dužina 8,5 cm. Imeni žig pačetvorinast s inicijalima GK, a mjesni ovalan s brojkom 13 ispod kule.*
- 1.21. *Votiv u obliku očiju.^{27e} Imeni žig pačetvorinast s inicijalima GK, a mjesni ovalan s brojkom 13 ispod kule.*
- 1.22. *Votiv u obliku očiju.²⁸ Veličina 7 x 2,5 cm. Oči su plastično iskucane, uzdignute uz gornji kapak. Rub uzak i gladak. Imeni žig pačetvorinast s inicijalima GK. Mjesni ovalan s brojkom 13 ispod kule.*

Sl. 27. Juraj Kunić: votivna pločica s prikazom klečeće žene u profilu. Dijecezanski muzej, Zagreb

Sl. 28. Juraj Kunić: votivna pločica s prikazom muškarca koji stoji s krunicom u ruci. Dijecezanski muzej, Zagreb

Sl. 29. Juraj Kunić: votivna pločica s prikazom mladog muškarca na klecalu s molitvenikom u ruci. Dijecezanski muzej, Zagreb

- 1.23. *Votiv s likom Madone na zvijezdi.*²⁹ Veličina 9 x 8 cm, visina zvijezde 17,5 cm. Na šestokrakoj zvijezdi, koja po sredini svakog kraka ima uzdignut brid, apliciran je iskucan reljef Bogorodice, koja sjedi na oblacima držeći na desnoj ruci dijete. Oko glave joj je radijalan nimbus. Imeni žig pačetvorinast s inicijalima GK. Mjesni ovalan s kulom ispod brojke 13.

U zbirci dra Leandera Brozovića u Koprivnici sačuvala se žlica s Kunićevim žigom.

- 1.24. *Žlica od srebra, ovalne usne, koja se prema vrhu malo zašiljuje.* Držak iskovan posve plošno, gladak s blago istaknutim rebrom na hrptu, a završava u obliku jezičasta, lako zašiljena lista. Dužina 14 cm. Nadena u Koprivnici. Žigovi na vrhu drška: straga imeni, pačetvorinast s inicijalima GK, a mjesni — kula iznad brojke 13.

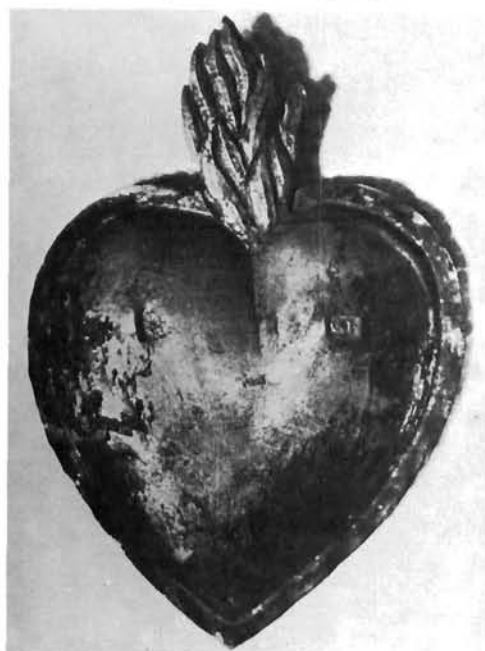
Ta dvadeset i četiri zlatarska rada možemo smatrati djelima varaždinskog mjestora Jurja Kunića, kako smo vidjeli, prvo zbog toga što je na mihovljanskom kaležu sam ugravirao svoju signaturu, a pored toga ostala dvadeset i tri predmeta nose varaždinski mjesni žig i imeni žig s inicijalima GK. Oni se mogu odnositi jedino na Georgiusa Kunicha, kako ga zovu latinski spisi onoga doba, jer danas već dovoljno iscrpno poznajemo imena varaždinskih zlatara u vremenu, kad je djelovao Kunić³⁰, pa možemo zaključiti da nijedan drugi ne bi mogao upotrebljavati te inicijale. Usto nalazimo na konjščinskom kaležu označenom tim žigovima nodus s anđelima, međučlan sa spuštenim listovima i druge naprijed spomenute pojedinosti kao na Kunićevu signiranom mihovljanskom kaležu.

Stilski se spomenuta dvadeset i četiri djela potpuno uklapaju u razdoblje kada je u Varaždinu i neko vrijeme u Vidovcu živio Juraj Kunić.

Sl. 30. *Juraj Kunić*: votivna pločica s prikazom muškarca na klecalu s krunicom u ruci. Dijecezanski muzej, Zagreb

Sl. 31. *Juraj Kunić*: votiv u obliku srca s plamenom. Dijecezanski muzej, Zagreb

2. Arhivski podaci o Jurju i Vinku Kuniću

Jurjev je život bio prilično raznolik i buran, a pojedino-
sti, koje saznajemo iz arhivske građe, svjedoče dosta
iscrpno o društvenim i ekonomskim prilikama u kojima
je Juraj Kunić djelovao. Naročito govore o njegovim
odnosima prema drugim varaždinskim zlatarima, srebr-
narima i tzv. pojasarima, koji su pored mjedenih pred-
meta kadšto izrađivali i srebrne, pa konkurirali Kuniću i
drugim srebrnarima Varaždina. U Kunićevoj radionici
odgojena su i njegova dva sina Vinko i Dominik, koji su
se također bavili srebrnarstvom. Saznajemo pojedino-
sti i o nekim drugim Kunićevim pomoćnicima, kao i o poslo-
vođi Nikoli Vukšiniću, koji je nakon majstorove smrti
nastavio uz Kunićevu udovicu voditi tu zlatarsku radio-
nicu. Sin Vinko Kunić osamostalio se zatim kao majstor,
a pored zanimljivih podataka o njegovu djelovanju u
Varaždinu i neko vrijeme u Koprivnici možemo povezati
s njim i nekoliko žigosanih predmeta, koji su zacijelo
njegovi proizvodi.

Daljnja istraživanja, osobito službe zaštite spomenika
kulture, jamačno će otkriti još više djela Jurja i Vinka
Kunića kao i drugih varaždinskih majstora, koje sam
ovdje također djelomice obradio, jer su u Kunićevo
vrijeme djelovali u Varaždinu. Naći će se bez sumnje i
arhivskih podataka, koji će upotpuniti ovaj moj prikaz,
no rezultati dosadašnjih istraživanja pružaju nam već
prilično zaokruženu cjelinu ne samo života i rada ove
dvojice majstora, nego i uvjeta u kojima su oni djelovali,
pa se nadam da će ovo jezgro olakšati studij nastavljaci-
ma istraživanja rada Jurja i Vinka Kunića, a upravo ih i
potaknuti na daljnja proučavanja.

Premda još ne znamo gdje ni kada je rođen *Juraj Kunić*, 2.1.
ipak možemo zaključiti da je to bilo *oko 1777. godine*, jer
se prigodom njegove smrti 22. V 1831. navodi da je star
54 godine.³¹

Sam Kunić u svojoj molbi varaždinskom poglavarstvu 2.2.
30. svibnja 1801. spominje, da je dotad već četiri i po
godine stanovao u Varaždinu. Možemo zaključiti prema
tome da *nije bio rođen u Varaždinu*, jer bi on to bez
ikakve sumnje naveo u svoju korist, kad bi bio rođeni
Varaždinac. Saznajemo ipak iz te izjave, da *se tek pot-
kraj 1796. tu nastanio*. Bilo mu je dakle 19 godina, kad je
Varaždin postao za dugi niz godina njegovo stalno
boravište.

U spisima varaždinskog poglavarstva nalazimo najstari- 2.3.
je podatke o Jurju Kuniću u Varaždinu 29. ožujka 1798.
kad je gradsko poglavarstvo razmotrilo *njegovu molbu*,
*da mu se dozvoli u Varaždinu baviti se zlatarskim i pečato-
rezačkim (graverskim) obrtom*,³² pa je poglavarstvo
zatražilo od Kunića da posvjedoči svoje imovinsko
stanje i da stekne posjed u Varaždinu.

Zatim je 4. kolovoza iste godine varaždinsko poglavar- 2.4.
stvo ponovno raspravljalo³³ o njegovoj molbi, jer je on
posvjedočio da *mu se imovina sastoji od 1572 forinta i 42*
krajcara. To svjedočanstvo izdao je Kuniću 13. travnja
1798. njegov skrbnik Johann Karl Kautnigg, pisar zagre-
bačkog Vojnog apelacionog suda, pa iz teksta saznajemo

da je *Jurjev pokojni otac bio major i da je Juraj plemić* 2.5.
von Sonneburg. Iz kasnijih spisa vidimo da je carica
Marija Terezija podijelila 2. lipnja 1770. plemstvo u
Austriji i u nasljednim zemljama Jurju i Josipu Kuniću,
koji su tada služili kao kapetani u durđevačkoj pukov-
niji.³⁴

- 2.6. Kad je *varaždinski zlatar Ivan Maichlinger* saznao da je Kunić predao molbu da mu se dozvoli baviti se zlatarskim zanatom u Varaždinu, podnio je žalbu³⁵ protiv primanja Kunića, obrazlažući to time, da je Varaždinu dovoljan jedan zlatar, to jest sam Maichlinger, a istakao je pored toga, da ni on sam, premda je domaći sin, nije bio prije primljen, dok nije kupio kuću u Varaždinu i postigao građansko pravo te dokazao u kojim je sve gradovima boravio (zacijelo na obaveznom pomoćničkom putu radi usavršavanja u struci). Poglavarstvo je zaključilo da će isto zahtijevati i od Kunića, pa prema tome neće Maichlinger imati zbog čega da se žali.
- 2.7. Saznajemo zatim da je zlatar Juraj Kunić bio najmlađi od četvorice braće, koja su još živjela 1798. godine: najstariji Stjepan, kapetan slunjske pješađijske pukovnije, sastavio je svoju oporuku 7. svibnja 1801, a uskoro zatim, čini se u lipnju iste godine, umro. Po starosti slijedeći brat Karlo živio je 1798. u Koprivnici kao isluženi zastavnik. Treći brat po redosljedu starosti bio je Vjenceslav (Wenzel), koji je živio još 1830. kao umirovljeni poručnik u domu invalida u Neu Lerchenfeldu kod Beča.³⁶ Dok su, dakle, *sva starija Jurjeva braća imala vojna zvanja kao i njihov otac, jedini se Juraj posvetio zlatarstvu*. U doba napoleonskih ratova i on je, dakako, morao sudjelovati u obrani grada Varaždina te je kao vice vigiliarum magister (zamjenik stražmeštra) čuvao gradski nasip. Bilo je to u vrijeme prvih četiri i po godine njegova boravka u Varaždinu, prije negoli je 31. listopada 1801. primljen kao varaždinski građanin.
- 2.8. *Mlad se oženio*, vjerojatno u svojoj 21. godini, *oko godine 1798. s Rozalijom rođenom Strobl*, koja mu je 3. VII 1799. rodila *kćer Amaliju*, a zatim dva sina, koji će obojica sudjelovati u zlatarskom obrtu.³⁷ Stariji *Vinko* rođen je 5. travnja 1801, a *Dominik* 3. kolovoza 1803.
- 2.9. U listopadu 1798. zaključila je skupština varaždinske županije, da se na traženje vrhovnog varaždinsko-karlovačkog vojnog zapovjedništva sazna putem varaždinskog poglavarstva boravište isluženog zastavnika Kunića³⁸, a poglavarstvo je tu zadaću povjerilo kapetanu Pavlu Drabiću, koji se informirao kod zlatara *Jurja Kunića* i saznao da njegov brat, *isluženi zastavnik Karlo Kunić*, živi u Koprivnici.³⁹
- 2.10. 30. srpnja 1800. odlučilo je varaždinsko poglavarstvo da žabnički zvonar Martin Butek, koji je priznao krađu počinjenu u žabničkoj župnoj crkvi, bude kažnjen s 24 udarca batinom na trgu ispred crkve i otpušten iz službe, a zlataru Jurju Kuniću mora vratiti 51 krajcar.⁴⁰ Taj *žabnički zvonar bio je prodao Kuniću pozlaćene srebrne rese*, a zlatar je slutio da su ukradene, pa ga je dao uhapsiti. Sačuvan je spis⁴¹ o preslušanju Martina Buteka istoga dana 30. srpnja 1800. Buteka je 28. srpnja bio uhitio gradski pandur, jer je ukrao »zlatne« rese i ponudio ih na prodaju zlataru Kuniću. Zvonar ih je bio uzeo iz žabničke crkve i prvo ponudio Kuniću uzorke, a zlatar mu je dao 51 krajcar kapare i nagovorio ga da mu donese više, kolikogod ima. Kad je to Butek učinio, uhićen je. Dao je lažne podatke, da je iz Martijanca, da ga je župnik poslao da proda te rese, a u istrazi je lagao, da je kaparu dao župniku, dok ju je uistinu bio za sebe zadržao. Zato je morao vratiti Kuniću primljen novac, a zbog krađe je izgubio službu i javno je izbatinan. Kunić tu nije zlobno postupio, nego je bio dužan učiniti prijavu, jer je svaki zlatar morao paziti da ne bi kupio ukradenu robu. Bio bi zbog toga i sam kažnjen. Pošto mu je Butekovo prodavanje postalo sumnjivo, Kunić ga je morao prijaviti.⁴²
- 2.11. 7. svibnja 1801. sastavio je *svoju oporuku drugi Jurjev brat, kapetan Stjepan Kunić*, dodijeljen slunjskoj pješađijskoj pukovniji.⁴³ Uskoro zatim je *umro, a Juraj se ponudio da preuzme odgoj Stjepanova sina*. Reflektirao je i na dio ostavštine, ali se udovica Ana rođ. Wolfseisen tome protivila,⁴⁴ pa je poglavarstvo odredilo dva svoja izaslanika neka urede pitanje ostavštine a spor neka nastoje riješiti prijateljskom nagodbom.⁴⁵ Nisam našao o tome daljnjih podataka, pa je vjerojatno nagodba uspješla. Kako je taj Stjepan bio najstariji od četvero braće, nalazila se kod njega obiteljska plemićka diploma, a tada je prešla u ruke slijedećeg po starosti sina Karla.⁴⁶
- 2.12. Međutim je *Juraj Kunić 30. svibnja 1801. ponovno podnio molbu poglavarstvu da bude primljen u građanstvo*, pa je istakao da je plemić i da posjeduje o tome ispravu (grbovnicu, litteras armales), a boravi u Varaždinu već četiri i po godine, *posjeduje tu i vlastite vinograde*. Kao vice vigiliarum magister izvršavao je sve naloge poglavarstva, te je u ovim teškim vremenima besprijeckorno čuvao nasip.⁴⁷
31. listopada 1801. *primljen je za građanina*, pa je tom prilikom upisano da je platio 8 forinti pristojbe, da je oženjen i da je Hrvat, katolik.⁴⁸
- 2.13. Čini se da je *zlatar Maichlinger*, koji se bio protivio da Kunić dobije obrtnu dozvolu, *i kasnije nastojao da mu naškodi*. Ana Hueber tužila je 4. rujna 1802. *zlatara Kunića, da joj je tako pokvario zlatan lanac*, koji mu je bila povjerila na popravak, *da je upravo neupotrebljiv*.⁴⁹ Kunić je to nijekao, a Maichlinger je svjedočio u prilog Hueberove, pa je Kunić zatražio da se Maichlingerovo svjedočenje ne uvaži, jer mu je taj zlatar neprijatelj. Sud je to uvažio. Kunić je ponudio da otkupi od Hueberove taj lanac uz cijenu od 5 forinti za svaki zlatnik težine. Sud to nije prihvatio, jer je to bila samo materijalna vrijednost zlata, pa je uvažio tvrdnju vlasnice, koja je navela kao svjedoka liječnika Graškovića, da je *taj lanac kupljen za 55 forinti, te je Kunić bio osuđen da nadoknadi tu svotu*. Danas je nemoguće ustanoviti koliko je bilo Kunićeve krivnje, što navodno nije uspio popraviti lanac, koji mu je Hueberova povjerila.⁵⁰
- 2.14. 1802. i 1803. godine rješavalo je gradsko poglavarstvo o *tužbi Jurja Kunića protiv mesara Matije Sekovanića, kome je Kunić dao 1802. u zakup sjenokošu*, pod uvjetom da je Kunić može koristiti za jesenju pašu, kad Sekovanić pokosi travu i otavu, no kad je Kunić zatim onamo potjerao kravu na pašu, Sekovanić ju je uzeo. Kunić je navodio svjedoke, da je Sekovanić, pošto je uzeo travu i otavu, još poslao na tu livadu na pašu 32 komada stoke, a kad ga je Kunić prijateljski opomenuo i zabranio mu da to čini, pa zatim svoju kravu poslao tamo na pašu, Sekovanić ju je prvo otjerao. Kad se Kunić na to požalio sucu, taj je uzeo u obzir, da je te godine zbog velike suše trava i otava bila veoma slaba, pa je nastojao pomiriti obje stranke tako da bi obje mogle koristiti pašu. Kad je Kunić 16. listopada 1802. ponovno potjerao kravu na tu livadu, Sekovanić ga je dočekao pogrđama i oteo mu tu kravu. Kunić je 29. listopada zatražio odštetu za nepovlasnu pašu i za kravu vrijednu 60 forinti te zadovoljštinu za nanesene uvrede. Sud je odlučio da Sekovanić mora na to odgovoriti u roku od 15 dana.⁵¹

Parnica se zavukla do ožujka 1803, jer je Sekovanić stalno izmicao i neudovoljavao sudskim odlukama. Kunić je poduzimao mnoge korake⁵², a Sekovanić je tvrdio da je Kunić poslao svoju kravu na pašu prije negoli je otava bila pokošena, pa kad Kunić nije htio odustati od paše, potjerao je i Sekovanić svoje konje da pasu. Pošto je zamjenik suca Daindl odlučio da bi zbog suše obojica mogli poslati svoju stoku na pašu, i kad je Sekovanić ponovno potjerao svoje konje na pašu, Kunić ih je stao tjerati s paše, jer je smatrao da nije njegova krivnja, što je bila suša. Kad je Sekovanić zatražio od Kunića da pusti na miru njegove konje, Kunić je »zaurlao na njega kao lav: Gdo ste vi? Vi pak ne znate gdo sem ja! Da bi pušku imal pri sebi, bi vas strelil kakti psa!«

Nakon pokušaja nagodbe između stranaka, koje nisu mogle dati svjedoke, nego su se međusobno vrijeđale, predložio je kapetan Drabić poglavarstvu, neka *osudi Sekovanića da plati Kuniću 2 for. i 48 krajcara kao odštetu za mlijeko krave, koju je 7 dana držao kod sebe*. Poglavarstvo se suglasilo s tim prijedlogom 26. ožujka 1803.⁵³

Koliko nam ovaj spor prikazuje zaokupljenost Kunića i nezlatarskim poslovima, o čemu imamo još niz podataka, toliko je značajan i za silovitost njegove čudi, što potvrđuje i slijedeći izvor.

- 2.15. 12. lipnja 1803. *čušnuo je Kunić Marijanu Aichmayer, pa ga je njen suprug, varaždinski građanin, tzv. njemački krojač (koji pravi odijela po njemačkoj modi odnosno po bečkoj) Franjo Aichmayer slijedeći dan tužio sudu*. Sudski izaslanici: kapetan Pavao Drabić i senator Michael Rizman podnijeli su 20. lipnja sudu izvještaj, da je trgovac Andrija Pachner pred njima izjavio, kako se 12. lipnja noću u 11 sati vraćao kući zajedno sa svojom suprugom i kad je stigao na trg kraj kuće kraljevskog savjetnika Vojkovića odnosno do kuće trgovca Josipa Jacominija, čuo je zlatara Jurja Kunića, kako je glasno rekao svojoj supruzi, da je Marijani Aichmayer, ženi Franje Aichmayera, udario dobru čušku, a Kunićeva je supruga na to odgovorila, da joj je žao, što nije još jednu priljepio toj »krojačkoj prostakuši« (»Schneider Gesindl« u izvorniku).⁵⁴

Kunić je zbog toga zacijelo bio kažnjen, no nisam našao u vezi s tim daljnjih podataka, vjerojatno i zbog toga, što je došlo do izvansudske nagodbe. Ovaj nam ponovni dokaz Kunićeve naglosti i silovitosti svjedoči ujedno o složenosti bračnog para u takvim nastupima.

- 2.16. Od 1803. do 1804. manjkaju u spisima gradskog poglavarstva podaci o Kunićevoj djelatnosti. Nisam našao nigdje spomena, da on u to vrijeme ne bi bio u Varaždinu, nego se valjda čuvao poslije spomenutih sporova, da ne dođe ponovno u sukob sa zakonom. Možemo ipak zaključiti, da je to razdoblje neposredno prije 1805. bilo vrlo povoljno za zlatarske poslove, jer je 30. lipnja 1805. *Juraj Kunić zajedno sa svojom suprugom Rozalijom rod. Strobl kupio od Ignacija Goriczaya za 3650 forinti zidanu kuću u Novakima zajedno sa 6 rali oranice uz tu kuću, pa tri i po rala oranice zvane Greblica, 5 rali zemlje s hrastovom šumicom »ad albam statuam« (kod bijelog pila?) i 6 rali oranice u Poredju kao i livadu za 10 kosaca.*⁵⁵

- 2.17. Uskoro zatim (u ožujku 1806) *umro je glavni Kunićev takmac, zlatar Ivan Maichlinger.*⁵⁶

- 2.18. Par mjeseci kasnije počinje djelovati nov Kunićev takmac *Franjo Hensch*, kojemu je 22. rujna 1806. dozvoljen

rad u Varaždinu kao pojasaru (tj. izrađivaču predmeta pretežno od mjedi)⁵⁷, a došao je iz Austrije⁵⁸. Nešto kasnije Hensch već *djeluje kao zlatar* i kupuje Maichlingerovu kuću⁵⁹. Kupio ju je za 4060 forinti, a uskoro zatim preprodao ju je uraru Josipu Malleru za 4800 forinti.⁶⁰

- 2.19. 20. veljače 1808. *kupili su Juraj Kunić i njegova supruga Rozalija rod. Strobl za 7400 forinti kuću kneza Filipa Batthyaniya u nutarnjem dijelu grada Varaždina, kojoj se zemljište prostire na 246 četvornih hvati, zajedno s 4 jutra oranice na zemljišnim česticama 524, 525, 526, 527, što pripadaju toj kući, a prostiru se zajedno na 7101 četvornih hvati. Prigodom sklapanja kupoprodajnog ugovora između Kunićevih i Batthyanijevog predstavnika željela je spriječiti tu prodaju Katarina udova Jacominy, koja je smatrala da kao neposredan susjed ima prvenstveno pravo kupnje, ali je od predstavnika poglavarstva upućena da zakonskim putem nastoji ostvariti svoja traženja.*⁶¹ Ugovor ističe, da je Kunić kao čuvar te kuće vješto pružao vjernu službu i točno isplaćivao stanarinu, pa je prvotna cijena tih nekretnina od 8000 forinti snižena na 7400.

- 2.20. Već 19. ožujka 1808. *prodao je Kunić stražnji dio bivše Batthyanijeve kuće, koju je tek nedavno bio kupio, Franji Fischlu, računovodi iz Rakičana za 8000 forinti.* Zajedno s tim dijelom kuće prodao je Kunić i odgovarajući dio dvorišta.⁶²

Tim je dakle Kunić zaslužio više negoli je njega stajala kupnja te kuće i ostale zemlje, no kupoprodajni ugovor obvezivao je Kunića da sudjeluje kod nekih pregradnji (kako se kasnije vidi, bilo je to u vezi s podjelom tog stambenog prostora i dvorišta), a on je i u svom dijelu kuće imao nekih radova na uređenju zgrade.

- 2.21. Stoga je *zatražio zajam, a 14. lipnja 1808. odlučilo je gradsko poglavarstvo udovoljiti njegovoj molbi da iz općinske blagajne dobije na posudbu 2000 forinti, pa je upućen da podigne tu svotu na blagajni uz 6 postotne kamate.*⁶³ Obveznicu na 2000 forinti i kamate dali su Kunić i njegova supruga već istog dana 14. lipnja, kako bi obveznica mogla biti intabulirana na Kunićeve nekretnine⁶⁴. Par dana kasnije iskrsla je zapreka i Kunić je morao vratiti taj novac. *Prigovorio je bio naime već 20. lipnja 1808. kraljevski povjerenik Adam Dominić na sjednici poglavarstva, što je magistrat od novaca dobivenih prodajom gradskih alodijalnih dobara na dražbi pozajmio Kuniću 2000 forinti, a grofu Franji Draškoviću 6000 forinti. Povjerenik je smatrao da bi se taj novac morao nalaziti u pologu, dok se ne upotrijebi za uspostavljanje novog alodija. Uvjeren da od grofa Draškovića može grad uvijek dobiti pozajmljeni novac u roku od tri mjeseca, povjerenik nije zahtijevao da grof vrati odmah novac gradu, ali od Kunića je tražio da tu posudbu što prije vrati. Tada je poglavarstvo zaključilo zatražiti od Kunića povrat te svote u roku od tri mjeseca.*⁶⁵ Kuniću je bilo nemoguće ispuniti taj zahtjev, pa je zamolio poglavarstvo da bi mu iz neke druge javne blagajne pozajmilo tu istu svotu, kako bi ju mogao vratiti u fond alodijalnih dobara. Poglavarstvo je 13. kolovoza 1808. uvažilo tu zlatarevu molbu.⁶⁶

- 2.22. Jedva je bio Kunić riješio taj problem, došlo je do spora između njega i Fischla u vezi s podjelom bivše Batthyanijeve kuće. Poglavarstvo je 2. listopada 1808. raspravljalo

lo o molbi Mihaela Fischla da se zidom odijeli njegovo dvorište od Kunićevog, kako je to ugovorom bilo i predviđeno. Fischl se žalio da Kunić i nadalje smatra čitavu kuću i dvorište svojim, pa stanovniku Fischlovog dijela Stjepanu Karinčiću sprečava pristup u kuću i vrijeđa ga. Kunićeva žena također smatra da si je pridržala neka prava i na prodani dio kuće, pa vrijeđa Karinčićevu suprugu i toliko ju je zastrašila, da se ova ne usuđuje ni izaći iz kuće. Stoga treba što prije podići pregradni zid i zatvoriti sva vrata između oba dijela, da Karinčić ne mora više trpjeti takvu podložnost Kunićevima.⁶⁷ Poglavarstvo je povjerenje svojim izaslanicima konzulu Rizmanu i senatoru Kerneru da ispituju taj spor i podnesu izvještaj. Ponovno su isti izaslanici poslani 18. rujna 1809. da urede sporna pitanja u vezi sa zidom između oba posjeda. Utvrdili su da u ugovoru piše da će Kunić i Fischl zajedničkim troškom sagraditi zid i u njemu izlazna vrata (eine Thür zum Ausgang), pa se prema tome ne može smatrati da bi to trebale biti velike dveri za prolaznja kola (Thor zur Ausfuhr). Stoga su odredili da širina tih vrata bude 3 i po stope, što je posve dovoljno za prolazanje. Ujedno su oba izaslanika razmotrila drugo sporno pitanje. Kunić je smatrao da odvod vode iz njegova dijela kuće treba i nadalje teći preko Fischlova dijela zemljišta, jer je tako bilo onda, kad je sve pripadalo Batthyaniju. Kunić je namjeravao svesti odvod svojih voda u Fischlov kanal, no izaslanici su smatrali da je to nedopustivo, jer u ugovoru ne stoji da bi Fischl morao snositi troškove odvoda vode, a kad bi se prihvatilo Kunićev prijedlog, imao bi Fischl zbog češćeg čišćenja kanala znatne troškove. Odluku su izaslanici prepustili magistratu.⁶⁸

Poglavarstvo je 26. rujna 1809. odlučilo da je nemoguće uzeti u obzir, što je u Batthyanijevo vrijeme sva voda otjecala na ulicu, koja se nalazi na istoku zgrade. Budući da je sada ta kuća vlasništvo dvojice i podijeljena je na dva odvojena posjeda, mora i odvod vode s tih zemljišta biti odvojen. Stoga valja obvezati Jurja Kunića neka uredi kao najbolje zna i može odvod svih voda sa svog posjeda u zapadnu ulicu.

Dok je Kunić tako, zacijelo i zbog svoje silovite naravi, imao grdnih neprilika sa svojim susjedima, dobio je još u proljeće 1808. godine izvanrednu narudžbu, koja mu je služila na čast.

- 2.23. Iz crkve u Mariji Bistrici ukradena je u noći od 2. na 3. prosinca 1807. godine zlatna svjetiljka.⁷⁰ Zahvaljujući revnoj potrazi uskoro je ta svjetiljka pronađena, ali sva slupana i izrezana.⁷¹ Tada je bistrički župnik Josip Sándor dodao veću količinu zlata i povjerio Jurju Kuniću, da tu svjetiljku nanovo izradi. Kunić ju je dovršio i donio 2. lipnja 1808. tešku dvije funte, a otmjeno izvedenu (eleganter elaboratam). Primio je za to 1247 forinti, što je bila vrlo visoka nagrada.
- 2.24. Župa Marija Bistrica povjeravala je i kasnije Kuniću zamašne radove. U studenom 1808. isplaćeno mu je 445 forinti na račun radova koje će izvesti, a u svibnju 1809. 369 forinti. Zatim je 1813. izradio za Mariju Bistricu dva pacifikala od srebra finoće 13 lota i primio 51 forint i 55 novčića.⁷²
- 2.25. Tijekom 1803. do 1814. godine zaduživali su se Kunić i njegova supruga sve više. Svjedoči nam o tome pregled obveznica, koje su oni dali od 2. lipnja 1808. do 1. ožujka

1814. različitim vjerovnicima. Napokon su dužne svote premašile 2025 forinti, pa su Kunićevi bili prisiljeni godine 1818. prodati kuću da su podmire te dugove. (Usp. ovdje pod 2.53.) Kako su tekla ta zaduživanja potvrđuju mnogobrojne obveznice ekstabulirane 25. rujna 1818, kad su dugovi isplaćeni.⁷³ Tako saznajemo da su Juraj Kunić i njegova supruga Rozalija rođ. Strobl dobili na posudbu:

2. VI 1808. od župne crkve	50 for.
1. VIII 1808. od gradske nemoćnice	100 for.
28. X 1808. od gradske nemoćnice	400 for.
8. XI 1808. od siročadi Vilković	100 for.
18. XII 1808. od župne crkve sv. Nikole	200 for.
1. VIII 1809. od gradske nemoćnice	120 for.
5. VIII 1913. od gradske blagajne	311 for. 29 kr.
16. IX 1813. od gradske nemoćnice	103 for. 27 kr.
1. X 1813. od siročadi Plohlin	30 for.
1. X 1813. od siročeta Elizabete Spitzer	30 for.
30. X 1813. od siročadi Bregović	80 for.
31. X 1813. od župne mase	59 for. 44 kr.
6. XI 1813. od siročeta Sziber	110 for.
10. XII 1813. od siročeta Golubić	90 for.
1. II 1814. od gradske nemoćnice	209 for. 7 kr.
1. III 1814. od župnog fonda	11 for. 26 kr.
1. III 1814. od gradske blagajne	22 for. 52 kr.

U nastojanju da se riješi tih dugova Kunić je stao prireditelji javne plesove u svojoj kući.⁷⁴ Za vrijeme poklada 1809. godine bili su dobro posjećeni, kako izvješćuje povjerenik Kerner, koji je kontrolirao ulazninu i brinuo se za održavanje reda na tim plesovima. Prodano je 1638 ulaznica u toku poklada, a polovinu utrška dobio je Kunić, dok je druga polovina i to 95 for. i 30 kr. podijeljena na tri trećine, od kojih je jednu dobila župna crkva, drugu Zavod za pomaganje siromašnih a treću gradska nemoćnica.⁷⁵

Početkom ožujka 1809. raspravljalo je gradsko poglavarstvo o tužbi Jurja Kunića zbog toga što su organi gradske policije provalili u njegov stan u potrazi za Josipom Pehakerom. Gradski kapetan ostao je bio pred vratima, a panduri i oružnici prodrli su s isukanim sabljama u Kunićevu sobu, gdje se bilo sastalo više građana na razgovor, pa su uz veliku halabuku šćepali i odvukli Pehakera, a vrlo ružno su nastupili također s golim sabljama prema Kunićevoj supruzi. Zbog toga je Kunić tražio zadovoljštinu, a posebno je tražio da mu se dostavi pismena izjava gradskog kapetana. Magistrat je tražio izvještaj kapetana o toj stvari.⁷⁶ Nisam našao u vezi s tim daljnjih podataka, no očito je iz slijedećega, da se Kunić grdno zamjerio kapetanu takvim svojim postupkom.

Na sjednici magistrata 18. srpnja 1809. podijeljen je Kuniću strogi ukor zbog toga, što je bez dozvole suca ili gradskog kapetana prošle nedjelje bio priredio javni ples. Opomenut je da će biti kažnjen globom od 50 for. bude li to ponovno uradio.⁷⁷

9. rujna 1809. na sjednici poglavarstva kapetan je ponovno optužio Kunića, što je prošle nedjelje opet bio održao javni ples, premda je gradski kapetan to bio zabranio ne samo njemu, nego je zahtijevao i od glazbenika da ne sviraju na tom plesu. Kunić je bio pozvan na sjednicu magistrata i tu mu je saopćeno da će slijedeći put, ako bez sućeve dozvole priredi ples, bezuvjetno morati platiti globu od 50 forinti.⁷⁸

- 2.30. Budući da se Kunić i nadalje nije pokoravao propisima, odlučio je 25. rujna 1809. magistrat kazniti njega i njegove suučesnike u prijestupu. Ovaj put se radilo o tome, da je 4. rujna magistrat bio odredio da se plesovi ne smiju nigdje održavati dulje od 10 sati uveče, a Kunić se usudio produžiti ples i nakon tog vremena. Zbog toga je *kažnjen s 25 forinti globe i zabranjeno mu je da ubuduće održava plesove.*⁷⁹ Glazbenici su kažnjeni zatvorom od 24 sata, a Franjo Robass, koji je ostale nagovarao na prijestup, morao je u zatvor na 48 sati.
- 2.31. U godinama 1808. i 1809. Kunić je, kako smo vidjeli (2.25), pozajmljivao iz različitih izvora novac za gradnju i druge svoje potrebe. Pored naprijed spomenutih *davao mu je i trgovac Josip Mihić tih godina novac na posudbu za gradnju.* Tako se Kunić kod njega bio *zadužio 400 forinti* i obvezao se otplaćivati u obrocima po 100 forinti od utrška svakog plesa, koji bi priredio. Nije se držao tog obećanja, nego je vratio u dvije rate samo 150 forinti, a ostatak od 250 forinti nije Mihić nikako mogao dobiti, pa je *17. rujna 1809. tužio Kunića* gradskom poglavarstvu *zbog neplaćanja dugova.* Izaslanici poglavarstva uspjeli su 16. ožujka 1810. postići nagodbu između stranaka. Kunić je priznao dug od 250 forinti, a *Mihić je pristao da se od te svote oduzme 84 forinte i 4 krajcera na račun srebrnog okova i srebrne kopče, koje je Kunić bio izradio za njega.* Preostali dug od 133 for. i 56 krajcera Kunić je podmirio tako da je odmah isplatio 68 forinti i 56 kr. a 65 forinti obećao je isplatiti za 14 dana.⁸⁰
- 2.32. Dok su gotovo svi spisi u vezi s Jurjem Kunićem, što su dosad istraženi i obrađeni, pisani latinski li njemački, pa se naš majstor u njima naziva Georg Kunich ili Georgius, posebno je vrijedna jedna potvrda od 23. veljače 1810. sastavljena u hrvatskoj kajkavštini, kojom sakristan župne crkve potvrđuje da je primio »*po g. Juriu Kunich, szrebernaru Rihtik izplachenu*« svotu od 114 forinti i 31 krajcera za pogrebne troškove Elizabete Ratković, udate za kapetana Leopolda Payerla.⁸¹ Vidimo prema tome, da su Varaždinci našeg majstora zvali Juraj Kunić srebrnar. Gradski sudac bio je ovlastio Kunića da plati te troškove novcem spomenute Elizabete Payerl, no zasad ne bismo mogli razjasniti zašto se taj novac nalazio kod Kunića. Možda će jednom neka još neproučena građa u vezi s njom ili njezinim suprugom otkriti kakvu je vezu s njima imao naš srebrnar, no držim da to nije bilo inače od posebnog značenja za Kunićev rad.
- 2.33. *Kunić je u svojoj (bivšoj Batthyanijevoj) kući uredio kavanu, pa se već 1810. spominje kao srebrnar i kavanar (argentifaber et caffearius).*⁸² Razvilo se to njegovo zanimanje zacijelo u vezi s plesovima, koje je tu priređivao. U vrijeme poklada morao je zbog bezobraznih i silovitih gostiju štošta podnijeti. U povodu skandala, koji su načinili časnici konjičke pukovnije u njegovoj kavani posljednjeg dana poklada 1810. godine, bio je Kunić pozvan na poglavarstvo, pa je ispričao da je 7. ožujka oko 6 sati ujutro ušao u šank časnik Eötvös govoreći »*Fašniku je kraj, moramo ga pokopati!*« i zajedno s drugim časnikom Kraljem uhvatio djevojku Terezu, koja je za tezgom posluživala; odvukli su je u dvoranu, gdje ju je časnik Kupunović uhvatio za noge, pa su je odnijeli usred kavane tako da je Eötvös na njoj sjedio. Tamo su je stavili na pod, ali joj je Kupunović digao haljinu i košulju iznad trbuha, pa ju je голу pokazivao prisutnima.
- Djevojka je zaplakana pobjegla, a kad je Kunić izgrdio časnike zbog tog skandala, *Kupunović se spremio da izvuče sablju iz korica protiv Kunića, a to je i prije jednom učinio. Poglavarstvo je zatražilo od Vojnog zapovjedništva da krivce najstrože kazni.*⁸³
- U vezi s pregradnjama na Kunićevoj kući, koje se spominju 1808. i 1809. saznajemo nešto više iz Kunićeva spora sa zagrebačkim biskupom, koji je imao kuću u najbližem susjedstvu sjeverno od Kunića.*
- Pogledamo li historijsku kartu starog i novog Varaždina, koju je izradio Ante Šambarek 1935. godine prema planu Varaždina od 1807. godine,⁸⁴ vidimo da se kuća, koju je kupio Juraj Kunić od grofa Batthyanija, nalazila u blizini gradske vijećnice na zapadnoj strani trga;⁸⁵ sjeverno kraj nje, na istoj zapadnoj strani trga, a već u tzv. Velikoj ili Gospodskoj ulici — kasnije Gajevoj — nalazila se kuća zagrebačkog biskupa, koja je tu stajala sve do devedesetih godina 19. stoljeća.⁸⁶ Na jugu Batthyanijeve odnosno kasnije Kunićeve kuće nalazila se kuća obitelji Jacomini, sagrađena uskoro poslije 1776. Članovi obitelji Jacomini stanovali su tamo od 1758. tijekom dvaju stoljeća⁸⁷, stoga je, kako smo spomenuli, prigodom kupoprodajnog ugovora Kunića s Batthyanijevim opunomoćenikom protestirala jedna Jacomini smatrajući da kao susjeda ima pravo preče kupnje (usp. 2. 19).
- 24. travnja 1810. osobno je protestirao zagrebački biskup Maksimilijan Vrhovac kod varaždinskog suca Franje Kukuljevića zbog toga, što je zlatar Juraj Kunić na svojoj kući načinio na gornjem katu tri otvora i dva pod krovom, pa će te otvore sigurno pretvoriti u prozore, koji budu gledali u dvorište susjedne biskupove kuće, a to je biskup bio zabranio još prije dvije godine, kad je Kunić za to zamolio dozvolu.*
- U svibnju je biskupov advokat Andrija Andrašević podnio pismeni protest u ime biskupa zbog te stvari i zahtijevao da se taj protest unese u zapisnik, a njemu dađe o tome potvrda, te da izaslanici poglavarstva poduzmu potrebne mjere da spomenuti otvori budu zazidani.*⁸⁸
- Čini se da je Kunić u toj svojoj kući imao pod istim krovom svoju zlatarsku radionicu u dvjema prostorijama te spomenutu kavanu s dvoranom za biljar. Saznajemo to iz Kunićeve tužbe protiv njegova šegrt. Godine 1810. *služio je kod Kunića već četvrtu godinu kao naučnik (šegrt) Ignacije Maichlinger, star 14 godina.*⁸⁹ Možda je to bio sin onog zlatara Maichlingera, koji se bio protivio davanju obrtne dozvole Kuniću, jer znamo da su godine 1806. nakon Maichlingerove smrti sačuvali alat za njegova (neimenovanog) 12 godišnjeg sina, koji je pokazivao sklonost očevu zanatu.⁹⁰
- Spomenuti Ignacije Maichlinger *potkradao je Kunića i napokon dospio u zatvor u ožujku 1810.* Iz njegova pre slušavanja saznajemo da je Kunić pored svoje radionice imao drugu radionicu, u kojoj su radili njegov naučnik i njegov pomoćnik. Taj naučnik uzeo je gazdi srebrnu medalju s likom sv. Vinka, koju je Kunić bio kupio za svog sina Vinka. Ukrao je i srebrn pozlaćen prsten, na koji je htio dodati kamen. Priznao je također da je kriomice uzeo gazdi iz ormara 12 forinti i karte, koje je prodao. Kod šegrt je nađen i zlatan lanac, za koji je tvrdio da ga je našao u sali za biljar.⁹¹ Ta sala za biljar

nalazila se u Kunićevoj kavani, kako saznajemo iz kasnije njegove prijave, kad su mu bile ukradene biljarske kugle. — Poslije istrage naučnik je osuđen na 12 udaraca šibom. Budući da je Maichlinger bio sin domaćeg građanina, a zlatar Franjo Hensch je izjavio da će ga primiti k sebi da nastavi nauk, doveden je Ignacije Maichlinger nakon kazne pred senat, gdje su ga ukorili i opomenuli da ubuduće ne čini takve prekršaje, a zatim je upućen Henschu.⁹² Ipak, kako uskoro saznajemo, od te Ignacijeve izobrazbe za zlatara nije bilo ništa.

- 2.36. Na sjednicama gradskog poglavarstva od 19. i 20. srpnja 1810. razmotren je zahtjev skrbnika siročadi, koji je za naukovanje siročeta Ignacija Maichlingera bio isplatio 150 forinti Jurju Kuniću, a budući da Maichlinger nije u nauku ništa postigao, želio bi skrbnik da se ta svota vrati skrbničkoj masi. Ovaj podatak mogao bi svjedočiti protiv Kunića kao pedagoga, no saznajemo istovremeno, da Ignacije nije htio učiti ni kod Henscha. Skrbnik je naime iznio, da je Ignacije odlučio da će radije učiti puškarski zanat, pa skrbnik predlaže da se proda Maichlingerov zlatarski alat, jer će se inače s vremenom pokvariti. Poglavarstvo je odredilo da senator Josip Daindl zajedno sa skrbnikom siročadi razmotri što bi bilo najkorisnije za Maichlingera, pa neka izvijeste poglavarstvo o rezultatu.⁹³

Spor skrbnika s Kunićem trajao je preko pet godina, jer zlatar očito nije htio vratiti novac, koji je skrbnik zahtijevao.

- 2.37. 31. siječnja 1816. odlučilo je gradsko poglavarstvo neka Povjerenstvo za siročad da svoje mišljenje o Kunićevoj molbi da ga se oslobodi od zahvata fiska u vezi sa zahtjevom Ignacija Maichlingera i da mu se dade naknada za hranu, koju je davao Maichlingeru u toku dviju godina.⁹⁴
- 2.38. Kunić je unatoč odluci poglavarstva, kojom mu je bilo zabranjeno priređivanje plesova, ipak nastojao ponovno dobiti dozvolu za tu vrst privređivanja. Nepunih osam mjeseci nakon zabrane raspravljalo je poglavarstvo 10. svibnja 1810. o Kunićevoj molbi da mu se dozvoli ljeti priređivati javni ples u njegovoj kući s tim da polovinu prihoda dade gradskoj blagajni. On je želio već slijedeće nedjelje prirediti takav ples, a poglavarstvo je uzelo u obzir svoje prethodne odluke, da se izvan poklada u povodu velikih blagdana mogu dozvoliti takve priredbe, ako se prethodno prijave poglavarstvu ili gradskom sucu.⁹⁵
- 2.39. Kunić je imao neko zemljište u istočnom grabištu pored nekadanjeg gradskog zida. Budući da su tijekom prvih decenija 19. stoljeća uklanjane gradske zidine,⁹⁶ bilo je potrebno ispuniti i poravnati ta grabišta. Prvog svibnja 1811. bio je Kunić pozvan pred magistrat zajedno s drugim vlasnicima zemljišta u istočnom grabištu, pa im je priopćeno da su dužni ispuniti grabište do razine, koju im odredi gradski geometar, jer će inače to učiniti grad na njihov trošak ili će sadašnji vlasnici čak izgubiti ta zemljišta.⁹⁷
- 2.40. Pored kavanarstva bavio se Kunić i drugim ugostiteljskim djelatnostima. Vjerojatno je s tim u vezi i slijedeći podatak, kao i onaj pod 2. 41. Kunić je zacijelo, upadajući postupno u sve veće dugove, očajnički nastojao da smogne novaca, kako bi ih vratio, pa je upadao u različite sukobe i sporove.

Stolar Vinko Nitel tužio je Jurja Kunića gradskom poglavarstvu, jer mu je zlatar na Jalžabetanskoj cesti bio oduzeo mošt, kad ga je stolar vozio kući s berbe iz svog vinograda. Poglavarstvo je odlučilo 27. studenoga 1811. povjeriti kapetanu Rizmanu i senatoru Zgubiću da ispituju stvar i neka nastoje postići nagodbu stranaka.⁹⁸ Vjerojatno je ta nagodba uspjela, jer nisam našao u spisima drugih podataka o tome.

- 2.41. 23. ožujka 1812. raspravljalo je poglavarstvo o Kunićevoj žalbi zbog toga što je on bio uzeo u zakup točionicu vina u Hališću i Banfici, a vlastelinstvo varaždinskog grada tamo mu je konkuriralo. Prijetio je da će odstupiti od zakupa, ako se vlastelinstvu ne zabrani u tim mjestima točenje vina. — Poglavarstvo je odredilo strogu istragu o tome, otkada vlastelinstvo varaždinskog grada toči u Hališću.⁹⁹

- 2.42. 5. studenoga 1812. za vrijeme sajma netko je ukrao Kuniću iz kavane 5 velikih biljarskih kugla od slonove kosti, dvije bijele, jednu modru, jednu crvenu i jednu žutu, pa je varaždinsko poglavarstvo zamolilo poglavarstva Ptujca, Maribora, Čakovca, Križevaca, Koprivnice i Zagreba, da pripaze neće li netko ponuditi tamošnjim kavanarima te ukradene kugle na prodaju.¹⁰⁰

- 2.43. Tijekom 1814. Kunić se još uvijek različitim načinima nusprivređivanja nastojao osloboditi svojih dugova. Ponovno je priredio početkom 1814. ples u povodu poklada.¹⁰¹

- 2.44. 19. ožujka 1814. raspravljalo je poglavarstvo o Kunićevoj molbi da bi se kućica točionice, koju je on uzeo u najam za 80 forinti godišnje prije dvije godine »ad albas statuas« (tj. kod bijelih pilova odnosno poklonaca), na mjestu, gdje pristaju splavi, premjestila kraj živoderove kuće, jer je skrenut tok vode. Inače neka mu bude smanjena godišnja svota zakupa.¹⁰²

- 2.45. Posebno su važni oni dokumenti u vezi s Kunićem, koji pokazuju kako se on borio proti konkurencije tzv. pojasa-ra, zapravo obrađivača mjedi (aurichalcarii), koji su povremeno izrađivali također srebrne predmete.

Kunić je u svibnju 1814. zamolio gradsko poglavarstvo da obveže sve pojasa-re u Varaždinu, koji također izrađuju srebrne stvari, neka te svoje proizvode donose Kuniću na ispitivanje kvalitete srebra i na žigosanje. To je magistrat prihvatio.¹⁰³ Na temelju odluke poglavarstva da će Kunić te radove žigosati znakom obavljena pokusa kvalitete (»per eum probis signandas«), mogli bismo zaključiti da su neki takvi varaždinski radovi bili žigosani samo mjesnim žigom. Postoje iz tog razdoblja srebrni predmeti, koji nose samo mjesni žig Zagreba bez imenog žiga majstora,¹⁰⁴ pa će možda biti nađeni i takvi varaždinski, no znamo da su i pojasa-ri upotrebljavali imene žigove, pa bi Kunić kao kontrolor samo pored toga udario žig kvalitete.¹⁰⁵ Uspijemo li imene žigove s varaždinskim mjesnim znakom odnosno oznakom kvalitete povezati s imenima i prezimenima varaždinskih pojasa-ri, moglo bi to — ukoliko stilska obilježja predmeta tome ne proturiječe — svjedočiti da su odnosni predmeti nastali u tom razdoblju, kad je Kunić bio ovlašten žigosati djela pojasa-ri.

Svakako svjedoči ova odluka varaždinskog magistrata, da je Kunić uživao u gradu ugled iskusna i pouzdana majstora, kome se može i valja povjeriti nadzor nad radom drugih kovinarskih obrtnika.

- 2.46. Kunića je 1814. potaknuo na akciju protiv pojasa *slučaj Ivana Noskea*, koji je već više puta bio prijavljen bilo Kuniću bilo magistratu zbog toga što je *krivotvorio predmete od zlata i srebra*. Unatoč svemu usudio se ispred svog stana staviti cimer i nastavljati posao.¹⁰⁶
- Tužbu protiv Noskea podnijela je bila i Ana Wolf iz Koprivnice, jer ju je Noske prevario uzevši od nje zlato i srebro da joj načini predmete kakve je željela, a izradio je za nju stvari od sumnjivih i loših slitina.¹⁰⁷ 21. svibnja 1814. primilo je varaždinsko poglavarstvo u vezi s tim izvještaj svojih izaslanika kapetana Paula Gergmanna i zamjenika bilježnika Andrije Smernjaka.¹⁰⁸ Oni su ispitali Noskea te su djelomice prema njegovu priznanju, a djelomice na temelju nalaza zlatara Kunića, koji je ispitao kvalitet onih stvari, koje je Noske izradio za Anu Wolf, ustanovili da je Noske umjesto od zlata carskih zlatnika primljenih od Ane Wolf, načinio prstenje od mjedi, a druge stvari od neke vrlo loše slitine umjesto od srebra dobre kvalitete, koje je bio preuzeo za tu svrhu.
- Unatoč tome Noske je uspio nagoditi se s Anom Wolf na temelju Kunićeva nalaza o materijalnoj šteti, koju je naručiteljica bila pretrpjela. Neovisno o tome varaždinski je magistrat smatrao da mora službeno poduzeti određene mjere protiv Noskea. Izaslanici grada predložili su da bi Noske morao na sigurnu mjestu izraditi u roku od 30 dana one narudžbe, koje je od drugih preuzeo, a zatim neka bude uklonjen s područja varaždinske jurisdikcije zajedno sa svojim tastom, koji je sudjelovao u tim protuzakonitim djelima.
- Magistrat je uputio iste izaslanike da popišu i sekvestriraju cjelokupnu Noskeovu imovinu*, a odvojeno neka popišu one stvari, koje se kod njega nalaze na radu, a pripadaju drugim. O Noskeovoj prijevari odlučio je magistrat obavijestiti susjedne jurisdikcije, pa su na sjednici 21. svibnja pročitani i koncepti tih dopisa.
4. lipnja 1814. poglavarstvo je primilo nov izvještaj Gergmanna i Smernjaka¹⁰⁹, koji su 3. lipnja izvršili inventuru i sekvestraciju Noskeove imovine. Došavši u Noskeov stan, u kući računarca iz Rakičana g. Fischla¹¹⁰, ustanovili su da Noske nije vodio nikakvu knjigu o svom poslovanju, a niti je bilo drugog načina da se tuđe stvari odvoje od Noskeovih u njegovu stanu, djelomice i zbog toga što su neke od njih bile pretaljane, a djelomice i zato jer su bile neznatne.
- Zanimljiv je taj *inventar Noskeova stana*, jer nam daje uvid u radionicu onog vremena. U njoj je mogao Noske, da je htio, izrađivati također ispravne pojasaške i zlatarske proizvode. Među ostalim tu je popisao poseban zlatarski stol s ladicama¹¹¹, pa drugi manji, iste vrsti¹¹², zatim različit zlatarski alat¹¹³. Dok je veći stol procijenjen na 5 forinti a manji na 2 forinte, alat je Kunić procijenio na 30 forinti, što pokazuje da je Noske raspolagao veoma vrijednim instrumentima svog zanata. Pored toga nađen je par pozlaćenih naušnica i ženska ogrlica zvana »klarus« (od koralja) i neki komadići zlata i srebra rasuti po stolu. Ostali predmeti pokazuju skroman uređaj Noskeova stana¹¹⁴, u kojem je sve posuđe bilo izrađeno u krapinskoj tvornici kamenine.¹¹⁵
- Taj inventar sekvestrirane imovine trebao je poslužiti za pokriće eventualnih Noskeovih dugova u Varaždinu. Na Noskeovu molbu¹¹⁶ poglavarstvo mu je oprostilo kaznu zatvora u trajaju od mjesec dana i odredilo da dovrši do kraja lipnja sve narudžbe, koje su kod njega u radu, a zatim neka napusti Varaždin.¹¹⁷
- Pored krivotvoritelja i nelojalne konkurencije pojasa morao se Kunić čuvati i od ukradene robe. 26. lipnja 1816. rješavalo je gradsko poglavarstvo o srebru, koje je Židov David Kornitzer ponudio na otkup zlataru Jurju Kuniću, a taj je po različitim oblicima tog srebra posumnjao da je ono ukradeno, pa je to prijavio gradskom kapetanu Stjepanu Sučiću, koji je to srebro zaplijenio. Na osnovu Kornitzerove izjave odlučeno je zatražiti od karlovačkog gradskog vijeća potvrdu, da li je to srebro zaista prodano Kornitzeru, a dotle će ono ostati pohranjeno u gradskoj blagajni.¹¹⁸
- U vrijeme poklada 1817. Kunić je želio ponovno prirediti ples, pa mu je to poglavarstvo dozvolilo.¹¹⁹
1. kolovoza 1817. poglavarstvo je razmotrilo molbu zlatara Konrada Lehra, da mu se dozvoli obavljanje zlatarskog obrta u Varaždinu. Odlučeno je zatražiti od poglavarstva grada Regensburga u Bavarskoj da izruči Lehru njegovu imovinu i neka mu izda slobodni list kao i dozvolu za iseljenje.¹²⁰
- Već 9. kolovoza 1817. moralo je poglavarstvo raspravljati i o Kunićevoj molbi da se Lehru kao zlatarskom pomoćniku ne dozvoli obavljanje zlatarskog obrta, pa je ponovno odlučilo da Lehru neće dati obrtnu dozvolu dok ne dobije odgovor iz Regensburga o zatraženim ispravama odnosno o predaji Lehrove imovine.¹²¹
- Istoga dana 9. kolovoza 1817. na molbu Jurja Kunića ponovno je raspravljalo varaždinsko poglavarstvo o njegovoj tužbi protiv obrađivača mjedi (pojasara) zbog toga što na njegovu štetu izrađuju predmete od srebra i krivo ih žigošu. Kunić je predložio da se ti žigovi oduzmu obrađivačima mjedi. Poglavarstvo je odredilo da ti majstori moraju gradskom kapetanu kao šefu policije pokazati srebrne predmete koje izrađuju, da bi njihov vlasnik mogao posvjedočiti vlasništvo tih stvari. Ne prijave li ti majstori sami te stvari, a za njih se sazna, bit će one zaplijenjene. Žigove im treba oduzeti da bi se spriječilo eventualno krivotvorenje.¹²²
15. kolovoza 1817. jamčio je u Sisku Juraj Kunić da će isplatiti dug svog zeta Vinka Zorna u iznosu od 1800 forinti za 11 mjeseci sisačkom trgovcu Franji Khernu, jer je taj Khern bio preuzeo jamstvo da će jednaki Zornov dug isplatiti u 12 mjeseci Ivanu Jurju Vranicaniju u Senju.¹²³ Kunić je jamčio čitavim svojim imetkom za tu obavezu i dozvolio je da Khern taj iznos prenotira na Kunićevu kuću u Varaždinu.
5. siječnja 1818. dozvolilo je poglavarstvo Varaždina ponovno Jurju Kuniću da priredi u doba poklada ples u svojoj kući, te je odredilo da nadzornikom bude gradski kapetan, koji će po završetku priredbe obavijestiti poglavarstvo o broju prodanih ulaznica.¹²⁴ 25. veljače 1818. izvijestio je fiscus da je bilo 836 prodanih ulaznica.
- Zbog mnogih dugova (usp. 2.25) i nekih sudskih procesa, o kojima će kasnije biti više rečeno, Kunić je 1818. prodao svoju kuću Luki Putzlu i odselio iz Varaždina u Vidovec, gdje je od 1. VII 1818. uzeo u zakup jednu česticu, koja je pripadala čakovečkom vlastelinstvu. Tu je namjeravao zajedno sa svojim zetom trgovcem Vinkom Zornom voditi magazin i poštu.

Kunić je odavna bio sklon trgovačkim poslovima, a suradnja sa zetom trgovcem zacijelo je pojačala njegovo zanimanje za tu vrst privredivanja. Spomenuti sukobi i borbe protiv nadriobrtnika u Varaždinu, koji su mu zapravo preotimali zaradu, bez sumnje su također utjecali na njegovu odluku da pokuša sreću u Vidovcu. Na žalost se ni tamo nisu poslovi odvijali onako, kako je Kunić predviđao, a zbog toga nije ni on mogao udovoljavati obavezama prema čakovečkom vlastelinstvu, koje ga je napokon tužilo, pa se taj proces pridružio različitim starijim postupcima poveljenim protiv Kunića.

- 2.54. 10. srpnja 1818. odlučilo je varaždinsko poglavarstvo djelomice uvažiti *Kunićevu molbu da se digne zabrana na svotu od 2000 forinti kod kupca njegove kuće*, koja je bila stavljena zbog toga što se protiv Kunića odvijaju dva procesa zbog zabranjenih igara koje su igrane u njegovoj kući. Poglavarstvo je diglo zabranu s jedne tisuće forinti, a na drugoj je ostavilo, dok se ne svrše parnice.¹²⁵
- 2.55. 17. srpnja 1818. ipak je *poglavarstvo zatražilo od Luke Putzla*, kupca Kunićeve kuće, *da čuva onih 2000 forinti, na koje je bila stavljena zabrana*, jer se javio *sislački trgovac Franjo Khern da se prvenstveno intabulira njegov zahtjev na 1800 forinti, koje mu duguje Juraj Kunić*, budući da je Kunić nagovorio Kherna da u roku od godine dana isplati dug Kunićeva zeta Ivanu Jurju Vranicaniju.¹²⁶ (Usp. 2.51.)

Vojna uprava senjske općine zatražila je 7. kolovoza 1818. da varaždinsko poglavarstvo prisili trgovca Vinka Zorna da plati dug od 1800 forinti senjskom trgovcu Ambrozu Vranicaniju. To je bio onaj novac, za koji su jamčili Khern i Kunić zapravo Ambrozovu bratu kompanjonu Ivanu. — Varaždinsko poglavarstvo odgovorilo je 25. kolovoza 1818. da je Zorn preselio zajedno sa svojim tastom zlatarom Jurjem Kunićem na posjed Vidovec u Međimurju. Trgovac Vinko Zorn nije nikad imao svoje sjedište u Varaždinu niti je tu imao imetka, a njegov tast, kad su zajedno selili u Vidovec, *rasprodao je u Varaždinu sav svoj imetak*, pa je uzeo u zakup poštu i skladište u Vidovcu.

Pošto je sislački trgovac Franjo Khern bio zatražio da se intabulira njegov zahtjev da mu se povrati 1800 forinti na teret onih 2000 forinti, što su se sekvestrirane kod kupca Kunićeve kuće, varaždinsko poglavarstvo je uzeo u obzir da je od tih 2000 forinti bilo sekvestrirano 1000 forinti za grad Varaždin, dok se ne dovrše parnice pokrenute protiv Kunića (usp. 2.54), a 1000 forinti sekvestrirano je za Kherna (usp. 2.55), pa je odgovorilo senjskoj općini da ne može ništa poduzeti da zadovolji zahtjevu Ambroza Vranicanija, nego neka senjska općina uputi tog trgovca na čakovečko vlastelinstvo.¹²⁷

- 2.56. 14. kolovoza 1818. poglavarstvo je odbilo molbu Luke Matića, skrbnika ostavinske mase Ignacija Vespazijana. Matić je molio da se od onih 2000 forinti, što su sekvestrirani kod Luke Putzla, odvoji 1000 forinti u korist Matićeve štice Klare Vespazijan, sirote bez roditelja, jer je *Kunić primio 173 lota srebra finoće 13 lota od pokojnog Ignacija Vespazijana*. Poglavarstvo je odlučilo da ne može udovoljiti toj molbi, jer je već određena druga namjena sekvestrirane svote.¹²⁸

Na traženje skrbnika Matića *procijenili su zlatari vrijednost srebra, koje je Kunić primio*, pa su ustanovili da mu je cijena 519 forinti.¹²⁹ — U travnju 1819. uspjelo je

Matiću dovesti Kunića pred povjerenika Sučića, gdje je *Kunić prihvatio spomenutu procjenu* i pristao da taj dug vrati, no osim onih 2000 forinti, što su pod sekvestrom kod kupca njegove kuće Putzla, on nema drugih sredstava da to plati. Izjavio je štoviše, da mu ne bi ostalo ni odijelo na njemu, kad bi čakovečko vlastelinstvo s njim strože postupilo. — Poglavarstvo je uputilo Matića, budući da on nije obavijestio poglavarstvo o tom srebru prije negoli je uslijedila spomenuta sekvestracija, neka sada na osnovu procjene stručnjaka zatraži svojim putem isplatu odštete.¹³⁰

14. kolovoza 1818. odgovorilo je varaždinsko poglavarstvo i na traženje Vrhovnog banskog vojnog zapovjedništva u Zagrebu od 5. kolovoza 1818. *u vezi s istragom, koja je bila poveljena protiv petrinjskog građanina Ivana Kunića, jer je kupio plemićku povelju*. Zagrebačko je zapovjedništvo saznalo, da u Varaždinu stanuje zlatar Juraj Kunić, koji potječe od stare plemićke obitelji, pa moli varaždinsko poglavarstvo da bi ispitalo tog zlatara u vezi s njegovim porijeklom i da pregleda njegovu povelju, a njegove izjave da se unesu u zapisnik i dostave tom zapovjedništvu, odnosno u slučaju da Kunić više ne boravi u Varaždinu da obavijeste zapovjedništvo, gdje se Kunić sada nalazi. Varaždinsko poglavarstvo navelo je u svom odgovoru da je Kunić nedavno prodao svoju kuću u Varaždinu i odselio na posjed Vidovec u zaladskoj županiji, gdje je uzeo u zakup tamošnju poštu, pa tamo živi kao upravnik pošte.¹³¹ (O Ivanu Kuniću i plemićkoj povelji vidi pod 2.96—99, 101—103.)

Razdoblje od 1813. do 1819. bilo je vrlo tegotno i za spomenutog *varaždinskog zlatara Franju Henscha*, koji je uzeo k sebi Kunićevog naučnika Maichlingera. Hensch je imao 1813. godine poteškoća s dugovima, pa je *morao prodati i drugu svoju kuću*.¹³² Kasnije je Hensch prešao na područje lendavske gospoštije, godine 1814.¹³³ Tih godina 1813—1814. i kasnije (1817) vjerovnici progone Henscha¹³⁴, a 21. studenoga 1819. *dao ga je gradski kapetan uhapsiti zbog mnogih pronevjera u poslu* kao i zbog pokušaja bijega, te mu je sekvestrirao imovinu u kući urara Mallera.¹³⁵ Tada je grad ustanovio da Henschu uopće manjkaju sredstva za život. U studenom 1819. podnio je gradski kapetan o tome izvještaj, pa *dobivamo uvid u poslovanje zlatara Henscha i u njegov alat*, koji mu je prijatelj pozajmio, a on ga založio.¹³⁶ Sačuvana arhivska građa o tom varaždinskom majstoru vrlo je opsežna i zanimljiva, pa će valjati tome posvetiti posebnu studiju, a ovdje sam želio samo upozoriti na paralelni nazadak Henschova i Kunićeva poslovanja 1813. do 1819, kao što su nekoć oba ta varaždinska zlatara paralelno bila napredovala 1806—1808. godine. Međutim, *dok Hensch od 1819. posve nestaje iz javnog života u Varaždinu, Kunić je nakon svog odlaska u Vidovec*, unatoč različitim teškoćama ipak našao mogućnosti za zlatarski rad i *kasnije se kao cijenjen građanin vratio u Varaždin, gdje je djelovao još niz godina*. Kuniću je pritom znatno pomogla plemićka povelja njegova oca.

*O Kunićevu zlatarskom djelovanju nakon odlaska iz Varaždina svjedoči nam kandilo za crkvu u Ludbregu, dar F. T. Sveiztera*¹³⁷ 1819, koje sam opisao u prvom dijelu ovog prikaza (usp. 1.5.).

Međutim je Kunića kao i Henscha nadomjestio u *Varaždinu zlatar Franjo Periliat*, koji se spominje već od 1819. godine.¹³⁸

- 2.61. Drugo svjedočanstvo o Kunićevu zlatarskom radu tog doba je *kalež sačuvan u župnoj crkvi u Mihovljanu, a izraden 1820. godine*. Prikazao sam ga u početku prvog dijela ove radnje (usp. 1.1.).
- 2.62. *Pojedinosti o Kunićevu boravku u Vidovcu* saznajemo iz Kunićeve parnice s čakovečkim vlastelinstvom.

Kunić je od 1. srpnja 1818. uzeo u zakup jednu česticu tog vlastelinstva, pa je ondje namjeravao sa zetom voditi poštu i magazin. Znatan udarac za Kunića bio je *ukinuće pošte u Vidovcu*. Po ugovoru od 1. VII 1818. Kunić je uzeo u zakup na šest godina i tri četvrt spomenutu česticu u Vidovcu uz godišnju zakupninu od 800 forinti. Za to je morao dati obveznicu na 6000 forinti. Kunić je ubrzo došao u sukob s čakovečkim vlastelinstvom, jer ono — po njegovim navodima — nije ispunjavalo odredbe ugovora, pa je zbog toga i Kunić prestao plaćati zakupninu.¹³⁹

Već u travnju 1819. izjavio je Kunić u Varaždinu, kad je trebao platiti 519 forinti za srebro primljeno od Vespazijana, da nema novaca i da *bi ostao i bez odijela, kad bi čakovečko vlastelinstvo s njim oštrije postupalo* (usp. 2.56.).

29. studenoga 1819. opomenulo je čakovečko vlastelinstvo Kunića da plati dužnu zakupninu, a 21. siječnja 1820. povelu je *pred čakovečkim gospoštijem sudom parnicu protiv njega*.¹⁴⁰ Kunić je dugo uspijevao odgađati donošenje presude. Pošto je 2. srpnja 1822. postigao odgodu procesa¹⁴¹, čakovečki je sud 30. studenoga 1822. odredio Kuniću da mora do 1. siječnja 1823. dati konačne argumente u svoju obranu.¹⁴² 17. ožujka 1823. Kunić je uložio priziv, budući da njegovi argumenti nisu bili uvaženi, no *sud u Zalaegerszeghu potvrdio je 26. studenoga 1823. presudu čakovečkog suda*,¹⁴³ odbivši jedino sudske troškove, kojih u ovoj parnici ne može biti. *Čakovečko vlastelinstvo dobilo je pravo da provede ovrhu protiv Kunića*. Advokat vlastelinstva Konyári zamolio je 10. siječnja 1824. varaždinsko poglavarstvo da ono provede ovrhu, jer se Kunić tada nalazio na području varaždinske jurisdikcije.¹⁴⁴

20. siječnja 1824. zamolio je Kunić odgodu ovrhe na dva mjeseca, kako bi mogao pribaviti dokumente u svoju korist.¹⁴⁵

Kao plemić Kunić je zamolio intervenciju dvora te je uspio dobiti odluku dvorske kancelarije od 17. veljače 1824. kojom je *postupak protiv njega obustavljen*, a dozvoljeno mu je da postupak bude obnovljen.¹⁴⁶ Dobio je rok do 10. siječnja 1825. za obnovu postupka.¹⁴⁷

Razmotrimo ukratko u čemu je bio spor između čakovečkog vlastelinstva i Jurja Kunića.

Na sudu čakovečke gospoštije 27. ožujka 1823. Kunić je tvrdio, da mu je vlastelinstvo predalo na upotrebu u najmljenim zgradama samo dotrajao i neupotrebljiv inventar, a premda je 4. točkom ugovora bilo obvezano izvršiti popravak zgrada, koje mu je dalo u zakup, nije to htjelo izvršiti. Posebno je 6. točkom ugovora bilo predviđeno da će vlastelinstvo vršiti nabave kod Kunića. Ipak prigodom zasjedanja kraljevskog povjerenstva u Vidovcu 1819. godine vlastelinstvo nije omogućilo Kuniću da posluži hranom to povjerenstvo i vlastelinske službenike, pa da za to bude plaćen gotovim novcem, a time se vlastelinstvo ogriješilo i o 7. točku ugovora. Povrh toga

ukinut je beneficij pošte. Stoga je Kunić smatrao da nije ni on dužan držati se obaveza ugovora.

Sud je ustanovio da je Kunić unatoč tome dužan platiti zaostalu zakupninu i ostalo na što se obvezao ugovorom od 1. VII 1818.

Vlastelinstvo je potvrdama dokazalo, da je platilo Kuniću za uzdržavanje službenika vlastelinstva 399 forinti i 5 krajcara, a također je zadovoljilo obavezi o popravku zgrada danih u zakup.

Stoga je Kunić bio osuđen platiti:

zaostalu zakupninu u iznosu od	837 for. 30 kr.
sudske troškove u iznosu od	113 for.
obveznicu u iznosu od	6000 for.
za odnesene stvari vlastelinstva	211 for. 45 kr.

Ukoliko se taj dug ne bi mogao namiriti ovrhom i dražbom Kunićeve imovine, pripast će i sam Kunić čakovečkom vlastelinstvu.¹⁴⁹

Sud je, kako sam naprijed spomenuo, prihvatio Kunićev priziv, pa je 26. studenoga 1823. o toj presudi raspravljao sud u Zalaegerszeghu i potvrdio presudu izuzevši sudske troškove.

— — —

Tako je dakle *varaždinsko poglavarstvo* na traženje advokata čakovečkog vlastelinstva od 10. I 1824. trebalo provesti ovrhu kod Kunića, ali je *uzelo u obzir Kunićevu molbu od 20. I 1824. da bi mu poglavarstvo dozvolilo odgodu ovrhe na barem dva mjeseca*, jer bi u slučaju nedostatka imovine i sama Kunićeva osoba bila presudom dodijeljena čakovečkom vlastelinstvu, pa je Kunić morao nastojati da se pobrine za vlastitu sigurnost.¹⁵⁰

Za izvršenje ovrhe bili su određeni gradski kapetan Stjepan Sučić i bilježnik Ladislav Ebner, koji su u ime poglavarstva uputili 23. veljače 1824. Kuniću obavijest da će 15. ožujka 1824. i slijedećih dana biti obavljena ovrha njegova imetka. Budući da dostavljač te obavijesti 25. II nije našao Kunića kod kuće, zatražio je da *obavijest preuzme Kunićev pomoćnik Fridrik Herholdt*, pa je 6. III 1824. o tome učinjena i bilješka radi potvrde da je Kunić bio na vrijeme obaviješten.

Ne znajući da je dvorska kancelarija već 17. veljače 1824. obustavila izvršenje presude i dozvolila Kuniću da pokrene obnovu postupka, *predstavnici varaždinskog poglavarstva* Sučić i Ebner *temeljito su se pripremili da provedu 15. ožujka 1824. ovrhu u korist grofa Ladislava Festetića de Tolna*, c. kr. komornika. Utvrdili su da je Kunić dužan:

a) zaostalu zakupninu u iznosu od 837 for. i 30 kr.	
konvencijskog novca, što u bečkoj valuti iznosi	2093 for. 45 kr.
b) šestpostotne kamate od 29. XI 1819.	538 for. 46 2/5 kr.
c) dospjelu obveznicu	6000 for.
d) u ime naknade za odnešene stvari	211 for. 45 kr.
e) troškove ovrhe, pojedinačno navedene, zajedno	28 for. 5 kr.
Ukupno	8872 for. 21 2/5 kr.
no od te svote valjalo je oduzeti vrijednost stvari, koje je Kunić ostavio u najmljenoj kući	253 for. 35 1/2 kr.
Ostaje za ovrhu	8618 for. 46 kr.

Tako pripremljeni zaputili su se 15. ožujka 1824. kapetan Sučić i bilježnik Ebner u Kunićev stan u kući udovice Magdalene Patriarch, da utvrde hoće li Kunićev imetak dostajati da pokrije te dugove ili će morati i samog Kunića izručiti grofu Festetiću.¹⁵¹

Kad su došli u stan i tamo objavili presudu kao i račun ovrhe, te su namjeravali započeti i samom ovrhom, *uručio im je Kunić ovjerovljen prijepis dvorskog dekreta* i protestirao protiv ikakvih troškova, koji bi se u vezi s tim bilo unatrag bilo unaprijed računali. Izaslanicima magistrata nije preostalo drugo nego da prema odluci dvorskog dekreta *obustave ovrhu* i odu.

U svom izvještaju napominju izaslanici, da im se u Kunićevu stanu pridružio prisežnik varaždinske županije Ignjat Mihanović, za kojega je Kunić rekao, da ga smatra svojim zakonitim svjedokom, a kad su gradski izaslanici izjavili da se to kosi sa zakonskim propisima, rekao je Mihanović da je došao Kuniću po svom privatnom poslu i da je tu prisutan samo kao Kunićev prijatelj te da se ne kani miješati u sudski postupak.

25. ožujka 1824. oba ovrhovoditelja podnijela su izvještaj poglavarstvu. U prilogu tom izvještaju nalazi se izvadak zapisnika skupštine zaladske županije u Egerszeghu održane 16. i slijedećih dana veljače 1824, gdje je primljen na znanje carski dekret upućen toj županijskoj skupštini, da je Kunić zamolio da se parnica čakovečkog vlastelinstva protiv njega obustavi i da mu se dade »salvus conductus« kako bi mogao pribaviti potrebne dokaze za svoju obranu. Stoga *dvorska kancelarija moli da županija saslusa o tom mišljenje čakovečkog vlastelinstva i neka dostavi dvorskoj kancelariji dokumente o tom postupku, a odluku o ovrhi neka obustavi*. Pored toga neka ispita i izvijesti zbog čega Kunić moli »salvus conductus«. Županija je sav taj posao povjerala okružnom sudu i zatražila od njega izvještaj o učinjenom.

21. listopada 1824. zaladska je županija sa svog zasjedanja uputila varaždinskom poglavarstvu carski dekret, prema kojem je Kunićeva molba u pogledu njegova dugovanja grofu Festetiću uvažena u tom smislu, da Kunić može zatražiti obnovu postupka, ako ne bi mogao svojim imetkom podmiriti dug, pa bi i njegova osoba trebala biti dosuđena grofu Festetiću. Ako se Kunić nada da bi novim postupkom mogao postići za sebe povoljniju presudu, neka pokrene taj postupak. *Rok za pokretanje novog postupka pred sudom čakovečke gospoštije je 10. siječnja 1825*. O tom neka varaždinsko poglavarstvo obavijesti Kunića, koji sada boravi na teritoriju grada. To je poglavarstvo učinilo.¹⁵² Nisam našao daljnjih spisa o tome, pa je vjerojatno došlo do nagodbe Kunića sa čakovečkim vlastelinstvom.

Mislim da možemo smatrati, kako je plemstvo, koje je Kunićev otac dobio svojom vojničkom požrtvovnošću, spasilo njegova sina da nije došlo do ovrhe, kojom bi naš zlatar, da nije bio plemić, pripao grofu Festetiću.

2.63. Istovremeno dok se Kunić parničio s čakovečkim vlastelinstvom, bila je protiv njega u toku i druga parnica, u kojoj je naš zlatar dobio još veću podršku dvorske kancelarije, pa je proces — unatoč upornoj borbi protustranke — završen potpuno u Kunićevu korist. To je bila parnica, u koju se zlatar bio upleo jamčeći za dug svog zeta sisačkom trgovcu Khernu. 26. travnja 1819. — one iste

godine kad su na Kunića navalili i drugi vjerovnici uz Matića i grofa Festetića — *pokrenuo je sisački trgovac Franjo Khern kod varaždinskog poglavarstva postupak protiv Kunića zbog Zornova duga*. Kako je Khern iznio kasnije u svojoj opsežnijoj tužbi dvorskoj kancelariji¹⁵³, taj Kunićev zet Zorn počeo se bio baviti trgovinom u Sisku 1815. godine, te je pozajmio od trgovca Franje Kherna kao i od Khernova kompanjona Dumreichera novac za tu svrhu. Pošto je dvije godine nesretno poslovao, zadužio se Zorn i kod senjskog trgovca Ivana Vranjicana 1800 forinti. Taj novac morao je isplatiti 15. kolovoza 1817. Budući da je Zornu prijetila sekvestracija imovine, obratili su se Zorn i njegov tast Kunić Khernu s molbom da ih izbavi od te opasnosti. Kako je Zorn dugovao i Khernu, smatrao je Khern da će imati više nade opet dobiti taj svoj novac, ako sada pomogne Zornu u nevolji, pa je pristao da se obveže isplatiti Vranjicanu Zornov dug, ako to ne bi učinio sam Zorn o roku od godine dana. Za veću Khernovu sigurnost obvezao se Juraj Kunić tada Khernu, da će mu u roku od 11 mjeseci isplatiti 1800 forinti kao dug svog zeta. (Usp. 2. 51.)

Kunić nije održao riječ unatoč opetovanim Khernovim opomenama i požurkama, pa je Khern, da se bar donekle osigura, ishodio kod varaždinskog poglavarstva da je ono 17. srpnja 1818. sekvestriralo 1000 forinti kod Luke Putzla, kupca Kunićeve kuće. (Usp. 2. 55.)

Pored toga poveo je Khern 26. travnja 1819. parnicu protiv Kunića, no zlatar je bio tada u vrlo teškim prilikama zbog neuspjelih poslova u Vidovcu, pa se parnica zavukla. Jedno ročište bilo je zakazano za 17. travnja 1823.¹⁵⁴ O tome nisam našao daljnjih podataka, nego je Khern istakao u svojoj kasnijoj tužbi dvorskoj kancelariji, kako je *Kunić krajem svibnja 1825. odbio Khernov zahtjev* navodeći da je Khern bio dužan određenu svotu Kunićevu zetu Zornu, pa je ona Kunićeva obveznica bila dana samo pro forma, jer je Kunić navodno smatrao da će Khern taj Zornov dug Vranjicanu podmiriti na temelju svog vlastitog duga Zornu. *Na to se Kunić i zakleo 25. svibnja 1825, pa je sud donio odluku u Kunićevu korist*.

Čim je Khern za to saznao, smjesta je uložio prosvjed i dokazivao da je Zorn njemu dugovao ne samo onih 1800 forinti, za koje je Khern preuzeo jamstvo, nego i druge svote. Varaždinsko poglavarstvo ponovno je razmotrilo taj spor, ali je 14. prosinca opet odlučilo na temelju Kunićeve prisege u Kunićevu korist, a Khernu nije dozvolilo priziv na viši sud.

Međutim je Khern već 13. svibnja 1827. bio uputio molbu dvorskoj kancelariji da se poništi presuda u Kunićevu korist. Khern se pozivao na Zornovo pismo Vranjicanu, u kojem je Zorn izjavio da će Vranjican dobiti svoj novac posve sigurno do kraja srpnja, a da pritom neće biti potrebno prouzročiti nikakve tegobe g. Khernu. Kunić je taj stavak zetova pisma protumačio¹⁵⁵ da je Zorn tako bio odgovorio Vranjicanu zbog toga, jer je Vranjican zacijelo prije toga pisao Khernu, a taj odgovorio da nema sredstava, dok je Zorn — vjerujući da će Khern njemu vratiti dug — obećao Vranjicanu da će isplatiti svoj. Kunić je priložio pored ostalog i izvadak iz Zornove poslovne knjige, koji svjedoči da je Khern bio Zornu dužan 14. studenoga 1817. 8088 forinti i 31 kr. (a Khern je za povrat Zornova duga od 1800 forinti jamčio oko 15. kolovoza 1817). Zbog toga *Kunić smatra*, budući

da je Vinko Zorn živ i ne nalazi se u lošijim prilikama negoli onda kad je Kunić za njega jamčio, *da bi Khern trebao — ako drži da ima na to pravo — tražiti od samog Zorna da vrati taj tobožnji dug*. Pored toga ističe Kunić da nikako ne bi valjalo da on, Kunić, općepoznat kao čestit čovjek, a opterećen obitelji, postane žrtvom Khernove lukavštine i prijevare. Stoga je 3. prosinca 1827. Kunić zamolio varaždinski magistrat da isposluje za nj povoljno rješenje.

Uskoro je Kunić dobio zadovoljštinu, jer je već 11. siječnja 1828. ugarska dvorska kancelarija uputila varaždinskom poglavarstvu obavijest da *Khernova molba za poništenje ili preinaku presude nije mogla biti uvažena*, jer za to nema razloga.¹⁵⁶ 15. veljače 1828. varaždinsko je poglavarstvo primilo tu odluku na znanje i obavijestilo o njoj obje stranke.¹⁵⁷

— — —

2.64. *Od 1824. do svoje smrti 1831. godine djeluje Kunić opet kao zlatar u Varaždinu*. O tome nam svjedoči podatak da je Kunićev pomoćnik Fridrik Herholdt preuzeo za Kunića obavijest, kad se krajem veljače i početkom ožujka 1824. pripremala ovrha zlatareva imetka u Varaždinu. (Usp. 2. 62.) Potvrđuju to i spisi u vezi s *tužbom Jurja Kunića protiv njegova pomoćnika Franje Kolatorovića*, koji ga je bio oklevetao.

Taj *Kolatorović počeo je raditi u Varaždinu kod Kunića 8. listopada 1824.*¹⁵⁸ Kunić je iznio u svojoj tužbi da ga je bio uzeo iz samilosti, jer mu je Kolatorović pričao kako su ga razbojnici opljačkali kod Kaniže, a obećao je da će Kuniću biti dobar ako ga uzme u posao. To obećanje Kolatorović nije održao, pa je *Kunić već nakon osam dana odlučio da ga otpusti*. Pomoćnik ga je zamolio da smije ostati još samo tjedan dana u službi i to mu je Kunić dozvolio.

Kolatorović je stalno ogovarao svoga bivšeg gazdu, zlatara Landbauera u Kaniži, kao i njegove pomoćnike. Premda mu je Kunić to branio, ipak mu je Kolatorović uspio ispričati, da je kod Landbauerova pomoćnika Josipa Hallera u Kaniži vidio pejzaž izrezan u slonovoj kosti a urešen kamenjem. Kunić se tada sjetio da je i on imao takav pejzaž u bjelokosti, no kad ga je pokušao naći, vidio je da mu manjka. Zato je smjesta pisao u Kanižu, a na to je 31. listopada 1824. došao u Varaždin sam *Josip Haller*, da se obrani od sumnje, koju je Kolatorović bio na nj bacio. Haller je donio Landbauerovo pismo kao odgovor na Kunićevo, a usto i drugo pismo, koje je Kolatorović bio poslao u Kanižu te u njemu različitim uvredama obasuo ne samo Kunića i njegova sina nego je čak i zemlju prokleo, u kojoj sad radi.¹⁵⁹ *Nato se Kunić obratio zlataru Antunu Hubineku u Zagrebu*,¹⁶⁰ da bi se dočepao tog klevetnika Kolatorovića i dobio zadovoljštinu. 8. studenoga 1824. dobio je Kunić Hubinekov odgovor, pa je na to odlučio da sva ta tri pisma, koja je dobio kao svjedočanstva kleveta svog bivšeg pomoćnika, pošalje novom Kolatorovićevom gazdi, zlataru Ivanu Wallneru¹⁶¹ u Zagrebu, da ga taj kazni u prisutnosti drugih pomoćnika. Međutim je Kunić dobio 12. studenoga još jedno Kolatorovićevo pismo, u kojem je bilo nagomilano još više uvreda pa i izazova. Tada se *Kunić odlučio obratiti varaždinskom poglavarstvu, da mu ono putem zagrebačkog magistrata isposluje zadovoljštinu*. U toj svojoj molbi 12. studenoga 1824. naglašava Kunić da je poglavarstvu poznato, da je

Kunić već dvadeset i osam godina varaždinski građanin, a da se na njega nikada nitko nije mogao potužiti zbog njegova neznanja ili lošega rada. Stoga moli magistrat da mu ishodi zadovoljštinu i to što prije, jer Kolatorović sigurno neće ni u Zagrebu dugo ostati.¹⁶² Intervencija je uspjela, i *Kolatorović je u Zagrebu dobio strog ukor te je proveo dvadeset i četiri sata u zatvoru na kruhu i vodi*, kako je zagrebački magistrat 30. studenoga obavijestio varaždinsko poglavarstvo.¹⁶³

Ti podaci pokazuju ne samo efikasnu suradnju zlatara Varaždina, Kaniže i Zagreba, kao i gradskih uprava Varaždina i Zagreba, kod rješavanja problema nedostojnih pomoćnika, nego upućuju i na kretanje zlatarskih pomoćnika Kolatorovića i Hallera iz Kaniže u Varaždin (gdje je Haller od 1835. radio kao zlatar) te Kolatorovića dalje u Zagreb. Iz spisa u vezi s Kolatorovićem saznajemo i mnoštvo drugih zanimljivih pojedinosti.¹⁶⁴

Nekoliko Kunićevih djela iz vremena od 1823. do 1830. godine poznato nam je iz arhivskih izvora na temelju priznanica u vezi s dugovima Jurja Kunića *ljekarniku Halteru u Varaždinu*, kojemu je Kunić otplaćivao dug svojim zlatarskim radovima u spomenutom razdoblju.¹⁶⁵

Među ostalim Kunić je izradio 1824. *dvije srebrne i pozlaćene kopče* za Halterovu suprugu, komad po 1 forint, *srebrnu šćernicu s bravom* za 10 forinti, *srebrnu burmuticu* za 1 for. 30 kr., *srebrne zdjelice za vagu* za 2 for. 24 kr., *zlatan prstenčić* za Halterovu kćerkicu za 48 kr.

Ukupno su Halterovi uzeli kod Kunića različitih zlatarskih predmeta od 1823. do 1830. godine za 41 for. 18 kr., no Kunić se zadužio kod Haltera 57 for. 34 kr., pa je tako ostalo i nakon njegove smrti još duga, koji su tek nasljednici otplatili.

Ladislav Ebner u svojoj monografiji o Varaždinu¹⁶⁶, izdanoj 1827. u *Varaždinu*, spominje u pregledu varaždinskih obrtnika *dva zlatara*. To su zacijelo *Juraj Kunić i Franjo Perigliat*, jer su njih dvojica spomenuti kao varaždinski zlatari i 1828. u *izvještajima o stanju obrtnika u Hrvatskoj*, sačuvanima u Zemaljskom arhivu u Budimpešti.¹⁶⁷

Pošto je *Kunić* dobio spomenuti proces protiv Kherna, zamolio je 6. svibnja 1828. *varaždinsko poglavarstvo*¹⁶⁸ *da se dignu sekvestar s novca, koji se zbog eventualnog pokrića Khernova zahtjeva čuvao kod Luke Putzla*, kupca Kunićeve kuće. (Usp. 2.55.)

7. lipnja 1828. odredio je magistrat svoje izaslanike da to uredi. Oni su 17. srpnja pozvali *Putzla i Kunića*, te su obračunali¹⁶⁹, da je *Luka Putzl isplatio* iz sekvestrirane svote 591 for. i 32 kr. *skrbniku Laure Vespazijan* (usp. 2.56), a na preostalim 1408 for. i 28 kr. narasli su kamati od 36 for. i 20 kr. — *Međutim je Putzl bio isplatio Kuniću za založenu srebrninu 826 forinti*, pa je Putzl sada prilikom obračuna *vratio Kuniću tu srebrninu*, koja je dotada bila kod njega u zalogu, a *platio mu je još 618 forinti i 48 kr.*

Već u svibnju 1827. bio je zatražio zagrebački senator Ivan Mihanović kao skrbnik ostavštine voščara Pirkera, *da Kunić vrati dug od 200 forinti bečke valute za 100 funti svijeca*, koje je bio preuzeo još 1812. godine od spomenutog Pirkera. Tada je Kuniću bilo određeno da u roku od 15 dana dade odgovor.¹⁷⁰ Nisam našao daljnjih vijesti o

2.65.

2.66.

2.67.

2.68.

tome, ali je ponovno dvije godine kasnije, u *svibnju 1829*, Kunić u vezi s tim dao izjavu, koju je varaždinsko poglavarstvo poslalo zagrebačkom magistratu da obavijesti senatora Mihanovića.¹⁷¹ — Pretpostavljam da su te svijeće bile potrebne Kuniću 1812. zbog javnih plesova, koje je on tada priređivao u svojoj kući (usp. 2.38 i 2.43), a pored toga uzeo je bio 1812. u zakup i točionicu vina u Hališću i Banfici (usp. 2.41 i 2.44), pa je za sve te djelatnosti, uz svoju zlatarsku, trebao obilje svijeća. Bilo je to i doba posljednjih Napoleonovih ratnih napora, pa se Kunić zacijelo želio osigurati za slučaj iznenadne oskudice.

- 2.69. *Kunićevi sinovi Vinko i Dominik* već su tada bili odrasli.¹⁷² *Obojica su se bavila očevim obrtom*, Vinko temeljitije, a Dominik pomažući ponešto u očevoj radionici.
- 2.69.1. *Vinko Kunić, rođen 5. travnja 1801, imao je već gotovo dvadeset i osam godina, kad je u veljači 1829. zamolio varaždinsko poglavarstvo, da mu dozvoli vršenje obrta i boravka u gradu, ali magistrat je odgovorio da zasad ne može udovoljiti njegovoj molbi.*¹⁷³
- 2.69.2. *Dominik Kunić, dvije godine mladi Vinkov brat (rođen 3. kolovoza 1803), bio je tada potreban ocu. 10. rujna 1829. zamolio je sam Juraj Kunić da se otpusti iz vojske njegov sin Dominik, koji služi već devet godina i tri mjeseca u husarskoj pukovnici baruna Frimonda.*¹⁷⁴ (Prema tome je u lipnju 1820. Dominik kao sedamnaestogodišnjak bio uzet u vojsku). U svojoj je molbi *Juraj Kunić istakao da je već ostario i da ga pritišću tegobe starosti,*¹⁷⁵ *pa bi mu sin bio potreban kao pomoć.* Stoga moli da sinu bude podijeljen dopust na neodređeno vrijeme, a on bi se brinuo za sinovo uzdržavanje. Zbog toga je Kunić zamolio gradsko poglavarstvo da mu izda svjedodžbu, da on može uzdržavati sina, i da bi bilo potrebno da mu sin pomaže. Tu potvrdu morao bi Kunić predati kod slijedeće regrutacije. *Poglavarstvo mu je dalo preporuku, da i ono smatra poželjnim da se Kunićevoj molbi izade ususret, a magistrat i vojno zapovjedništvo stalno će voditi pasku nad Dominikom Kunićem.*
- 2.70. 11. veljače 1830. javio se varaždinskom magistratu *brat Jurja Kunića Vjenceslav (Wenzel) Kunić zahtijevajući da mu Juraj izruči plemićku diplomu, jer ona po pravu pripada njemu kao starijem bratu.*¹⁷⁶ Naveo je u svojoj molbi da je njihov otac kao graničarski major dobio nakon duga službovanja plemićki naslov s pridjevom von Sonnenburg. Nakon očeve smrti dobio je tu plemićku povelju kao najstariji sin Stjepan, a poslije njegove smrti slijedeći najstariji sin Karlo, no *poslije Karlove smrti prisvojio je Juraj Kunić tu diplomu, premda mu po zakonu ne bi pripadala.* Dalje ističe Vjenceslav u svojoj molbi da ima šestero djece, a od tih su dva sina već odrasla, pa im je diploma potrebna. *Već nekoliko godina pokušavao je Vjenceslav dobiti tu diplomu od svoga brata, ali bez uspjeha.* U posljednjem pismu Juraj mu je bio odgovorio, neka si dade izraditi kopiju diplome, jer mu on ne bi mogao dati original. Vjenceslav je živio kao umirovljeni poručnik u domu invalida u Neu Lerchenfeldu kod Beča. Kao umirovljenik ne može sebi lako priuštiti izdatak za kopiju diplome, a njegov mladi brat bi to iz obzira prema starijem i umirovljenom bratu trebao učiniti i njemu poslati izvornu povelju. Poglavarstvo je bečkom Domu invalida poslalo izjavu Jurja Kunića spisom 244—1830 od 9. II 1830, ali prijepis te izjave nije sačuvan u varaždinskom arhivu.
- Juraj je ipak zadržao originalnu diplomu, kako znamo iz kasnijih izvora, o kojima će još biti riječi.
- Još iste godine 1830. založio je Juraj Kunić 10. srpnja tu diplomu Matiji Baueru za 80 forinti.*¹⁷⁷ Tek nakon smrti Jurja i njegove supruge, kad su iz ostavštine plaćeni dugovi, dobio je tu diplomu Jurjev sin Dominik 2. prosinca 1834, no on ju je već treći dan opet založio, a gotovo pet godina kasnije iskupio ju je Vinko Kunić zahvaljujući novčanoj pomoći svoga bratića Ivana.¹⁷⁸
- O posljednjim godinama života Jurja Kunića imamo nekoliko podataka iz računa, koji su isplaćeni nakon njegove smrti. *Kod trgovca Josipa Ritza u Varaždinu uzimao je Kunić znatne količine mjedi od 6. travnja 1830. sve do 20. svibnja 1831. Dio svog duga Ritzu bio je otplatio Juraj Kunić svojim radom još 4. siječnja 1831. u vrijednosti od 12. for. i 20 kr. Na žalost nije navedeno što je načinio za Ritza.*¹⁷⁹
- U matici umrlih sv. Nikole u Varaždinu zabilježeno je da je *zlatar Juraj Kunić umro, star 54 godine, 22. svibnja 1831. i da je zakopan na groblju kod sv. Florijana.*¹⁸⁰
- Udovica Kunićeva nastavila je nakon muževe smrti voditi njegovu zlatarsku radionicu uz pomoć poslovođe Nikole Vukšinića. Na njezin je račun izdao trgovac Ritz 16. lipnja 1831. ploču bijelog lima.*
- Potvrde o isplata Kunićevih dugova svjedoče također da je *Juraj Kunić uzimao kod varaždinskog trgovca Ludovika Perka zlato u listićima, kojim se zacijelo služio kod pozlaćivanja. Već dan uoči Kunićeve smrti, 21. svibnja 1831, odredilo je varaždinsko poglavarstvo da valja nastojati ishoditi isplatu duga Jurja Kunića spomenutom trgovcu. Perku je Juraj Kunić bio dužan 23. veljače 1827. 105 for. 45 kr., a zatim je uzeo četiri knjižice zlata po 3 i 1/5 forinta, tj. za 14 forinti 24 kr. Kunić je isplatio u gotovom 17. srpnja 1828. 65 for. Ostatak duga namirila je djelomice Kunićeva udovica 11. lipnja 1831. predavši Perku vino i bačve u vrijednosti od 40 forinti, tako da je ostala dužna samo još 15 for. i 9 kr. — Izaslanik magistrata konzul Fridrik Kerner, kao zamjenik suca u ovoj stvari, obavijestio je 18. lipnja 1831. poglavarstvo, da je Kunićeva udovica obećala isplatiti taj ostatak duga prvom zgodom, a Perko je prihvatio takvu nagodbu.*¹⁸¹
- Vinko Kunić vjenčao se u Koprivnici 22. veljače 1832. s Marijom Ivanom, rođenom Lorenzo. Tom je prilikom u matici vjenčanih zabilježen kao »Vincentius Josephus Kunich de Sonnenburg Nobilis adolescens Argentifaber«.*¹⁸² Čini se da je Vinko, pošto mu je varaždinsko poglavarstvo odbilo u veljači 1829. izdati dozvolu boravka i obrta, radio kao srebrnar u Koprivnici, pa se tamo i oženio.
- Vinko Kunić ponovno je u rujnu 1832. zamolio obrtnu dozvolu od varaždinskog poglavarstva, no dobio je odgovor neka surađuje s majkom. Vinko je htio da mu majka odstupi alat, a on će joj davati stan, hranu i odijelo. Majka nije na to pristala,¹⁸³ nego je i dalje vodila posao što uz pomoć drugog sina Dominika što uz poslovođu Vukšinića.*
- Tek 7. prosinca 1833. uspjelo je Vinku dobiti dozvolu rada u Varaždinu, ali kao pojasar odnosno obrađivač mjedi (aurichalcarius).*¹⁸⁴
- Međutim je Jurjeva udovica pokušavala i mladem sinu osigurati obrt i budućnost. *Rozalija Kunić zamolila je 4.*

- listopada 1833. varaždinsko poglavarstvo da bi se zauzelo, kako bi njen sin Dominik bio ranije pušten iz vojske. Služio je u husarskoj pukovnici baruna Frimonda br. 9, a vojna obaveza isticala mu je tek za osam mjeseci. Majka je navela u svojoj molbi da je *Dominik stekao mnogo znanja u zlatarstvu tijekom dviju godina svog dopusta radeći kod kuće*.¹⁸⁵ Magistrat joj je izdao potvrdu da je ona stara i iznemogla (senis et viribus jam totaliter fracta), a sin joj je stekao dobro poznavanje obrta u majčinoj radionici. Prema tome bi se moglo zaključiti da Dominik nije dobio dopust 1829. na očevu molbu, nego vjerojatno tek nakon njegove smrti, a znanje je valjda stjecao uz Nikolu Vukšinića, majčina poslovođu.
- 2.80. *Rozalija Kunić umrla je 9. studenog 1834.*¹⁸⁶ Gradska komisija, koja je zapečatala ormar sa zlatnim i srebrnim stvarima iz ostavštine, ustanovila je da se *stariji sin Vinko odrekao nasljedstva*¹⁸⁷ a *ostalo dvoje djece* Dominik Kunić i Amalija udata Zorn preuzeli su sporazumno podjelu nasljedstva i obavezu otplate roditeljskih dugova.¹⁸⁸ Oni su se *odmah nagodili s bivšim poslovođom Nikolom Vukšinićem*, kome je pokojnica bila obećala alat, da će umjesto alata i kao nagradu za svoju službu dobiti 50 forinti bečke valute, kad budu plaćeni ostali dugovi.¹⁸⁸ Dominik Kunić morao je rasprodati dio ostavštine da plati troškove sprovoda, liječnika i ljekarnika kao i različite druge roditeljske dugove.
- 2.81. Uskoro poslije majčine smrti *Dominik Kunić je zamolio obrtnu dozvolu*, no magistrat je na sjednici 26. studenoga 1834. odlučio da to *ne može dobiti*, jer nije ni kao šegrt nigdje apsolvirao svoje godine učenja niti je kao pomoćnik ikuda putovao.¹⁸⁹
- 2.82. Sedam mjeseci kasnije nastojao je Vinko Kunić, pošto je godinu i po imao dozvolu rada samo kao pojasar, da dobije obrtnu dozvolu kao srebrnar. 3. srpnja 1835. podnio je senator Sučić varaždinskom poglavarstvu izvještaj o pitanju izdavanja obrtne dozvole, koju je još 1832. bio zatražio Vinko Kunić. Senator je izvijestio da je nakon smrti Rozalije Kunić moguće ponovno rješavati stvar, no magistrat treba odlučiti da li želi uzeti u obzir molbu iz 1832. ili treba Vinko podnijeti novu molbu.¹⁹⁰ *11. srpnja 1835. poglavarstvo je zaključilo da je već prije smrti Rozalije Kunić dalo obrtnu dozvolu Vinku Kuniću — jedino ga je tada bilo uputilo da surađuje s majkom — a sada mu tu dozvolu ponovno daje nakon majčine smrti, pa neka senator Sučić o tome obavijesti Kunića.*¹⁹¹
- 2.83. Usporedo s nastojanjima Dominika i Vinka Kunića pokušavao je dobiti obrtnu dozvolu u Varaždinu kao srebrnar odnosno zlatar onaj *Josip Haller*, koji je desetak godina ranije bio došao potkraj listopada 1824. u Varaždin iz Kaniže da se opravda kod Jurja Kunića zbog sumnje, koja je na nj bila bačena (usp. 2.64). Nemamo zasad podataka o tome, gdje je Haller boravio između 1824. i 1834. Prema onom što znamo (2.64) čini se da on 1824. nije ostao u Varaždinu, jer se to u obrađenim izvorima ne spominje, no vjerojatno je Haller već neko vrijeme prije smrti Rozalije Kunić bio u Varaždinu, a možda je radio upravo i u Rozalijinoj radionici kao pomoćnik. On je već tri dana nakon smrti Rozalije Kunić postigao, da je *varaždinsko poglavarstvo pisalo bečkom magistratu 12. studenoga 1834. kako je Halleru u Varaždinu osiguran zlatarski obrt*.¹⁹² Haller je platio dio dugova Jurja i Rozalije Kunić, a Dominik Kunić njemu je privatno prodao neke stvari (možda onaj alat, koji je nagodbom s Vukšinićem, ostao Dominiku), kako znamo iz izvještaja spomenute gradske komisije, koja je 12. svibnja 1836. završila svojim radom u vezi s dugovima Kunićevih.¹⁹³
- Pošto se Dominik Kunić kasnije ne javlja u spisima gradskog poglavarstva, vjerojatno je Haller preuzeo Kunićevu radionicu, koje se Vinko bio odrekao. Ipak, kad je Haller zamolio 1834. obrtnu dozvolu¹⁹⁴, *zatražio je Vinko Kunić da varaždinsko poglavarstvo ne dozvoli Halleru rad*.¹⁹⁵ Pošto je Haller bio zamolio otpusnicu iz Beča putem varaždinskog poglavarstva¹⁹⁶, *izdao je bečki magistrat 5. kolovoza 1835. otpusnicu zlatarskom radniku Josipu Halleru, koji se želi baviti obrtom u Varaždinu*.¹⁹⁷ Haller je tada zamolio dozvolu da smije u Varaždinu u kući Ritzovih urediti radionicu sa svojim proizvodima.¹⁹⁸
- Iz tog vremena poznat je prema arhivskim podacima jedan *Hallerov rad: pokaznica kapele sv. Mihaela u Sračincu*. Sačuvan je Hallerov račun od 26. listopada 1835. za pozlaćivanje i novu izradbu nekih dijelova te pokaznice.¹⁹⁹ Zlatar navodi da je *izradio posve novo podnožje i pozlatio ga*, dok je okvir pokaznice posrebrio i uložio više kamenova. Izradio je i *srebrnu lunulu*, također s uloženim kamenima i pozlatio je. Drugu pozlaćenu cirkumferenciju samo je očistio i uredio. Primio je prema svom računu 43 for. i 20 kr. bečke valute.²⁰⁰
- Na računu za spomenutu pokaznicu Haller je stavio uz potpis svoj žig, koji sadrži u krugu krasopisne inicijale *I H*. Takav žig nalazi se na dvama srebrnim votivima iz Marije Bistrice.²⁰¹ Možda su to Hallerovi žigovi iz 1835, no uz njih nema žigova oblasnog pregleda.²⁰²
- Među drugim votivima iz Marije Bistrice nalazi se nekoliko primjeraka, koji su zacijelo kasniji Hallerovi radovi.²⁰³ *Imeni žig je IH u položenoj pačetvorini, a oblasni žig ima u centralnom krugu brojku 13 i slovo V ispod brojke. Izvan kruga u svakom uglu žiga, koji ima oblik gore malo svedene položene pačetvorine nalazi se po jedna znamenka godine 1836.* Takav zacijelo varaždinski žig iz 1836. godine srodan je varaždinskom žigu iz 1859. na dvjema krunama iz Lepoglave, koje su označene imenim žigom varaždinskog zlatara Gerstnera.²⁰⁴
- Možda su Hallerovi radovi još dva votiva u Dijecezanskom muzeju, koji su također označeni imenim žigom *I H* u položenoj pačetvorini ili u položenom ovalu, dok je oblasni žig posve nalik onome iz 1836, samo se umjesto slova *V* ispod brojke *13* nalazi kula.²⁰⁵ Slična kula i prije je bila varaždinski znak, a u srodnom obliku nalazi se uz žig Vinka Kunića (*V K*) i Gerstnera.
- Na dvama votivima srca nalazi se isti imeni žig *I H* s oblasnim žigom uspravne pačetvorine podijeljene vodoravnom crtom u dva dijela, sa slovom *W* u gornjem, a brojkom *13* u donjem dijelu.²⁰⁶ Jedan je od tih votiva straga označen tintom 1840, a treći s istim oblasnim žigom no bez imenog žiga²⁰⁷ označen je straga 1844.
- Spomenuti imeni žigovi *I H*, koji bi se mogli dovesti u vezu s Hallerovim djelovanjem, potječu prema oblasnim žigovima ili drugim oznakama na njima iz 1836—1840, upravo iz glavnog razdoblja Hallerova rada.
- Haller je 1836. zamolio da mu se podijeli građansko pravo u Varaždinu*,²⁰⁸ no to je *postigao tek 12. veljače 1840*.²⁰⁹ *Već 30. lipnja 1842. najavio je stečaj*.²¹⁰ Sekvestrirana je cjelokupna imovina njegova i njegove žene Elizabete,²¹¹

a na zahtjev vjerovnika dospio je u zatvor.²¹² Nagomilale su se mnoge parnice protiv njega.²¹³ Tek 1849. završen je postupak protiv Hallera.²¹⁴ Arhivska građa u vezi s ovim varaždinskim zlatarom, sačuvana u Historijskom arhivu Varaždina, veoma je opsežna i zahtijevat će zaseban iscrpniji studij, no ovih nekoliko podataka posebno su zanimljivi u vezi sa sličnom sudbinom Vinka Kunića u razdoblju od 1835. do 1841.

2.92. 13. siječnja 1837. zamolio je Vinko Kunić kao zlatar varaždinsko poglavarstvo da bude oprošten poreza I razreda i premješten u III porezni razred, jer vrlo teško živi i jedva održava svoju ženu. Spominje u toj molbi, da njegov otac Juraj nije nikad plaćao poreza. Kasnije će se Vinko pokušati braniti od plaćanja poreza zato jer kao plemić to nije dužan, no u ovoj molbi, koju mu je sastavio advokat Egersdorfer, nije taj razlog spomenut, nego je uvodno obrazloženo da su slobodne umjetnosti, među koje se pored slikarstva, pjesništva i glazbe ubraja i zlatarstvo, toliko cijenjene u čitavu svijetu, da ne podliježu nikakvim teretima. Za sebe kaže ovdje skromno Vinko Kunić, da je ipak već nekoliko godina bez oklijevanja plaćao porez, jer je bio primjeren, no za 1836. godinu on je oporezovan kao obrtnik I razreda s 3 for. 48 kr. — Gradsko poglavarstvo odgovorilo je na njegovu molbu da bude uvršten u III porezni razred, da se porezni ključ protiv takvoj preinaci, pa je njegov prijedlog neprovediv.²¹⁵

2.93. 17. lipnja 1837. varaždinsko je poglavarstvo raspravljalo o žalbi zlatara Josipa Hallera, Kunića²¹⁶ i Franje Perilita, koji su zamolili da magistrat zabrani trgovcima, koji obilaze sajmove, prodavati izvan godišnjih sajмова predmete od zlata i srebra, jer je to veoma štetno za gradske zlatarske obrtnike, pa nije ni dozvoljeno osim u vrijeme sajмова. Molili su ta trojica da im se dozvoli da sami takvog trgovca predvedu gradskoj policiji. Poglavarstvo je odredilo da se zabranjuje takva prodaja svima, koji ne bi imali za to posebne dozvole.²¹⁷

2.94. Uskoro je međutim Vinko Kunić preselio na neko vrijeme u Koprivnicu, oko 1837—1838, a vjerojatno u drugoj polovini 1837. i prvoj polovini 1838. Učinio je to zacijelo zbog teških prilika, na koje se tužio već u siječnju 1837, a pored spomenutih vanjskih trgovaca konkurirao mu je i domaći zlatar Josip Haller.²¹⁸

2.95. Pošto ga je i u Koprivnici pritisnuo isti porez, vratio se u Varaždin, a koprivničko gradsko poglavarstvo zamolilo je grad Varaždin da prisili Vinka Kunića, neka plati porez dužan koprivničkoj gradskoj blagajni u iznosu od 3 for. 48 kr.

2.96. Tada je Vinko Kunić uspio pomoću svog bratića iz Petrinje Ivana Kunića iskupiti založenu obiteljsku plemićku diplomu, pa se neko vrijeme njome služio kao zaštitom od poreza. Ujedno je pregovarao od 1837. do 1841. sa spomenutim bratićem uz koje će mu uvjete odstupiti tu diplomu, nastojeći da mu izmami što više novaca a ustoj da što dulje zadrži kod sebe tu zaštitu od poreza.

Ivan Kunić javio se Vinku 21. veljače 1837, jer je saznao da Vinko vrlo teško živi i da je obiteljska diploma založena.²¹⁹ Ponudio se da će mu pomoći iskupiti je. Pošto mu je Vinko pisao 11. travnja 1837. da je založena za 50 forinti, odgovorio mu je Ivan iz Baje, kamo je bio premješten, da mu šalje ne samo tih 50 forinti nego povrh toga još 20 za njegov trud i brigu, a ponudio je štoviše da

će Vinku plaćati po 15 forinti četvrtgodišnje, ako mu pošalje tu diplomu.²²⁰

Zatim je Ivan morao otputovati u Moravsku s grofom Kolowratom, kod kojega je bio u službi kao kuhar.²²¹ Stoga nije primio od Vinka nikakvih vijesti sve do 10. siječnja 1838. Tada je dobio pismo, da troškovi otkupa iznose 76 forinti, i da je Vinko spreman poslati mu diplomu, čim primi taj novac.²²² Ivan je mislio da Vinko zacijelo nije primio onih 70 forinti, koje mu je bio poslao putem mjenice nekoga trgovca u Baji, pa mu je ponovno poslao zatraženih 76 forinti. Premda je brzo saznao da je Vinko primio i onih 70 forinti, nadao se da će valjda uskoro stići obećana diploma. Uzalud je čekao godinu dana.

Vinko se međutim služio iskupljenom diplomom kao zaštitom od poreza. 2.97.

U listopadu 1838. Kunić je odbio platiti porez, jer kao plemić to nije dužan.²²³ Kunićev advokat Goriczay zajedno sa županijskim sucima obranio je Kunića od ovrhe, koja mu je prijetila zbog tih dugova.

Ivan Kunić je napokon izgubio povjerenje i strpljenje, pa je putem pukovnije, kod koje je tada služio u Subotici, zatražio da varaždinsko poglavarstvo ishodi kod Vinka Kunića predaju obećane diplome. Na dopis te pukovnije od 1. veljače 1839. varaždinski je magistrat tek 22. studenoga 1839. poslao Kunićevu izjavu napisanu kao privatno pismo Ivanu Kuniću, u kojemu mu spočitava, da mu je Ivan prvo sam ponudio svoje usluge i poticao ga da bez ustručavanja traži od njega pomoć, a zatim da mu je Ivan obećao od kraja travnja 1837. slati po 15 forinti četvrtgodišnje do smrti, našto mu je Vinko odgovorio da je on sam već jednom bio iskupio tu povelju za 60 forinti, kad su njegovi roditelji bili prisiljeni da je založe. Vinko ju je iskupio poslije njihove smrti, no gradski izaslanik predao je povelju mlađem bratu Dominiku, koji ju je treći dan ponovno založio kod nekog Židova, gdje je ostala pet godina bez Vinkova znanja. Tada ju je Ivan iskupio, no ona zato ne pripada Ivanu, jer je Vinko najstariji sin, a i sam ju je već jednom iskupio, pa ima puno pravo na nju do smrti te će s njom učiniti sreću.²²⁴ Ipak je Vinko to svoje pismo Ivanu završio 14. studenoga 1839. time, da je unatoč tome spreman Ivanu poslati izvornu diplomu, ako mu Ivan pošalje 60 forinti, koliko je Vinko prvotno platio da je iskupi, a zatim još 100 da je pošalje Ivanu. Vinko svakako namjerava da si dade načiniti prijepis.

Nato je pukovnija kirasira u Subotici 22. siječnja 1840. zatražila da varaždinski magistrat povede postupak protiv Vinka Kunića, varalice, koji je izmamio od Ivana Kunića 151 for. 45 kr, a obećanu diplomu nije poslao.²²⁵ Ako magistrat ne može ništa učiniti protiv Kunića, jer je plemić, pukovnija je zamolila neka poglavarstvo povede postupak putem županije. 2.99.

Varaždinsko poglavarstvo pozvalo je Kunića da dođe 14. ožujka 1840. u vijećnicu radi saslušanja u vezi s tom diplomom.²²⁶ Vinko je tada izjavio, da je sve bilo ispravno, što je poručio Ivanu Kuniću, i da tu nema nikakve prijevare. Kapetan Josip Toth i prisjednik Nikola Makar izvijestili su o tom saslušanju, da je Vinko Kunić iznosio svoja opravdanja u bezveznim pričanjima, lažnim tonom, koji je odavao njegovu prijevarnost. Međutim je tijekom toga saslušanja, zacijelo na poziv Kunićeve

supruga, došao i advokat Alojzije Goriczay, te je nagovijestio da će u ime svoga klijenta dati pukovniji nov, bolji odgovor. Ipak je kapetan Toth insistirao da Vinko mora dati diplomu ili vratiti novac, koji je za nju primio. Kunić je izjavio da će donijeti pisma Ivana Kunića, kao dokaze, da ga taj krivo optužuje. Otišao je kući, a uskoro je za njim otišao i advokat Goriczay. Uzalud su na njih čekali kapetan i prisjednik »sve do zalaza sunca«.

Slijedećeg dana, 15. ožujka ponovno su pozvali Vinka u vijećnicu no kad je došao, nije se ni ispričao za jučerašnji nedolazak, nego je štoviše izjavio, da je *sva pisma Ivana Kunića predao svom advokatu. Kapetanu je dozlogrdilo takvo Kunićevo izmotavanje, pa ga je zatvorio i odlučio zadržati ga u zatvoru dok ne preda diplomu ili novac.*

Primivši takav izvještaj kapetana, magistrat je poslao advokatu Goriczayu svog izaslanika kancelista Mikulića.²²⁷ Advokat je tada izjavio, da je on odvratio Kunića i savjetovao mu neka ne odnese magistratu pisma Ivana Kunića. *Ni Goriczay neće predati ta pisma magistratu, nego će dati izjavu o toj stvari onoj jurisdikciji, kojoj Kunić kao plemić pripada.* 26. ožujka 1840. napisao je Goriczay potvrdu, da je 22. ožujka primio od Vinka Kunića njegovu plemićku diplomu, kojom je carica Marija Terezija podijelila plemstvo u Austriji i u nasljednim pokrajinama Jurju i Josipu Kuniću, koji su tada služili kao kapetani u đurđevačkoj pukovniji. Tu *povelju Goriczay će odmah po završetku procesa, koji je poveden zbog tužbe Ivana Kunića protiv Vinka Kunića, predati bilo Ivanu Kuniću bilo njegovu opunomoćeniku bilo nadležnim vlastima, a Goriczay smatra da bi zauzvrat trebali njemu dati ne samo potvrdu primitka nego i ovjerenjenu prijepis diplome.*²²⁸

Tu potvrdu priložio je Vinko Kunić svom dopisu magistratu,²²⁹ izjavivši ujedno, da on zapravo kao plemić ne potpada pod jurisdikciju grada, kako svjedoče također potvrde izdane 1800. i 1815. njegovu ocu kao plemiću od strane županije varaždinske. Unatoč svemu tome *Vinko je priložio i prijepis pisma Ivana Kunića, kojim je 25. travnja 1837. obećao Vinku plaćati četvrtgodišnje po 15 forinti za traženu diplomu, a taj novac može Kunić podizati u Ptuju ili će mu biti omdane pošiljan. Tu obavezu Ivan nije održao. Prema tome se ni Vinko ne smatra obveznim da mu preda diplomu. Ivan se nalazi izvan naše domovine, pa ga Vinko ne može prisiliti na uredno plaćanje obećanih svota. Aku mu Ivan pošalje zaostatak od tri godine do sada već dužnih 180 forinti i pruži dovoljno jamstvo, da će ubuduće redovno četvrtgodišnje do Vinkove smrti slati obećanih 15 forinti, Vinko će mu predati diplomu. Ako Ivan na to ne pristaje, neka sudskim putem traži povrat novca, koji je Vinko već primio, jer se radi o visokoj svoti, koja se ne može naprečac vratiti.*

Magistrat je nato dopisom od 23. travnja 1840. zamolio pukovniju kirasira u Subotici neka sasluša Ivana Kunića u vezi sa spomenutom njegovom obavezom da će plaćati četvrtgodišnje po 15 forinti Vinku Kuniću.²³⁰

- 2.100. Međutim je *varaždinsko poglavarstvo kaznilo Vinka Kunića globom zbog pretaljevanja zlatnog prstena.* Postupak protiv njega započeo je već 25. listopada 1839. Gradski kapetan obavijestio je magistrat da je Ana Stiplošek ukrala Židovu Fischeru iz Čakovca zlatan prsten i dala ga pretaliti Vinku Kuniću. Zbog toga je

Ana Stiplošek dobila tri dana zatvora, morala je Kuniću platiti 2 forinta za obavljen posao, a zatim je vraćena u svoje rodno mjesto. *Poglavarstvo je smatralo da je Kunić morao posumnjati da je taj prsten ukraden, jer je bio otmjenijeg oblika, a Stiplošekova je tražila samo da ga pretali, ne da mu se dade drugi oblik. Za taj jednostavan posao taljenja uzeo je Kunić dva forinta, vrlo dobru zaradu, no neopravdanu, jer je bio dužan prijaviti taj slučaj vlastima.*²³¹

Poglavarstvo je povjerilo advokatu Josipu Egersdorferu da istraži o koje zakone i propise se Vinko Kunić ogriješio tim taljenjem. Ona dva forinta, koje je Stiplošekova predala kapetanu, ostaju kod njega, dok se ne završi postupak protiv Kunića. Egersdorfer je tek 8. svibnja 1840. podnio izvještaj²³², da Vinko Kunić ne može biti kažnjen zbog toga što bi bilo zabranjeno taljenje zlatnih ili srebrnih predmeta, jer takva zakona ni odredbe nema, niti ih može biti, budući da bi time zlatarima bilo onemogućeno poslovanje. *Kunić se može kazniti jedino zbog prijestupa policijskih propisa bilo globom bilo drugim načinom.*

U Subotici je 27. svibnja 1840. sastavljen *zapisnik o preslušanju Ivana Kunića.*²³³ On prije, navodno, nije mogao biti saslušan, jer je imao upalu pluća. Ivan Kunić pl. Sonnenburg, u službi majora grofa Leopolda pl. Kolowrata, izjavio je pred sudskom komisijom, da je on 1837. bio saznao kako Vinko Kunić živi u teškim prilikama i da je bio prisiljen založiti plemićku povelju, pa mu je stoga Ivan ponudio svoju pomoć da se povelja iskupi. Kad je Vinko Kunić javio da svota zaloga iznosi 50 forinti, Ivan mu je poslao putem mjenice nekog trgovca u Baji ne samo 50 forinti nego još 20 za njegov trud, a ti troškovi zajedno s mjenicom iznosili su 71 for. 45 kr. — U svom pismo od 25. travnja 1837. Ivan Kunić je obavijestio Vinka o toj pošiljci novca i ujedno se obvezao da će Vinku plaćati po 15 forinti četvrtgodišnje od svibnja 1837. unaprijed, jer se nadao da će odmah zatim dobiti povelju. Nakon toga je Ivan morao otputovati s grofom Kolowratom u Moravsku na grofovo imanje Budkau. U pismu od 10. siječnja 1838. *Vinko Kunić nije ni spomenuo da je primio tih 70 forinti, nego je tražio za iskupljenje diplome 76 forinti, a kad dobije taj novac, obećao je odmah poslati diplomu.* Ivan je bio povjerio slanje prvotnih 70 forinti nekoj trgovačkoj kući u Baji, a kako je u vrijeme primitka Vinkova pisma boravio u Moravskoj, nije mogao provjeriti, da li je ta kuća poslala novac. Po tome, što Vinko nije u pismu ništa o tome spominjao, Ivan je zaključio da zacijelo taj novac nije ni bio poslan. Zato je odmah poslao Vinku ne samo zatraženih 76 forinti nego okruglu svotu od 80 forinti.

Kad se Ivan Kunić vratio u domovinu, saznao je da je trgovac Mihić iz Baje bio poslao putem mjenice 70 forinti u Ptuj, i da je taj novac Vinko primio. Prema tome je u svemu Vinko primio 150 forinti.

Svoju prijašnju izjavu o četvrtgodišnjem plaćanju po 15 forinti korigirao je sada Ivan Kunić u tom smislu, da je i nadalje spreman dati svom bratiću Vinku, koji je u oskudnim prilikama, *potporu od 60 forinti godišnje u četvrtgodišnjim obrocima, no samo kroz godinu dana, a ni u pismu od 25. IV 1837. nije Ivan mislio dulje plaćati.* Pukovnja može potvrditi da je Ivan kadar isplatiti tih 60 forinti. Za onih 150 forinti Ivan neće praviti pitanje, jer mu je stalo da dobije diplomu, i da ta više ne bude zala-

2.101.

gana. Ivan je spreman štoviše, ako to Vinko želi, odmah mu odjednom poslati svih 60 forinti, čim primi diplomu.

- 2.102. Međutim je *Vinko u lipnju 1840. prebjegao s područja grada Varaždina na područje varaždinske gospoštije*.²³⁴ Smjestio se tamo u ulici Poklečan, u stanu slobodnjaka Ivana Lacha. Varaždinski gradski kapetan predložio je 10. srpnja 1840. magistratu neka zatraži od gospoštije ne samo da presluša Kunića s obzirom na spomenutu diplomu nego i da ubere od Vinka novac za zaostali porez i to za 1839. 4 for. 12 kr., a za 1840. 4 for. 36 kr., te povrh toga 3 for. i 4 kr. poreza, koliko duguje Koprivnici, gdje je boravio prije nekoliko godina, pa napokon 1 forint kao globu za taljenje zlatnog prstena, koji mu je sluškinja Alberta Zagorskog donijela. Ukupno dakle 12 forinti i 52 krajcera. Prije negoli je bilo moguće ubrati od njega taj novac, Vinko je potajno napustio grad bez potrebnih dokumenata od strane grada. Varaždinski magistrat zamolio je bio već 8. srpnja 1840. varaždinsku gospoštiju, da ona ubere od Vinka Kunića ma i putem ovrhe 8 for. 48 kr, koliko Vinko duguje za porez Varaždinu.²³⁵ 15. srpnja 1840. novim je dopisom zamolilo varaždinsko poglavarstvo gospoštiju da navede Kunića neka dade izjavu u pogledu tražene plemićke povelje i neka plati dugove.²³⁶

Gospoštija je odgovorila 9. kolovoza 1840. da upravo zbog toga što Kunić nema svjedodžbe od grada, koja bi dozvoljavala njegov prijelaz na teritorij gospoštije, Vinko Kunić ne može ni postati građaninom gospoštiskog područja, pa gospoštija ne može prema njemu ni postupati onako, kako bi to magistrat želio. *Kunić ima samo pravo privremenog boravka na teritoriju gospoštije, pa ako se on sam ne pokupi odavle, gospoštija je voljna predati ga Varaždinu na zahtijev grada.*²³⁷

Magistrat je 11. kolovoza odgovorio da je gospoštija trebala Vinka Kunića smjesta natrag poslati, jer je bez dozvole grada prešao na teritorij gospoštije. Umjesto toga gospoštija ga kani vratiti tek nakon pola godine. *Grad moli da bi gospoštija popisala cjelokupan Vinkov imetak, a zatim ga uputila na gradsko područje.*²³⁸

Pukovnija iz Subotice urgirala je 10. rujna 1840. odgovor u pogledu povelje, no *varaždinska gospoštija odgovorila je tek 17. siječnja 1841. na traženje grada.*

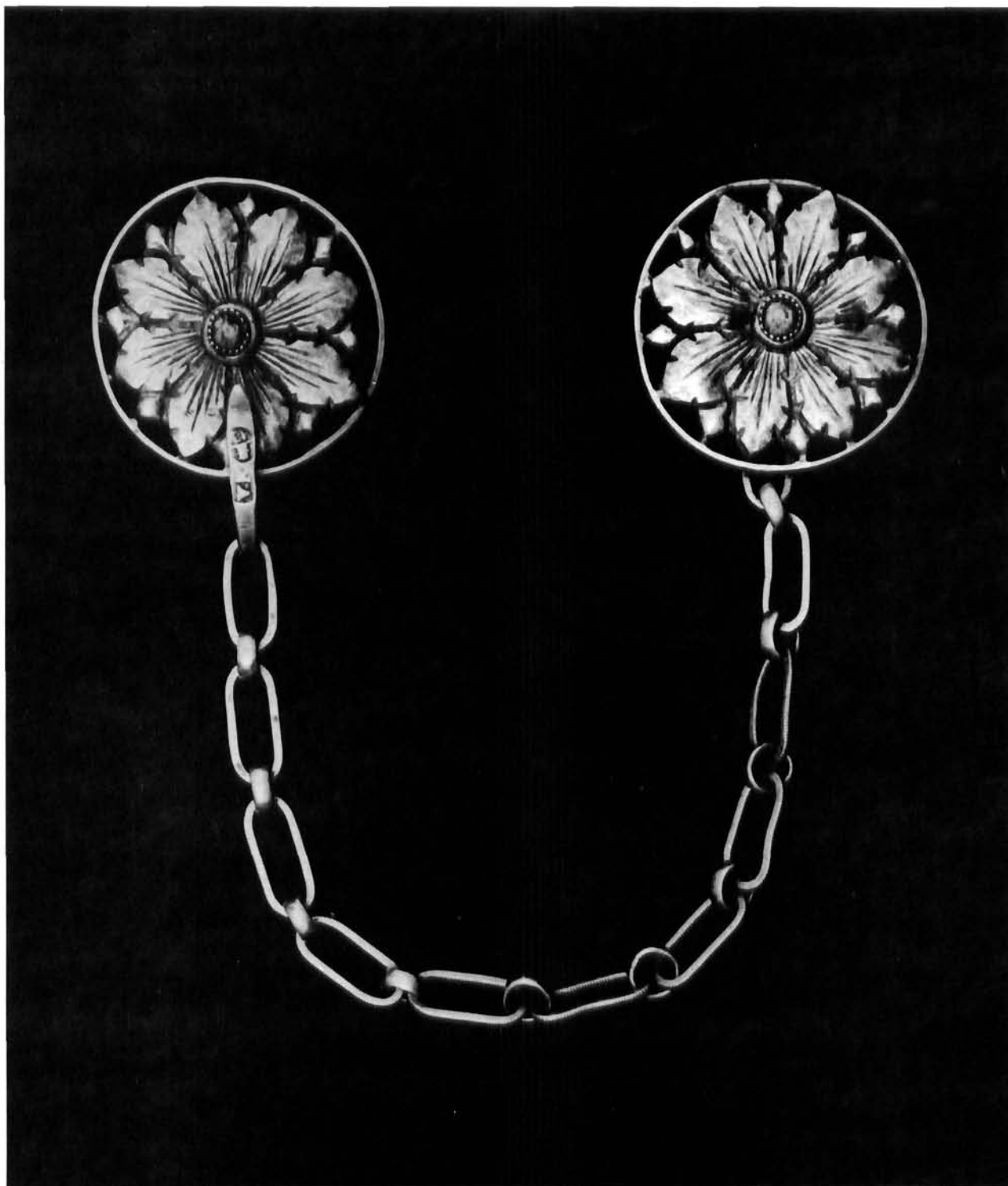
- Gradski kapetan Toth i prisjednik Makar sastavili su 29. siječnja 1841. izvještaj o postupku s *Vinkom Kunićem, koji se nakon duljeg izbjivanja vratio na gradsko područje.*²³⁹ On je priznao da je primio 150 forinti. Na to priznanje naveli su ga tako, što mu je bilo predloženo neka bira da li želi biti službeno predveden pukovniji u Subotici, pa da tamo raspravlja o diplomi, ili je konačno voljan predati diplomu uz uvjete, koje mu je ponudio Ivan Kunić. *Kad je Vinko saznao kako pukovnija jamči da će on primiti obećanih 60 forinti, odlučio se predati diplomu gradu.* Donio ju je opremljenu carskim pečatom, u limenoj spremici, i zamolio potvrdu primitka od grada te naknadno i Ivanovu potvrdu o primitku.
- 2.103.

Magistrat je odlučio da od 60 forinti, koje bude Ivan poslao, oduzme sav Vinkov dug, a povrh toga da zatraži još 10 forinti od pukovnije odnosno od Ivana Kunića kao nagradu onima, koji su se trudili da konačno izbore tu diplomu. Pukovnija je poslala 2. ožujka 1841. samo obećanih 60 forinti, pa je *grad Varaždin od te svote podmirio krajem ožujka i početkom travnja 1841. sve Vinkove dugove i nagradio s 10 forinti one izaslanike koji su se namučili, dok nisu konačno uspjeli dobiti od Vinka tu diplomu.*²⁴⁰ O Vinku Kuniću nisam u Varaždinu našao drugih podataka iz kasnijih godina, pa *bismo mogli zaključiti da je Vinko nakon toga napustio Varaždin.*

Tada je on bio navršio tek četrdeset godina, pa je vjerojatno, da će zasad nepoznati nam izvori negdje otkriti podatke iz kasnijih godina njegova života. Kako je djelovanje Vinka Kunića u Varaždinu završilo 1841, možemo se u okviru ove radnje zadovoljiti time, da u slijedećem poglavlju promotrimo nekoliko njegovih djela iz razdoblja boravka u Varaždinu i u Koprivnici.

- Godine 1842. *javio se iz Beča Ignjat Kunić i zamolio original ili prijepis plemićke diplome, koja je navodno oko 1830. bila poslana u Varaždin.*²⁴¹ Vjerojatno je to bio jedan od sinova onog Vjenceslava Kunića, koji je upravo 1830. tražio tu povelju od svog brata Jurja.²⁴² Ignjatu je poglavarstvo javilo da je diploma poslana još prošle godine Ivanu Kuniću.
- 2.104.

- U rujnu 1843. *zamolio je Ivan Kunić iz Pešte varaždinski magistrat da mu pošalje krsni list, i to je učinjeno.*²⁴³
- 2.105.

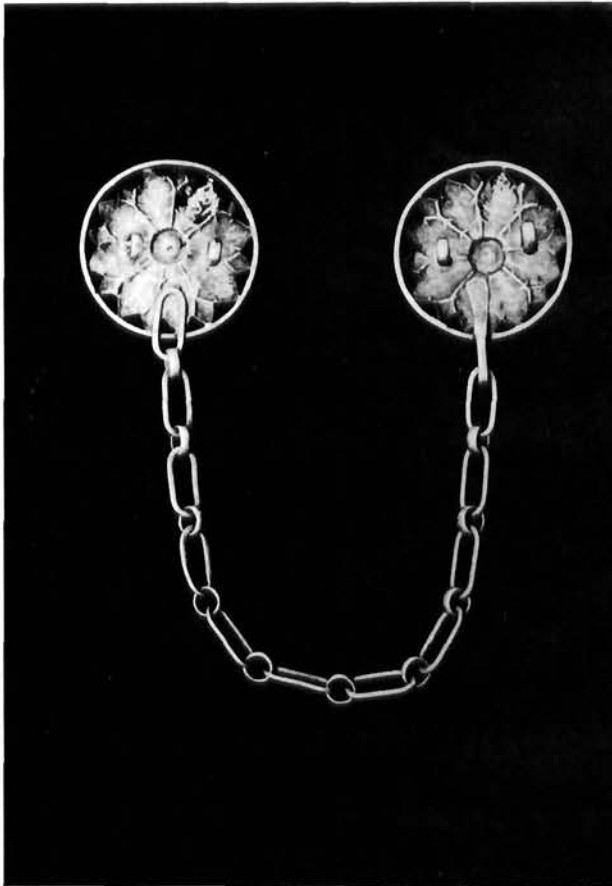

Sl. 34. i 35. Vinko Kunić: kopča od srebra. Muzej grada Koprivnice, dar dr Stanka Sulimanovića

3. Djela Vinka Kunića

U Varaždinu nisam našao radova Vinka Kunića. On je neko vrijeme boravio u Koprivnici oko 1837—1838. Neki radovi označeni njegovim imenim žigom, što se nalaze u Koprivnici, možda potječu iz tog vremena, no mogli su i prije i poslije dospjeti u Koprivnicu iz Varaždina, to više jer se na njima *pored inicijala V K u položenoj pačetvorini nalazi i žig kule s brojem 13* (sl. 32), kakav

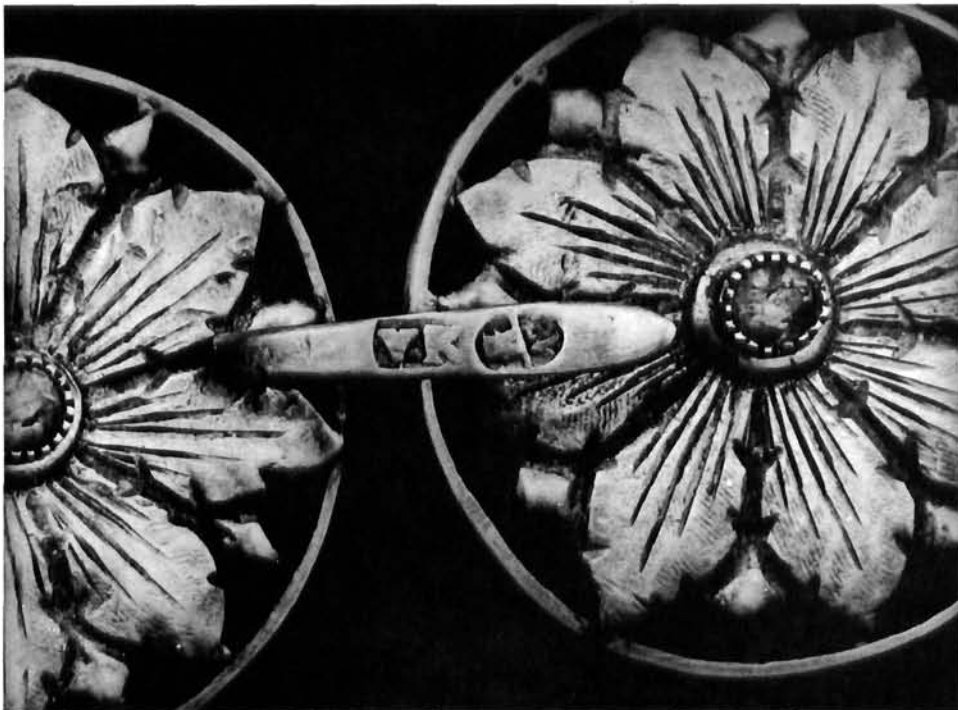

Sl. 35.

Sl. 33. *Vinko Kunić*: vrh crkvene zastave od pozlaćenog srebra. Muzej grada Koprivnice

Sl. 32. *Vinko Kunić*: kopča od srebra, detalj s imenim žigom majstora: VK, i s mjesnim žigom Varaždina. Muzej grada Koprivnice

je bio udaran kao znak oblasnog pregleda Varaždina na djela Jurja Kunića. To su slijedeći radovi:

- 3.1. U Muzeju grada Koprivnice čuva se *vrh crkvene zastave*, visok 43 cm (sl. 33).²⁴⁴ Na valjkastom toku iznad sploštenog kuglastog nodusa izrezane su u limu šiljate zrake i na vrhu križ, a u sredini je na proboj izveden simbol IHS s križem i srcem te dvije lisnate volute. Na srebru se još opažaju tragovi slabe pozlate.
- 3.2. Istom muzeju poklonio je dr Stanko Sulimanović god. 1953. *kopču*, koja se sastoji od dvije okrugle pločice. Jedna od njih ima kuku, a na drugoj je na prilemljenoj kariki obješen lanac od devet većih i deset manjih karika (sl. 34, 35). Objе pločice izvedene su u obliku iskucane rozete obrezanih rubova, prilemljene u obruču. U sredini svake rozete je crven fasetiran kamen. Objе rozete imaju straga dvije karike za prišivanje na odjeći. Duljina je čitave kopče s lancem 25,5 cm, a promjer okruglih pločica je 3,7 cm.
- 3.3. U posjedu dra Stanka Sulimanovića u Koprivnici nalazila se godine 1956. *kutlača* od srebra, duga 22,2 cm, jednostavna, polukuglastog zaimala s izvijenim, plosno iskovanim drškom, koji se prema kraju malo proširio i završio poput šiljata jezika. Tu je na kraju dva puta udaren isti žig V. K, koji se nalazi i na dvama naprijed spomenutim predmetima, no ovdje manjka znak oblasnog pregleda. Možda je to rani njegov rad, kad je djelovao još kao pojasar, ili potječe upravo iz vremena njegova boravka u Koprivnici, kad varaždinski žig nije udaran na njegove predmete. Koprivnički žig oblasnog pregleda zasad mi nije poznat.²⁴⁵

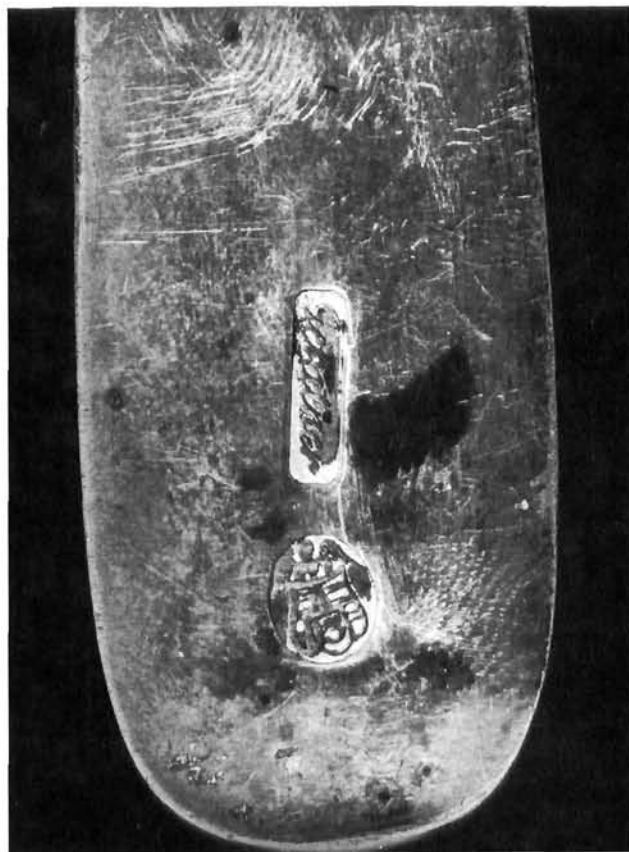
Sl. 36. *Antun Gerstner*: žlica od srebra s graviranim inicijalima vlasnika: A. T. Privatno vlasništvo, Koprivnica

4. Antun Gerstner

Nakon Vinka Kunića, kojemu se poslije 1841. gubi trag u Varaždinu, javlja se u tom gradu nov zlatar Antun Gerstner, koji je rođen u Ostrogonu²⁴⁶. 1844. zamolio je varaždinsko poglavarstvo pravo stanovnika (*ius incolatus*)²⁴⁷, a 1846. i pravo građanstva²⁴⁸. Postao je varaždinskim građaninom 16. travnja 1847. Zanimljiva je njegova molba gradskom poglavarstvu 21. veljače 1849, na koju ga je navela, kako veli, »briga za održanje jedva povraćena kredita u pogledu zlatnih i srebrnih radova u ovom gradu, jer tom kreditu ponovno prijeti propast, koju bi mu mogao prirediti posve strani individuum, bez imetka i ostalih conduita, snabdjeven samo putnom knjižicom; no zacijelo se još predobro sjeća slavni magi-

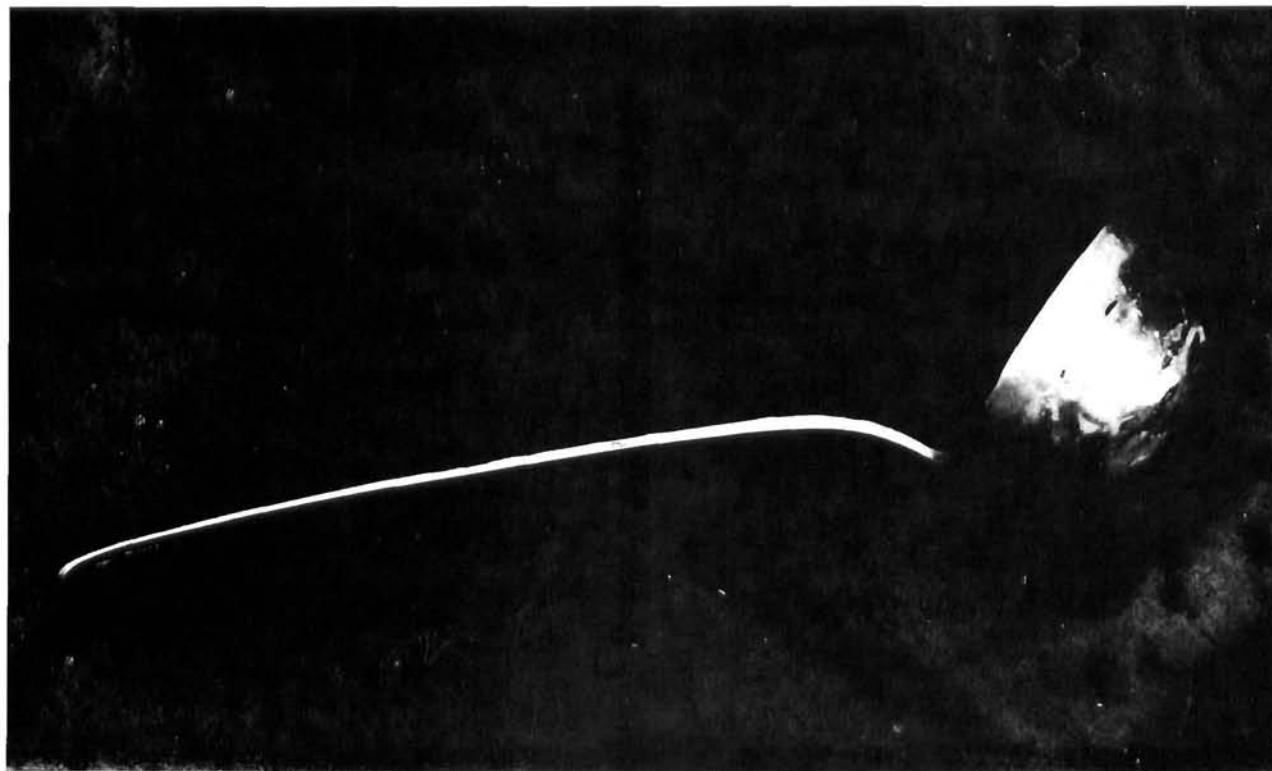

Sl. 37. *Antun Gerstner*: žlica od srebra, detalj stražnje strane drške s imenim žigom: Gerstner, i s mjesnim žigom Varaždina. Privatno vlasništvo, Koprivnica

Sl. 39. *Antun Gerstner*: kutlača od srebra, detalj drške s imenim žigom: Gerstner, i s mjesnim žigom Varaždina. Privatno vlasništvo, Koprivnica

Sl. 38. *Antun Gerstner*: kutlača od srebra. Privatno vlasništvo, Koprivnica

strat kakve teškoće je morao svladati potpisani, kad je molio da mu se dozvoli vršenje njegova umijeća i da se ovdje nastani, kakve zahtjeve je meni postavio u pogledu mojih imovinskih okolnosti . . .»²⁴⁹

Kao da ponovno odjekuje nakon pola stoljeća briga za opstanak, koja je Maichlingera bila potakla da zahtijeva od magistrata jednako stroge uvjete za Jurja Kunića, kakvi su nekoć bili njemu postavljeni. Nisam još mogao utvrditi tko je bio taj »individuuum«, koji bi mogao ugroziti kredit varaždinskog zlatarstva. Obilna građa sačuvana u Historijskom arhivu Varaždina zacijelo će omogućiti da se jednom ustanovi i taj detalj, no ovdje sam želio samo kao u epilogu povijesti djelovanja Jurja i Vinka Kunića dodirnuti i pojavu Antuna Gerstnera, koji je zaista mogao povratiti kredit varaždinskim zlatarskim i srebrnarskim radovima, kako nam svjedoče sačuvani Gerstnerovi radovi.

- Već godine 1956. mogli smo na izložbi »Umetničke obrade metala naroda Jugoslavije«²⁵⁰ prikazati *dvije srebrne krune*, koje je Gerstner bio izradio 1859. za lepoglavsku crkvu sv. Marije. Ivo Lentić objavio je zatim vrlo zanimljiv Gerstnerov *pacifikal* franjevačke crkve u Virovitici, kao i srebrni *šiljak za crkveni barjak* koprivničkog čizmarskog ceha iz god. 1853, pa dvije srebrne *kutijice za sveto ulje* varaždinske kapele sv. Florijana, a istražio je i vrijednu arhivsku građu za povijest toga zlatara.²⁵¹ Dodao bih tome, da je dr Leander Brozović evidentirao u Koprivnici u posjedu obitelji Živković srebrnu *žlicu*, dugu 21,6 cm, koja je sprijeda gravirana inicijalima jednog člana stare koprivničke obitelji Tuzi A. T. (sl. 36), a na drugoj strani drška udaren je pored krasopisnog imenog žiga Gerstner (u izduženom položajnom ovalu) oblasni žig u uspravnom ovalu, koji prikazuje kulu na vodoravno ispruganom štitu; iznad njega se raskrilio gornji dio anđela, a u vratima kule je brojka 13 (sl. 37). Pored ovog primjerka, koji je dr Brozović donio na ogled u Muzej za umjetnost i obrt u Zagrebu, sačuvano je po njegovu kazivanju *još pet jednakih primjeraka* u istom posjedu, gdje se nalazi također jedna *kutlača* jednako označena (sl. 38, 39). Držak žlica plosno je iskovan i prema kraju malo proširen i zaobljen.
- 4.1—2. Gerstner je radio i za Mariju Bisticu, kako svjedoči upis u računskoj knjizi bistričke župe: 1849. 18. I srebrnaru Gerstneru u Varasd. za *popravak monstrancie* 8 for.

Gerstner je umro u Varaždinu 28. kolovoza 1890.²⁵² Bio je tada star 73 godine. Dosad objavljeni podaci svjedoče da je radio u Varaždinu još 1869, kad je imao tek 52 godine. Budući da je 1844. s lijepom imovinom došao u Varaždin, a već 1847. bio je primljen među građane, možemo pretpostaviti prema dosadašnjim podacima, da je djelovao najmanje dvadeset i pet godina u Varaždinu. Daljnja istraživanja zacijelo će otkriti ne samo više svjedočanstava o njegovu djelovanju prema arhivskim podacima nego i njegovih sačuvanih radova.

- 1
Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva, nove serije XIII, 1913—1914, str. 175, gdje prof. Szabo upozorava na taj kalež ovim riječima: »Od crkvenog posuda moraju se spomenuti 3 kaleža, od kojih jedan ima u nas rijedak oblik iz početka 19. vijeka, a napis na njemu kazuje: Fran Czunich P. M. Anno 1820 GE. CVNICH.« Sliku toga kaleža objavio je prof. Szabo na str. 174, sl. 87. Prof. Szabo upozorio je na djelatnost mihovljanskog župnika Franje Cunića i u Kuzmincu, gdje se na oltaru kapele sv. Magdalene, koja pripada mihovljanskoj župi, nalazi natpis: HANC ARAM F. F. FRANCISCVS CZVINCH P. M. ANNO DOMINI 1825, a u istoj kapeli dao je 18. svibnja 1825. župnik Franjo Cunić obnoviti natpis na drvenoj kutiji s kamenom sa svetačkim moćima, koju je bio posvetio zagrebački biskup Martin Borković 13. srpnja 1678. Usp. na nav. mj., str. 176—177.
- 2
Taj zapis objavljen je u Vjesniku Hrv. arh. društva, n. s. XIII, kako sam naveo u I. bilješci, valjda propustom slagara, bez slova A. F., a slovo K u imenu Kunić pisano je u Vjesniku kao C.
- 3
U predgovoru sam iznio kako je upravo Marija Bistrica pružila prve arhivske podatke o Jurju Kuniću, na kojima se zatim temeljio daljnji rad u varaždinskom Historijskom arhivu.
- 4
Iznad njegove ispružene desnice razabiru se reljefne izbočine nalik na čelo i hrbat nosa te valovitu kosu povrh čela, kao da je natuknut lik nekoga, koji prisustvuje obredu. Najvjerojatnije je ipak, da su navedeni nejasni oblici tek ostaci prvotne napuštene kompozicije ili čak naprosto greške lijevanja, jer je Kunić kao vješt pečatorezac svugdje vrlo izrazito prikazao pojedinosti svojih kompozicija.
- 5
Jacques Helft, Les grands orfèvres de Louis XIII à Charles X, Paris, 1965, str. 207.
- 6
Potanje o tom vidi u mojoj radnji »Povlastice i pravila varaždinskog zlatarskog ceha 1613. godine«, Starine JAZU, Zagreb, 1959, knj. 49, str. 235—246. Usp. također u »Tkalčićevom zborniku«, sv. II, Zagreb, 1958, str. 260. i 279.
- 7
O Antunu Gerstneru usp. I. Lentić, Nekoliko radova varaždinskog zlatara Antuna Gerstnera u »Vijestima muzealaca i konzervatora Hrvatske«, br. 1—1971, str. 20—24
- 8
Ovdje objavljeni Gerstnerovi žigovi nalaze se na šest žlica i na kutlača od srebra u zbirci Gradskog muzeja Koprivnice (sl. 42, 43, 44)). Žlice su duge 21,6 cm, a kutlaču nisam imao u rukama, nego mi je direktor koprivničkog muzeja dr Leander Brozović samo spomenuo da se isti žigovi kao na ovim žlicama nalaze i na kutlača u istom posjedu, tada još u zbirci gđe N. Živković u Koprivnici. Žig Gerstner dug je 10 mm, a varaždinski žig na tim predmetima visok je 6 mm. Krasopisni inicijali na tim predmetima A. T. označuju pripadnost staroj koprivničkoj obitelji Tuzi. Upozorenje na te predmete dugujem dr Brozoviću. Gerstnerov žig jednak je onome na Gerstnerovu pacifikalu franjevačkog samostana u Virovitici. Usp. I. Lentić, nav. dj., sl. na str. 21. — Upozorio bih ovom prilikom na mjesni žig, vjerojatno najstariji dosad poznati oblik varaždinskog mjesnog žiga, koji sadrži pored središnje mjesne kule polumjesec i zvijezdu, što se javljaju i na gradskom grbu, a iznad kule je brojka 13. Taj se mjesni žig nalazi na lijepoj klasicističkoj šećernici u zbirci Muzeja za umjetnost i obrt zajedno s imenim žigom F L u položenom ovalu, dosad neutvrđenog majstora, jer te inicijale ne možemo povezati ni s kojim arhivski poznatim varaždinskim majstorom. Kako je takav imeni žig imao poslije 1810. zagrebački zlatar Franjo Lesnik, možda je on kratko vrijeme prije dolaska u Zagreb boravio u Varaždinu, pa je zbog toga stavljao varaždinski žig. Isti žigovi nalaze se na srebrnoj žlici označenoj inicijalima vlasnika AGT u Muzeju grada Koprivnice. Dužina žlice 14 cm (slike 44—45).
- 9
Judith Hajtő — Kolba i Annamaria Nemeth, Goldschmiedearbeiten, Budapest, 1973, str. 34 i sl. 67.
- 10
Peristil, 16—17, Zagreb, 1973/74, str. 156—157.
- 11
U katalogu izložbe »Umetnička obrada metala naroda Jugoslavije«, sv. I, Beograd, 1956, sl. 97.
- 12
Čuva se u Dijecezanskom muzeju pod inv. br. 826. Spomenuto ga je dr Kamilo Dočkal u svojoj knjizi »Dijecezanski muzej«, sv. II, Zagreb, 1944, str. 89. Bio je izložen god. 1956. na izložbi »Umetnička obrada metala naroda Jugoslavije« u Muzeju primjenjene umjetnosti u Beogradu, v. katalog izložbe sv. I, sl. 97, sv. II, str. 63, pod br. 659.
- 13
Inv. br. 1179 a. U katalogu »Umetnička obrada metala . . .«, sv. II, br. 670.
- 14
Inv. br. 9090 i 9091.
- 15
Jacques Helft, Les grands orfèvres de Louis XIII à Charles X, Paris, 1965, str. 130.
- 16
Helft, nav. dj., str. 238.
- 17
Helft, nav. dj., str. 244.
- 18
Zagrebačka risarska škola i njezini prvi učitelji (1781—1821) u »Tkalčićevom zborniku«, sv. I, Zagreb, 1955, str. 147—148.
- 19
Inv. br. 1249.
- 20
Godišnjak Gradskog muzeja Varaždin, br. 2—3, Varaždin, 1962—1963, str. 67.
- 21
Posve srodne hvataljke s bratislavskim odnosno požunskim žigovima bile su pozajmljene na studij Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu iz privatnog posjeda. To bi upućivalo da Kunićeve hvataljke nisu nastale po izvornoj zamisli nego vjerojatno po uzoru na neki takav primjerak, premda bi zasad — dok ne bude istraženo porijeklo i razvoj tog tipa hvataljki — bila jednako opravdana hipoteza da je Kunićevu zamisao oponašao drugi majstor.
- 22
Katalog izložbe »Umetnička obrada metala . . .« II, str. 63, br. 661. Inv. br. Dijecezanskog muzeja, karton V, pod 4.
- 23
Katalog izložbe »Umetnička obrada metala . . .« II, str. 63, br. 662. Inv. br. Dijecezanskog muzeja V, 7.
- 24
Katalog izložbe »Umetnička obrada metala . . .« II, str. 63, br. 663. Inv. br. Dijecezanskog muzeja II, 1.
- 25
Katalog izložbe »Umetnička obrada metala . . .« II, str. 65, br. 676. Inv. br. Dijecezanskog muzeja I, 14.
- 25a
Katalog izložbe »Umetnička obrada metala . . .« II, str. 54, br. 543. Dijecezanski muzej, karton I, 21.
- 26
Katalog izložbe »Umetnička obrada metala . . .« II, str. 65, br. 677. Dijecezanski muzej, karton VI, 60.
- 27
Katalog izložbe »Umetnička obrada metala . . .« II, br. 678. Dijecezanski muzej, inv. br. VI, 59.
- 27a
Dijecezanski muzej, karton VI, 63.

- 27b
Dijecezanski muzej, karton VI, 21.
- 27c
Dijecezanski muzej, karton V, 35.
- 27d
Dijecezanski muzej, karton V, 37.
- 27e
Dijecezanski muzej, katon V, 56 (usp. V, 57).
- 28
Katalog izložbe »Umetnička obrada metala...« II, str. 65, br. 680. Dijecezanski muzej, karton V, 57.
- 29
Katalog izložbe »Umetnička obrada metala...« II, str. 65, br. 681. Dijecezanski muzej, karton I, 2.
- 29a
Katalog izložbe »Umetnička obrada metala...« II, str. 65, br. 683.
- 30
U dodatku ovoj radnji sastavio sam sažet prikaz dosad istraženih podataka o varaždinskim srebrnarima, zlatarima i pojasarima, pa je iz tog pregleda jasno vidljivo mjesto Jurja i Vinka Kunića u sklopu povijesti varaždinskog zlatarstva.
- 31
Ne znamo zasad ni povijest prvih devetnaest godina Kunićeva života. Po vještini njegova rada moramo zaključiti da je zlatarstvo učio kod dobrih majstora u nekim žarištima zlatarstva tadanje austrijske monarhije, koja je obavezno morao proći kao pomoćnik prije nego bi stekao pravo na samostalan majstorski rad. Kako mu je skrbnikom bio pisar zagrebačkog Vojnog apelacionog suda, mogli bismo pretpostaviti da je učio u Zagrebu, no zasad su proučeni cehovski podaci o naučnicima samo slobodnog grada Zagreba, gdje ne nalazimo Jurja Kunića, pa bi valjalo istražiti i kaptolske izvore. Upravo na Kaptolu djelovali su vrlo dobri zlatari Ivan Mihovil Lanner i Ferdinand Eberhardt u vrijeme, kad je Kunić učio zlatarsko umijeće, pa je moguće da je i kod njih učio. Bilo bi zanimljivo usporediti kalež Ferdinanda Eberhardta u riznici crkve sv. Marka, urešen emalnim medaljonima (Đ. Comisso, Zlatarski radovi u riznici crkve sv. Marka u Zagrebu, u zborniku Iz starog i novog Zagreba, sv. 2, Zagreb, 1960, str. 163, br. 15) s Kunićevim kaležima u Donjoj Voći i u Konjšćini.
- Podatak o smrti Jurja Kunića zabilježen je u matici umrlih sv. Nikole u Varaždinu za godine 1829—1847, sv. III, str. 51. Umro je 22. svibnja 1831, star 54 godine, a zakopan je na groblju kod sv. Florijana.
- 32
Prothocollum Sessionum Magistratuum 1798, str. 216, br. 750. Taj kao i slijedeći zapisnici i spisi varaždinskog poglavarstva nalaze se u Historijskom arhivu, Varaždin.
- 33
Prothocollum Sessionum Magistratuum 1798, str. 503, br. 1566. Pod istim je brojem sačuvana i Kunićeva molba s priloženim ovjеровljenim prijepisom skrbnikova svjedočanstva.
- 34
Osnivač i prvi direktor Gradskog muzeja u Koprivnici dr Leander Brozović istražio je u koprivničkim arhivima podatke o Kunićima, te ih najprijateljskije ustupio meni za ovu studiju. Tako saznajemo:
1. da je kapetan Georgius Kunich umro 6. III 1785, star 76 godina, a zakopan je u Koprivnici kod župne crkve sv. Nikole (Matica umrlih II, 1764—1788);
  2. da je u austrijskom leksikonu plemstva (Oesterr. Adels-Lexikon, Ergänzungsband, Wien, 1824, str. 351) zabilježeno da su »Kunich Georg u. Joseph, Brüder und Hauptleute bei dem Warasdiner St. Georgen Infanterie Regimente, geadelt 1770 mit dem Ehrenworte von Sonnenburg«;
  3. da se na moćniku sv. Križa rkt. župne crkve u Drnju nalazi natpis »G. Kunich de Sonnenburg Capitaneus 1780«;
  4. da se u djelu B. Madjer, Časti i dobru zavičaja, na str. 195. spominje Josip Kunić, koji je imao brata Đuru, a žena mu živi i godine 1787.
- Dru Brozoviću zahvaljujem i neke druge podatke o Kunićima,

koji su živjeli u Koprivnici, pa ću i te u ovoj radnji kasnije spomenuti.

Ipak će tek daljnja istraživanja morati razjasniti da li je kapetan Juraj Kunić, koji je umro u starosti od 76 godina u Koprivnici 6. III 1785. identičan s onim Jurjem Kunićem, koji je zajedno s bratom Josipom dobio plemstvo. Župnik bi vjerojatno pribilježio da je Juraj plemić von Sonnenburg, a u knjizi umrlih zabilježeno je, prema podacima dra Brozovića: »6. III 1785. Sp̄blis Georgius Kunich I.R.S. olim Capitaneus... Annos 76 habens obiit et sepultus ad Parochialem Eccelsiam S. Nicolai Confessoris Capronczae«.

Ne znamo iz dosad proučene građe koji je od te dvojice braće, što su stekli plemstvo 1770, da li Juraj ili Josip otac varaždinskog zlatara Jurja Kunića. Znamo jedino da su Juraj Kunić i njegov sin Vinko posjedovali tu povelju i češće se njom koristili, osobito zato da bi kao plemići bili oslobođeni poreza. O tome više u nastavku ove radnje.

35
Prothocollum 1798, str. 268, pod br. 911.

36
Potanje o tom vidi u ovoj radnji pod 2.70.

37
Vidi u ovoj radnji pod 2.69.

38
Spis varaždinskog gradskog poglavarstva 168 — 1799.

39
Spis varaždinskog gradskog poglavarstva 358 — 1799 od 20. II 1799.

40
Kapetan Pavao Dragić obavijestio je poglavarstvo da su te odluke izvršene. Prothocollum 1800, str. 464, br. 1534 i str. 802, br. 2412.

41
Spis 1534 — 1800 o preslušanju Martina Putteka 30. VII 1800.

42
O takvoj obavezi zlatara usp. u ovoj radnji pod 2.100.

43
Spis varaždinskog gradskog poglavarstva 1231 — 1801. Prothocollum 1801, na str. 493, br. 1231.

44
Prothocollum 1801, na str. 572, br. 1489.

45
Prothocollum 1801, na str. 655, br. 1778.

46
Vidi u ovoj radnji pod 2. 70.

47
Spis gradskog poglavarstva 2094 — 1801, v. 1125 — 1801.

48
Prothocollum civitatis, sub 31. octobris 1801.

49
Spis gradskog poglavarstva 592 — 1803.

50
Prothocollum 1803, na stranicama bez brojeva, br. 592, 844, 1349.

51
Prothocollum 1892, na str. 856, pod br. 1874, usp. i spis 1874 — 1802.

52
Nabrojani su u spisu 526 — 1803 kao spis 105 — 1803 i dr.

53
Prothocollum 1803, na str. 52, pod br. 115. Vidi također br. 526 na str. b. b.

54
Spis gradskog poglavarstva 1195 — 1803.

55
Spis br. 386 — 1806, u kojem 18. II 1806. kapetan Pavao Drabić i fiskus Matija Koller kao gradski izaslanici izvješćuju o tog kupoprodaji, koja je obavljena prošle godine.

56
Maichlinger je kao zlatar radio do potkraj života, jer se u svibnju 1806. javila stranka, koja mu je povjerila srebro na izradbu, da joj se zbog zlatareve smrti vrati. (Prot. 847 — 1806.) Maichlinger je umro vjerojatno negdje u ožujku 1806, jer je 26. III te godine magistrat primio izvještaj o zapečaćenju zlatareve imovine poslije njegove smrti (prot. 848 — 1806). — O zlataru Maichlingeru pisao je I. Lentić u Vijestima muzealaca i konzervatora Hrvatske, br. 3 — 1970, str. 15 — 17.

57
Prot. 1755 — 1806.

58
Kaposy Janos, Magyarországi ötvösök a XVIII — XIX. században, posebni otisak iz Leveltári közlemények, XI, 1933, Budapest, 1934, str. 36 navodi da je Hensch došao iz Austrije.

59
Prot. 141 — 1808. Grad je prvotno na dražbi prodao bio tu kuću grofu Alojzu Chamaré, ali je grad kao skrbnik malodobne Maichlingerove djece imao zatim mnogo poteškoća nastojeći da utjera novac za tu kuću od grofa, koji nije za nju ništa platio. Tada je kuća prodana Henschu. Usp. spise 1096, 1647 i 1811 — 1806.

60
Prot. 141 — 1808. O tome je primljen izvještaj 23. I 1808. na sjednici gradskog poglavarstva.

61
Prot. 1808, str. 168, br. 315. Jakominijeva navodi da je Batthyani odlučio prodati kuću Stjepanu Karinčiću i Jurju Kuniću, no ona kao susjeda ima preče pravo. Batthyani je isprva tražio 8000 za tu kuću s oranicama, ali je s obzirom na usluge, koje mu je Kunić učinio, snizio cijenu na 7400 for. (v. spis 315—1808). Stoga je Jakominijeva nudila čak 8000 foriniti no bez uspjeha. Ivy Lentić-Kugli obradila je u članku »Prilog datiranju nekih varaždinskih palača« (Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske, br. 3/4 — 1973, str. 42 ss.) povijest te Batthyanijeve palače, pa je objavila i plan novogradnje te kuće oko 1763. preinačene iz starije prizemnice u jednokatnicu s visokim dvostrešnim krovom, nižim prizemljem i višim prvim katom tzv. »piano nobile«. Upozorila je također da je današnji glavni portal nastao po svoj prilici oko 1808. godine. Navodi i druge ostatke originalne arhitekture, a također podatke iz djela Ladislava Ebnera »Historisch Topographische Beschreibung der koeniglichen Freystadt Varasdin«, Varasdin 1827, str. 187—189, gdje je opisan izgled tzv. redutne odnosno plesne dvorane, u kojoj su tada bile priređivane kazališne predstave. Mogla je primiti do četiri stotina osoba. Zacijelo je to prostor, gdje je Kunić priređivao mnogobrojne plesove, osobito u doba poklada, kako iznosim u nastavku ove radnje. I. Kugli spominje također pregradnje te palače u drugoj polovini 19. stoljeća za potrebe podružnice Prve hrvatske štedionice. Danas je ta zgrada označena kao Trg narodnih heroja 7. Već prije pregradnje 1763. a i kasnije protezao se teren te palače sve do današnje Kranjčevićeve ulice, danas Kranjčevićeva br. 4.

62
Prot. 512 — 1808, 1890—1808.

63
Prot. 1808, na str. 535 pod br. 1102.

64
Prot. 1148 — 1808.

65
Prot. 1395 — 1808.

66
Prot. 1579 — 1808.

67
Prot. 2047 — 1808.

68
Prot. 1148 — 1809. Usp. spis 1148 — 1809 primljen 26. IX 1809.

69
Spis 1142 — 1809.

70
U župnom arhivu u Mariji Bistrici nalazi se zabilježeno u

računskoj knjizi »Exitus Anni 1775 a Festo Pentecoste« na stranici »Exitus a 1-ma Novembris 1807.« podatak o krađi te zlatne svjetiljke, koju je provalnik izvukao preko krova.

71
Varaždinsko poglavarstvo primilo je 26. ožujka 1808. izvještaj o nalazu zlata, koje potječe od te ukradene bistričke svjetiljke (prot. 547 — 1808).

Kod inventure riznice Marije Bistrice g. 1953. i 1973. nisam više našao tu svjetiljku. Možda je upotrijebljena za izradu novih kruna za kip Majke Božje Bistričke (usp. Peristil, br. 16—17, Zagreb, 1973/74, a napose br. 18—19, Zagreb, 1975/76, str. 148—149, sl. 59—62).

72
U računskoj knjizi u župnom arhivu Marije Bistrice: »1808. in Novembri Argentifabro Varasdinensi Kunich in computum laboris anticipati 445 f.« a na sljedećoj stranici »Exitus Anni 1809... in Majo Argentifabro Varasdinensi Kunich Conto esolutus 369 f.« Napokon »Exitus a 1ma Novembris 1813... Aprilis (jamačno 1814) Argentifabro Kunich pro 2 Pacificalibus arg. 13 probae 51 f. 55 x.« U ovoj radnji iznio sam pod 2.25. kako je Kunić zbog dugova morao 1818. prodati kuću u Varaždinu i napustiti Varaždin. Stoga u računskoj knjizi Marije Bistrice ne nalazimo više podataka o Kuniću. Župa je od 1818. povjerala srebrnarske poslove zagrebačkom zlataru Emeranu Haberczetlu, koji je 3. II 1814. bio postao građaninom Zagreba. U računskoj knjizi Marije Bistrice nalazimo: »Continuat Errogatio pro Ao 1818/819... July 30 Aurifabro Haberczedl pro reparatione in Missali argento obducto, Pastoralis etc. 47 for.« Spomenuta djela nisam našao 1953. ni 1973. g. Usp. bilj. 71. Vjerojatno su i ona upotrijebljena za izradu nekog novog predmeta ili su dana na upotrebu nekoj drugoj crkvi ili kapeli. Nose li Kunićev žig, mogla bi jednog dana biti prepoznata, ako još postoje.

73
Prot. 1818, br. 2064.

74
Prot. 1809, br. 59.

75
203 — 1809.

76
Prot. 290 — 1809.

77
Prot. 904 — 1809.

78
Prot. 1065 — 1809.

79
Prot. 1107 — 1809.

80
Mihićeva tužba u spisu 1305 — 1809 spominje među ostalim da je kopča, koju mu je Kunić izradio, bila teška 7 lota i četvrt, a nagrada Kuniću za rad iznosila je 3 forinte po lotu. Na poledini tužbe nalaze se i rješenja odnosno bilješke o nagodbi.

81
Spisi 231 i 872 — 1810.

82
Već u XVI stoljeću uspjeli su zagrebački zlatari Petar Krupić i Ivan Milovnić dobiti dozvolu od nadvojvode Ernesta, da se mogu pored svog zanata baviti i trgovinom da bi lakše uzdržavali svoje obitelji. U ono vrijeme zabranjivali su cehovski propisi da se zlatari bave i trgovinom drugim stvarima osim zlatarskih. Usp. I. K. Tkalčić, Povijesni spomenici... Zagreba, sv. XV, Zagreb, 1937, str. 362—363.

U XVIII stoljeću također su neki zagrebački zlatari pored svog zanata obavljali i trgovačke kao i druge poslove. Tako je npr. srebrnar Juraj Igerčić godine 1769. bio također listonoša. Usp. R. Strohal, Popis pučanstva iz god. 1769. u Zagrebačkoj Gričkoj Gorici. Revija »Zagreb«, god. II, br. 10, str. 314; spomenuto je ondje da mu se i žena bavila trgovinom mješovite robe. Poznato je da su i u drugim gradovima zapadne Evrope neki majstori kovinarskih struka čak u takvim umjetničkim centrima kakav je npr. bio Nürnberg obavljali pored svog redovnog rada i druge poslove. Usp. Kunst und Kunsthandwerk, Wien, XXI,

1918, str. 245, gdje se spominje da su stari nürnberški ljevači bronce radi bolje zarade neki prodavali usoljene ribe, drugi voće i povrće, jedan je bio crkvenjak itd.

83
Spis 342 — 1810.

84
Spomenica Varaždinskog muzeja, Varaždin, 1935, str. 55.

85
Adolf Wissert u članku »Bilješke o nekim varaždinskim kućama«, objavljenom u »Spomenici Varaždinskog muzeja«, 1935, na str. 32, piše pod br. 2 (kućni br. 7) o toj kući, da je prvi poznati vlasnik te kuće bio barun Prassinsky, jedan od najbogatijih ljudi u Varaždinu potkraj 17. st. Usp. također članak Ivy Lentić-Kugli u Vijestima muzealaca i konzervatora Hrvatske, br. 3/4 — 1973, str. 42 ss. gdje su opisane pregradnje na toj kući tijekom stoljeća. (Usp. i ovdje u bilj. 61.)

86
Adolf Wissert, nav. dj. na str. 40, pod br. 22. — Krešimir Filić u svom članku »Arhitektura grada Varaždina« u zborniku »Varaždin i Hrvatsko Zagorje«, 1936, na str. 134, također spominje na tom mjestu kuću zagrebačkog biskupa, koja je bila srušena krajem XIX st. »a na njenom mjestu koči se vrlo loša Schlenge-rova kuća na dva sprata«. Stara biskupska a i bivša Kunićeva kuća vide se i na veduti varaždinskog trga s vijećnicom, nastaloj negdje poslije 1873. godine. Usp. Wissert, nav. dj., str. 30. i 31. — Te stare kuće pokazuje i fotografija, koju je objavio prof. Gjuro Szabo u svom djelu »Kroz Hrvatsko Zagorje«, Zagreb, 1939, tabla 2. iza str. 144.

87
Wissert, nav. dj., str. 32, pod br. 3. Tako je smještaj Kunićeve kuće opisan i u kupoprodajnoj ispravi 1808. — Kako sam spomenuo u bilj. 61 Kunićeva je kuća danas označena Trg narodnih heroja 7, a onaj dio što je izgrađen zapadno: Kranjčevićeva 4. Kuća što je sagrađena na mjestu bivše biskupove označena je danas Gajeva 1.

88
Spis br. 655 — 1810.

89
Tada se u istrazi spominje da je Ignaciju 14 godina, no valjda se htio prikazati što mlađim, da bi mu kao malodobniku bila blaža kazna. Sin Ivana Maichlingera Ignacije navršio je 13. V 1809. 15 godina. Usp. slijedeću 90. bilješku.

90
Protokol 1806. godine, br. 810. — To je mogao biti jedino Ignacije, jer je rođen 13. V. 1794. Usp. maticu krštenih žup. crkve sv. Nikole, sv. III, str. 45.

91
Spis 292 — 1810.

92
Prot. 292 — 1810.

93
Prot. 929 — 1810.

94
Prot. 227 — 1816. Vjerojatno se to još vukao spor od 1810. godine, kad je skrbnik Ignacija Maichlingera pokrenuo pitanje vraćanja 150 forinti isplaćenih Kuniću za nauk.

95
Prot. 613 i 642 — 1810.

96
Prof. Mira Ilijanić prikazala je rad na niveliranju gradskih graba, rušenju zidina i kanaliziranju voda iz gradskih šančeva od 1806. godine unaprijed. Usp. Godišnjak Gradskog muzeja Varaždin, br. 2—3, Varaždin, 1962/63, str. 47—50, a str. 56—59 izgradnja kuća u istočnom grabištu. Usp. tab. XIV: plan Varaždina županijskog inženjera Ignacija Beyschlaga prije rušenja bedema 1807. godine, gdje je označen i »fossatum orientale«. Usp. također tab. XV: plan Varaždina gradskog geometra Antuna Kiesswettera sredinom XIX stoljeća, gdje je označeno i Istočno grabište. Tab. XVII—XVIII Zgrade podignute na Istočnom grabištu.

97
Prot. 656 — 1811.

98
Prot. 1566 — 1811.

99
Prot. 409 i 410 — 1812.

100
Spisi 1624 — 1812.

101
Prot. 39 — 1814.

102
Prot. 491 — 1814.

103
Prot. 824 — 1814.

104
Takav je npr. votiv srca iz Marije Bistrice, pohranjen u Dijecezanskom muzeju u Zagrebu, karton VI, br. 20, pa lijepa posudica za senf izrađena od stakla sa srebrnim tanjurićem i poklopcem u posjedu obitelji Gotthardi u Zagrebu, vjerojatno rad ljevača i obrađivača mjedi odnosno tzv. pojasara Karla Hornischa, koji je pred te obitelji, a radio je u Zagrebu različite srebrnarske i pojasarske radove za zagrebačku katedralu od 1815. do 1841, kako je zabilježeno u računskoj knjizi sačuvanoj u riznici katedrale.

105
U zagrebačkoj zbirci obitelji Shauff nalazi se srebrna žlica, na koju je dva puta udaren isti imeni žig IN u položenoj pačetvorini, kojoj duže stranice imaju između slova I i N gore i dolje po jedan šiljati zubac, što ulazi u polje žiga. (Usp. u tabeli žigova br. 11.) Možda je Johannes Noske, varaždinski pojasar oko 1814. i ranije, tako označavao svoje proizvode. Osim tih žigova nema na toj žlici mjesnog žiga ili žiga kvalitete. Vjerojatno je proizvođač na taj način izbjegavao prigovor da stavlja na svoje radove oznaku kvalitete slitine, koja ne odgovara njezinu sastavu. Kupac je bio navikao da srebrn predmet ima dva žiga, pa je Noske ili anonimni I N stavio dva puta svoj žig, no bez žiga kvalitete.

Nalazi se među srebrnim votivima u obliku ruke, što potječu iz Marije Bistrice a pohranjeni su u Dijecezanskom muzeju u Zagrebu, primjerak označen uz imeni žig s inicijalima I. N. još i žigom kvalitete s brojkom 13 (karton III, 1; a ovdje u tabeli žigova usp. br. 10). Kako Juraj Kunić navodi u svom izvještaju od 12. svibnja 1814, on je na Noskeovim radovima našao žig kvalitete slitine od 13 lota premda slitina nije bila takva sastava (usp. ovdje u bilješci 108). Moguće je dakle da je spomenuti votiv također Noskeov rad.

106
Prot. 828 — 1814.

107
Prot. 827 — 1814.

108
Kao bilj. 107. Kao predspis spominje se 779 — 1814, no taj je uistinu naknadno pretvoren u 783 a — 1814, a u protokolu je zabilježeno da su u vezi s tužbom A. Wolf određeni na sjednici 11. svibnja 1814. spomenuti izaslanici (Gergmann i Smernjak) da ispituju stvar i o njoj izvijeste. Sačuvana je izvorna tužba Ane Wolf (spis 783 a — 1814), u kojoj je Ana Wolf iznijela koliko je i kakvog zlata i srebra predala Noskeu, a što se Noske obvezao da će iz toga izraditi.

Ta je dokumentacija zajedno s izvještajem Kunića o pregledu predmeta, koje je Noske izradio, izvanredno vrijedna kako za poznavanje Kunićeva stručnog rada tako i za uvid u probleme s kojima se suretao u svom zlatarskom djelovanju. Stoga iznosim ovdje ta zanimljiva svjedočanstva.

Ana Wolf je svojoj tužbi priložila nedatiranu potvrdu potpisanu od Noske, kojom je on: Johann Noske, Gold und Silber Arbeiter in Warasdin, potvrdio da je primio 28 lota srebra finoće 11 i 12 lota, da od toga izradi:

6 pari držaka za noževe teških	18 lota
1 par dječjeg pribora teškog	5 lota
1 par soljenki teških	5 lota

Ukupno 28 lota

Noske je nadalje primio zlatnu kolutastu naušnicu (Reifohring) od zlata finoće 3, a tešku pola dukata i 8 grama, da od toga izradi par naušnica zvanih Linslerl.

(Danas nazivaju zlatari imenom Linslerl one naušnice, koje imaju tri ili pet tzv. oka, tj. tri ili pet polukuglastih ukrasa. Zahvaljujem za to razjašnjenje zlataru Franji Suppanu u Varaždinu.)

Noske je još primio 55 lota zajedno slivenog, da izradi od toga

12 velikih žlica teških zajedno	30 lota
1 paljak (Vorlegelöffel) težak	8 lota
12 žličica za kavu, 6 komada po 1 lot	6 lota
6 komada zajedno	5 lota
1 par pozlaćenih srebrnih filigranskih naušnica, da na njima izradi repiče (Schweiferl) i ponovno ih pozlati.	

U drugoj potvrdi, također bez datuma, navodi Noske da je primio:

zlato br. 3 u težini carskog dukata da izradi naušnice Linslerl, zlatan prsten s granatima na popravak, dva dukata zlata br. 2 i br. 3 da se od toga načini zlato br. 3 i od toga izradi tri zmijolika prstena.

57 lota srebra da izradi	
12 žlica za jelo, težine	30 lota
1 paljak (Vorlegelöffel)	8 lota
3 para držaka za noževe	12 lota
3 kavске žlice teške	1 lot
1 žličicu za vrhnje tešku	5 lota

Noske dodaje da je primio od A. Wolf zlata br. 3 ukupno u težini od 15 dukata manje četvrt.

Sama Ana Wolf navodi u svojoj tužbi da je predala:

5 lota srebra u obliku držaka noževa i viljušaka	
4 lota srebra u obliku dviju soljenki	
3 lota srebra u obliku 5 kavenih žličica	
5 i po lota staljenog srebra	
8 lota naknadno poslano, dakle	
25 lota ukupno srebra finoće 13 lota.	
2 lota finoće 11 lota u obliku 2 kavске žlice	
29 i po lota finoće 7 lota u obliku ugarskih kopča	
28 lota u obliku talira (Kreuztaller), starih kavenih žličica, većih žlica za jelo i kopča za vrat, većinom finoće 13 lota	
85 lota srebra ukupno.	

Od zlata prvo: naušnicu od finog zlata, tešku pola dukata i 8 grana; drugo: dva dukata, da od njih dobije tri zmijolika prstena, a načinjena su samo dva; treće: 15 dukata zlata br. 3, dakle ukupno težine 17 i po dukata i 8 grana.

Juraj Kunić primio je od gradskog kapetana predmete, koje je Noske izradio za Anu Wolf, te je nakon ispitivanja slitina, od kojih su stvari izrađene, napisao izvještaj, prema kojem:

12 izrađenih žlica za jelo	važu 34 lota
a slitina im je finoće 7 lota	
2 srebrna komada (soljenke?)	važu 22 lota
a slitina im je finoće 7 lota	

Ukupno 56 lota

Ana Wolf je priznala da je u srebu, koje je ona dala Noskeu bilo 35 lota srebra finoće 7 lota

5 i po lota srebra finoće 11 i 12 lota a ostatak finoće 13 lota, što će i prisegom potvrditi. Prema tome je oštećena kod 21 lota i to:

kod 5 i po lota finoće 11 i 12 lota	4 for. i 4 kr.
kod 15 i po lota finoće 13 lota	18 for. 36 kr.

Dakle prevarena je kod 56 lota za 22 for. 40. kr. bečke valute.

Zatim je utvrđeno da je Noske primio 29 lota srebra finoće 13 lota, a od toga je izradio

6 pari noževa finoće 11 lota, a označene žigom 13 lota, no Ana Wolf je time zadovoljna.

Teški su 19 i 1/4 lota, dakle manjka 9 i 3/4 lota od 29 lota srebra.

9 i 3/4 lota srebra finoće 13 lota iznosi	24 for. 22 i po kr.
Ukupna prevara u srebu	47 for. 2 i po kr.

Prevara u zlatnim predmetima izračunata je ovako:

Noske je primio zlata br. 3 u težini od 17 i po dukata.

Kod Noskea je nađeno zlata br. 3

u dva rastaljena komada teška 2 i po 1/8 dukata

i dva zmijolika prstena označena br. 3

a finoće br. 2, teška 1 i po 1/8 dukata

Ukupno 4 i 1/4 dukata

Pored toga postoji 14 komada mjedenih prstenova, od kojih je jedan komad označen Noskeovim imenom žigom i žigom br. 3, a Noske je donio Kuniću komadić rastaljene mjedi kao tobožnje zlato. Prema tome manjka 13 i 1/4 dukata zlata br. 3, što iznosi, računajući unutarnju vrijednost dukata po 7 for.

92 for. 45 kr.

a dodavši spomenutu prevaru u srebu, koja iznosi 47 for. 2 i po kr.

Ukupno 139 for. 47 i po kr.

Zasebno je Kunić potvrdio 12. svibnja 1814. da je spreman priseći da je priložen proračun prevara i krivotvorenja Ivana Noskea posve točan.

Gradski izaslanici Gergmann i Smernjak ustanovili su 20. svibnja 1814. na sastanku zainteresiranih stranaka u vijećnici, na temelju izjava samog Noskea i prema spomenutim ispitivanjima, da je Noske primio 85 lota srebra da izradi predmete u srebu finoće 12 i 13 lota, a izveo ih je od veoma loše slitine finoće samo 7 lota. Od 18 zlatnika izradio je među ostalim mjedene prstene. Tuženom je bilo omogućeno da u roku od tri dana učini prijateljsku nagodbu s tužiteljicom. Do te nagodbe je došlo 19. svibnja 1814. kako potvrđuje priložena izjava s potpisima obiju stranaka i svjedoka. U toj izjavi je spomenuto da su se stranke nagodile na temelju procjene, koju je izvršio Juraj Kunić. Ana Wolf ovlaštena je da preuzme kao svoje vlasništvo srebro i zlato, koje se nalazi u pologu kod magistrata.

— Premda je prema tome tužiteljica zadovoljena, bilo je potrebno od strane magistrata kazniti prekršaj optuženoga. Stoga su izaslanici magistrata predložili da Noske dovrši u roku od 30 dana na sigurnom mjestu i pod nadzorom one predmete, koje je eventualno primio na izradbu od različitih vlasnika, a zatim da se Noske zajedno s obitelji i sa svojim tastom, koji mu je bio ortak u spomenutom prekršaju, uklone iz grada. Oni nemaju u gradu ni imovine niti su ovdajšnji ljudi. Neka im se izdaju ograničene putnice, a u Varaždin se više ne smiju vratiti.

109

Prot. 919 — 1984.

110

Čini se prema tome, da se Noske smjestio u onom dijelu bivše Bathyanijeve kuće, koji je Kunić preprodao Fischlu.

111

»Mensa ad professionem spectans«. Takvi zlatarski stolovi redovno su imali polukružne ureze sa strane ili bar na jednoj strani, a ispod tih ureza učvršćenu kožu, u koju su padali različiti ostaci metala u toku rada.

112

»alia eiusdem speciei minor«

113

»Diversa instrumenta ad opificium spectantia hac vice per Dñūm Kunich aestimata fl 30.-«

114

Dva kreveta od meka krva, dva madraca, tri jastuka, dva otrcana pokrivača, komoda (sublatkastn) od meke drva s trostrukom bravom, dvije škrinje i jedan stol od meka drva, dva dobra zrcala, četiri male slike, konjska struna u težini oko 12 libara, različiti predmeti od keramike iz krapinske tvornice.

115

Variae realitates ex argilaceo fabricae Krapinensis.

116

Prot. 920 — 1814

117

Recurrentem profugii metu contextu datarum per Georgium Kunich aurifabrum gremiale de se reversalium nullo subversante, poena arresti ex speciali dumtaxat gratia hisce relaxata ad cunctas extraneorum realitates apud se in labore constitutas usque finem currentium perficiendas inviari atque post lapsum hujus e gremio excedendum ultro obligari.

118

Prot. 1571 — 1816. U spisu 1571 — 1815 Kunić potanje opisuje te komadiće srebra, među kojima su bili većinom limeni odresci srebra slabije kvalitete.

119

Prot. 72 — 1817.

120

Prot. 1891 — 1817 i spis 1891 — 1817.

121

Prot. 2057 — 1817.

122

Prot. 2057 — 1817.

123

Spis 1481 — 1818. U spisu 1830 — 1818 sadržani su prijepisi mnogih dokumenata u vezi s tim dugovima i obvezama.

124

Prot. 25, 26 i 27 — 1818. Fiskus Matija Koller izvijestio je da su ulaznice bile po 6 krajcera, pa je u ime gradskih pristojba dobiveno 83 for. i 36 kr. koje će podijeliti na tri dijela za općinsku blagajnu, gradsku bolnicu i gradsku ubožnicu. Usp. prot. 405 — 1818.

125

Prot. 1432 — 1818.

126

Prot. 1481 — 1818. U spisu 1481 — 1818 vidi se da je Kunić obećao za jedanest mjeseci otplatiti zetov dug i pristao je da za to jamči svojom kućom.

127

Prot. 1830 — 1818.

128

Prot. 1742 — 1818. Iz protokola 1819. godine pod br. 187 vidi se da je Vespazijan predao to srebro Kuniću da ga preoblikuje (pro transformatione), no ne znamo na žalost što je Kunić trebao izraditi iz tog srebra.

129

187 — 1819.

130

Prot. 1198 — 1819.

131

Prot. 1723 — 1818. Vjerojatno je taj Ivan Kunić onaj isti, što što se javlja 1837. do 1840, usp. 2. 96 — 101 ovdje.

132

Tražio je zajam od 1500 for. za dovršenje svoje novosagrađene kuće, no grad mu je 5. IX 1812. odobrio samo 600 for. (prot. 1353 — 1812). Hensch i njegova supruga podigli su zatim također iz beneficija župe 72 for. i 30 kr., a senator Ivan Zgubić izvijestio je 19. IX 1812. da je dobio njihovu obveznicu radi intabulacije na kuću (prot. 1417 — 1812). Hensch se zadužio kod zagrebačkog kaptolskog dobra Toplika za 936 for. 36 kr. uzimajući građevni materijal za svoju kuću, te je grad 28. VII 1813. na tužbu tog kaptolskog dobra povjerio svojim izaslanicima, da prisile Henscha na isplatu duga ili da sekvestriraju kod kupca njegove kuće tu svotu (prot. 1201 — 1813). 26. VIII 1813. primio je grad izvještaj svojih izaslanika, da su uspjeli obvezati kupca Henschove kuće stolara Fänricha, da plati do kraja listopada 1813. spomenutu svotu (prot. 1334 — 1813, usp. također 1374 — 1813). Javila se i uprava dobra Biškupec, pa je zamolila gradski magistrat da zbog Henschovog duga tom dobru sekvestrira kod stolara Fänricha 210 for. (prot. 1954 — 1813).

133

Varaždinski magistrat zamolio je 15. X 1814. lendavsku gospoštiju, na čijem se teritoriju Hensch tada nalazio, da bi od Henscha ubrala dug od 7 for. 41 kr. za tromjesečne kamate Ivanu Korbussu (prot. 1851 — 1814).

134

Dug Melinčeviću 135 for. 6 kr. (prot. 1763 — 1817) i dug krznaru Ivanu Antaueru 380 for. 36 kr. (prot. 1099 i 2055 — 1817) Hensch nije platio, pa su vjerovnici molili grad da ga na to prisili.

135

Prot. 2654 — 1819.

136

Iz spisa 2654 — 1819 vidi se da je Hensch nakon različitih nepodopština, kad su oštećeni podnijeli prijave protiv njega,

otišao navodno u Medimurje, pa mu je grad 17. XI 1819. sekvestrirao imovinu, a 21. XI dao ga je uhapsiti, te je on priznao krivicu, ali se branio da je to učinio u očaju, jer su mu žena i djeca bolesni, a on je bez ikakvih sredstava. Iz izjave oštećenih vidimo da je *Hensch izradio lanac ukrašen cvjetićima* po narudžbi mesarskog pomoćnika Lojana, ali ga je založio, umjesto da ga preda naručitelju, koji je Henschu već dao i dio materijala i skupo platio izradbu, tako da je nakon *procjene zlatara Franje Periliata* utvrđeno da je Hensch dužan vratiti naručitelju 28 for. i 24 kr., koje je previše zaračunao.

137

Dijecezanski muzej, Zagreb, inv. br. 1179 a. — To je kandido vjerojatno nastalo uslijed trgovačkih veza Kunića s ludbreškim trgovcem žitom Schweitzerom (Shveitzerom). Znamo da je Kunić zajedno sa svojim zetom, trgovcem žitom, bio preuzeo magazin u Vidovcu. Kod trgovca Schweitzera založio je Kunić obveznicu kupca svoje kuće Luke Putzla, kako saznajemo iz molbe L. Putzla varaždinskom poglavarstvu 1824. godine, da smije iskupiti tu obveznicu na račun onih sekvestriranih Kunićevih novaca, koje je prema odluci gradskog poglavarstva morao čuvati. Premda je Putzl prema obveznici trebao isplatiti dug do 1. VI 1824, grad ga je uputio da sekvestriran novac drugdje korisno uloži, a što se tiče obveznice, zabranio mu je da je plati sekvestriranim novcem, nego neka postupi zakonitim putem da bi iskupio svoju obveznicu. Usp. prot. 1599 — 1824 od 31. srpnja 1824.

138

Zlatar Franjo Periliat javlja se već 1819. kao procjenitelj vrijednosti lanca s cvjetićima, što ga je bio izradio Franjo Hensch (vidi bilj. 136). Kasnije se često javlja u Varaždinu, no od 1836. toliko se razbolio, da je otada unaprijed o njemu govora ponajviše u vezi s njegovom bolesti i siromaštvom, u koje je zapao. Godine 1837. borio se zajedno s Vinkom Kunićem i Josipom Hallerom protiv putujućih trgovaca zlatarske robe (usp. ovdje 2. 93). U godinama 1838 — 1839. spominje se Periliat samo u vezi sa socijalnim pripomoćima, koje mu grad daje zbog njegove bolesti i siromaštva.

139

Pojednosti o tome vidi u dokumentaciji priloženoj spisu 704 — 1824. — Po ugovoru od 1. VII 1818. Kunić je uzeo u zakup na 6 godina i tri četvrt spomenutu česticu čakovečke gospoštije u Vidovcu uz godišnju zakupninu od 800 forinti, a zato je morao dati obveznicu na 6000 forinti. Vidi u spisu 704 — 1824 priložen spis 128 — 1824.

140

Prot. 128 — 1824. Usp. također spis 128 — 1824 u prilogu spisu 704 — 1824.

141

Spis 128 — 1824.

142

Spis 128 — 1824.

143

Spis 128 — 1824.

144

Spis 128 — 1824.

145

Prot. 129 — 1824.

146

Prilog spisu 704 — 1824.

147

Prot. 2612 — 1824.

148

»scarteticum solum Inventarium rerum arendalium extradatum fuerit«, spis 128 — 1824 kao prilog spisu 704 — 1824.

149

»ad casum vero defectus fundi, personam etiam partis I. Praefatae Illustrissimae Parti A. adjudicari«.

150

»siquidem in promemorato Processu pro casu defectus fundi sua Persona Triumphanti Dominio Chaktornyensi adjudicata

esset, fine eo ut suae personali securitati prospicere valeat» (prot. 129 — 1824).

151

»ad casum deffectus fundi Personae etiam Partis I. Illustrissimae Parti A. adjudicatae resignandae . . .« (spis 704 — 1824).

152

Prot. 2612 — 1824.

153

Prilog spisu 2987 — 1827.

154

Prot. 586 — 1823.

155

Prilog br. 3. spisu 2987 — 1827.

156

Prilozi spisu 1856 — 1828.

157

Prot. 325 — 1828.

158

Spis 2389 — 1824.

159

Kratko sam spomenuo dio te dokumentacije u 4. svesku Iz starog i novog Zagreba, 1968, str. 178—179, bilj. 50 e. Potanje o tome vidi ovdje u bilj. 164.

160

O Antunu Hubineku usp. Iz starog i novog Zagreba, sv. 2, Zagreb, 1960, str. 178—179. On je zacijelo bio kaptolski majstor. Izveo je god. 1818. kalež za zagrebačku katedralu, a druge radove za istu crkvu između 1811. i 1822. U zbirci Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu sačuvana je soljenka s imenom žigom A H pored kaptolskog mjesnog žiga, a stilski spada upravo u razdoblje Hubinekova djelovanja. Sad možemo pomaknuti gornju granicu njegova rada u Zagrebu za još dvije godine, tj. do 1824, a vjerojatno je Hubinek i dulje radio, što će nam zacijelo otkriti daljnji studij arhivske građe o kaptolskim majstorima. Donja granica Hubinekova djelovanja pomaknuta je također do otprilike 1800. godine, o čemu više u daljnjem razmatranju.

161

O zlataru Ivanu Wallneru usp. Iz starog i novog Zagreba, sv. 4, Zagreb, 1968, str. 178—179.

162

Prijepis molbe priložen je spisu 2389 — 1824.

163

Prot. 2781 — 1824.

164

U Historijskom arhivu u Zagrebu sačuvano je u spisu 3540, koji je 30. studenoga 1824. bio raspravljen na sjednici gradskog poglavarstva:

1. Dopis varaždinskog poglavarstva br. 2389, kojim se ono obratilo zagrebačkom poglavarstvu sa sjednice varaždinskog poglavarstva održane 12. i 13. studenoga 1824. Saopćuje da se zlatar Juraj Kunić, varaždinski građanin, obratio varaždinskom poglavarstvu molbom, koja je priložena spisu zajedno s četiri pisma.

2. Kunićeva tužba varaždinskom poglavarstvu, u kojoj je iznio događaje uglavnom onako, kako sam prikazao u ovoj radnji, a kao dokaze svojim izlaganjima priložio je Kunić četiri pisma, što su sačuvana u HA u spomenutom spisu pod A do D.

3. (Kunićev prilog A) Pismo Antuna Landbauera, kaniškog zlatara i srebrnara, pisano 29. listopada 1824. Jurju Kuniću. Javlja mu da je primio Kunićevo pismo od 15. listopada i da je htio već prije odgovoriti, no kako spomenuti pomoćnik (Josip Haller) nije više bio kod Landbauera ali je ipak uskoro trebao doći u Kanižu, Landbauer je pričekao s odgovorom. Kad se taj pomoćnik uistinu vratio, Landbauer mu je pročitao Kunićevo pismo a Haller se zaprepastio. Rekao je da to ne stoji i da će on sam poći u Varaždin da se obrani, jer da je spomenuti pejzaž od bjelokosti kupio u Zagrebu, a nije ukrao. Također je Landbauer saznao da Haller nije htio prodati Kolatoroviću taj pejzaž za svotu, koju mu je ovaj nudio.

Mladić (Haller) se Landbaueru čini čestit i on bi ga zaposlio, ali nije u stanju. Landbauer drži da Haller nije onakav, kakva mu je Kunić opisao, jer Landbauer nije našao na njemu nikakve zamjerke, a takvu čovjeku, koji mora tražiti zaslužbu po svijetu, ne valja oduzimati čast, jer to je lako uraditi a ne može se više vratiti.

Landbauer upozorava Kunića na draguljara (Kolatorovića), koji je tri tjedna bio zaposlen kod Landbauera, a nije bio zadovoljan s plaćom, koju mu je Landbauer davao, no Landbauer plaća svakome onoliko koliko uistinu zavrijedi. Pošto ga je Landbauer otpustio, Kolatorović je — kako je to Landbauer prekasno saznao od Hallera — strašno psovao, a sad Kolatorović opet piše Landbaueru neka ga ponovno zaposli, jer da neće više ostati kod tog osla (Kunića). Ostalo će Kunić saznati od g. Hallera, a Landbaueru je veoma žao što Kunića ponižava takva ništarija, jer Landbauer osobno poznaje Kunića kao čestita kolegu.

4. (Kunićev prilog B) Josip Haller donio je iz Kaniže u Varaždin pismo Franje Kolatorovića upućeno zlataru i srebrnaru Landbaueru u Kaniži. Datirano je 16. listopada 1824. Kolatorović se ispričava što je to pismo ružno napisano, no razlog je taj što nije imao vremena. Ispričava se također što se usudio pisati Landbaueru. Zaposlen je kod Kunića, ali mu se ovdje ne sviđa, jer je radionica loše uređena i nema alata. Radnik koji nešto znađe ne može nikako nešto naučiti kod takvog »fušera«, jer taj vječni kuburant (ewige Freter) — čovjek se kadšto mora smijati — ističe Kolatorović, izrađuje stvari ne samo od mjedi nego i od srebra. Čitav su mu alat kliješta i po te jedan i »četiri trećine« dubača. Taj magarac i njegov sin htjeli bi Kolatorovića nečemu naučiti, a ni otac ni sin ne razumiju se ništa. Takvi »fušeri« morali bi od Kolatorovića učiti, a ne on od njih. Žlice izrađuju ta dvojica kao da su papuče. U Varaždinu može čovjek dati dukat (tj. zacijelo okladiti se o dukat, op. I. B.) da nitko ne zna načiniti žlicu kao Landbauer u Kaniži. Stari Kunić veli da bi Kolatorović mogao kod njega mnogo profitirati. Kad čovjek sve to zna, što spravlja ta dvojica, mora puknuti od smijeha. Kolatorović bi volio ponovno stupiti u službu kod Landbauera, jer neće dublje zalaziti u prokletu Hrvatsku. Kad bi tamo (u Hrvatskoj) nailazio na same takve gazde, jao Kolatorovićevoj struci. Kolatorović bi bio spreman primiti posao kod Landbauera za 3 i po forinte s toplim doručkom. Lončić mlijeka zapravo je sitnica, a Kolatoroviću mnogo znači zbog zdravlja. Ne bude li uz te uvjete mogao dobiti posao kod Landbauera, Kolatorović će za nekoliko dana otići u Graz, jer se boji dublje zalaziti u Hrvatsku. (Čini se da je Kolatorović htio zamesti trag, jer je zacijelo naslutio da će doprijeti do Landbauera one klevete, koje je on po Varaždinu širio o svom bivšem gospodaru, pa se potrudio da se prilaska Landbaueru a ocrni Kunićeve i čak cijelu Hrvatsku, premda je zatim krenuo u Zagreb i zaposlio se kod Wallnera. No da udobrovolji Landbauera nastavlja Kolatorović laskanjem i umiljavanjem.) Bude li imao sreću dobiti zaposlenje kod Landbauera, bilo bi mu pravo, a ne bude li, opet će mu biti pravo, jer se Landbauer i on već poznaju. Obojica se ne daju postidjeti i postojani su u svojoj stvari. Kolatorovića je bilo naljutilo, što je Landbauer drugome dao šest forinti, a njemu nije htio dati ni četiri forinte.

Moli Landbauera da mu odgovori u svakom slučaju, ma i negativno, ali hitno, jer kod ovog starog krampusu ne bi Kolatorović htio ostati ni za tisuće (forinti), pa ga kasnije pismo ne bi više zateklo.

Dok se Kuniću Kolatorović potpisao kao »prijatelj ljudi« nakon svog omalovažujućeg, podrugljivog i podučavajućeg pisma, Landbaueru je stavio »Vaš sluga« Fr. Kollatorovich, a dodao je u post scriptumu i pozdrav gospodi (grüss an die Madamm) kao i gospodinu Josipu (Halleru?), a Politowski neka mu piše, jer bi ga to radovalo (po prezimenu bi to mogao biti neki Poljak, koji je valjda kao i Kolatorović služio kod Landbauera). Na kraju dodaje povjerljivo Landbaueru: Bečanin Haller ovdje se je (u Varaždinu) slabo iskazao (tu Kolatorović spletkarski aludira na Kunićeve sumnje da je Haller nekako upleten u nestanak bjelokosnog pejzaža, a te je sumnje podmetnuo Kuniću sam Kolatorović), pa završava time, da Landbauer znađe Kolatorovićevu adresu.

5. (Kunićev prilog C) Pismo zagrebačkog zlatara Antuna Hubineka varaždinskom majstoru Jurju Kuniću od 4. studenoga 1824. U njemu Hubinek potvrđuje da je Kunićevo pismo od

31. listopada primio uveče 2. studenoga i odmah svojski uzna-
stojao da pronade tog čovjeka (tj. Kolatorovića). Svi zagrebački
zlatari zahvaljivali su Hubineku, što ih je dobronamjerno
upozorio na tog pomoćnika, i obećali su da će učiniti svoju
dužnost, ako se danas-sutra pojavi čovjek tog imena. No kad je
Hubinek došao zlataru Wallneru, našao je tog pomoćnika
imenom Kolatorovića kod njega zaposlena. Hubinek je iznio
sadržaj Kunićeva pisma, pa je Wallner postavio pitanja Kolato-
roviću, no ovaj je, prema njegovoj izjavi (tj. zacijelo Wallner-
voj Hubineku) rekao da ne zna ništa što bi bio loše uradio
odnosno o nekim nepodopštinama (Schlechtigkeiten) i da će
pisati Kuniću, a neće otići. Wallner je zaključao sve Kolatorovi-
ćeve svjedodžbe i dokumente.

Hubinek preporuča Kuniću da putem varaždinskog poglavar-
stva zatraži neka Kolatorović bude u Zagrebu uhićen pa neka
se prema njemu vrlo oštro postupi, ali neka Kunić navede kako
ga je Kolatorović oštetio i zašto traži sudski postupak protiv
njega, pa će Kolatorović biti preslušan u istrazi kod zagreba-
čkog poglavarstva, a prema Kunićevoj tužbi kod varaždinskog
poglavarstva bit će u Zagrebu proveden oštar postupak protiv
Kolatorovića.

U vezi s tim spominje Hubinek, da je upravo 29. listopada
(1824) osvanuo u Zagrebu srebrnarski pomoćnik Johann
Seebacher, koji je otprilike prije dvadeset i četiri godine služio
(»condicionierte«) kod Kunića, a bio je i kod Hubineka supo-
moćnik (»Nebengesell«), pa je tada pokrao i Kunića i Hubine-
ka. (Taj podatak ukazuje, da je prije dvadeset i četiri godine,
dakle oko 1800. godine, kad se javlja uz inicijale, koji bi mogli
biti Hubinekovi, kaptolski mjesni žig iz 1800. godine, zaista
Hubinek već imao pomoćnika, pa je dakle sam bio majstor i to
zacijelo u Zagrebu, premda to Hubinek ne kaže, jer se to valjda
među njim i Kunićem razumije. O mjesnom žigu Zagreba iz
1800. godine usp. u 4. svesku Iz starog i novog Zagreba, 1968,
str. 178, bilj. 49. Takav žig našao sam zasad jedino na djelima
označenim imenom žigom, koji — čini se — sadrži inicijale A H,
vjerojatno Antuna Hubineka. Usp. Iz starog i novog Zagreba
sv. 2. Zagreb, 1960, str. 178—179.)

Hubinek dalje pripovijeda, kako je njega upravo taj dan bila
uhvatila groznica, pa nije htio ništa spominjati o tome, što se
bilo dogodilo. Seebacher nije nigdje dobio posla, pa je došao i
Hubineku, a taj mu je onda u povjerenju »za popudbinu« rekao
par riječi.

Ovo pismo bio bi Hubinek već prije otpremio, ali nije bilo
»poštanskog dana«, pa je morao sačekati slijedeći. Neke Kunić
dakle prema ovom izvještaju a prema svom mišljenju odabere
bilo sudski postupak bilo privatno pismo, kako bi što prije
svršio s tim Kolatorovićem. Zaključivši pismo s najljepšim i
najboljim željama Kunićevoj supruzi, djeci i zncancima, Hubi-
nek se potpisao kao »građanski zlatar i srebrnar«. (Taj Hubine-
kov odgovor primio je Kunić 8. studenoga 1824.)

6. (Kunićev prilog D) 12. studenoga 1824. primio je Juraj
Kunić, kako piše sam istog dana varaždinskom poglavarstvu,
pismo od Kolatorovića. Priloženo je spomenutom zagrebačkom
spisu 3540, a Kolatorović u njemu kaže, da je kao častan čovjek
prisiljen pisati Kuniću, jer nikad ne propušta da brani svoju
čast. Nikad još nitko nije Kolatoroviću oduzeo čast, a Kunić je
prvi koji bi to htio uraditi ali ne može. Kunić je mogao bio tužiti
stvar sudu, ali si nije smio dozvoliti da sam oduzima čast tuđin-
cu, koji je ispravan čovjek. Onakvo pismo, kakvo je Kunić
napisao (Landbaueru) spada kradljivcu ili razbojniku ali ne
ispravnom čovjeku. Kunić može to pismo i sudu pokazati.
Kolatorović se ne boji. On je bio kod Kunića pomoćnik dva
tjedna, a Kunić mu je dao svjedodžbu kakva dolikuje čestitu
čovjeku, pa što sad hoće od Kolatorovića. Kunića ljudi ovdje
ismijavaju. Neke se stidi: Ono Kunićevo pismo drži Kolatorović
pod ključem. Kunić je poznao Kolatorovića tek dva tjedna.
U cijelom kraju Kolatorovića nitko ne zna, ovdje je on nepo-
znat. Udaljen je od svoje domovine četiristo sati. Kolatorović
potječe od čestitih roditelja, galicijski je plemić i može to uvijek
dokazati. (Op. I. B. Galiciju je Austrija bila dobila u prvoj diobi
Poljske 1772, a u trećoj 1795. dobila je Austrija i Krakov, no
nakon Napoleonovih ratova godine 1815. zaključkom Bečkog
kongresa dobila je Austrija samo Galiciju kao krunsku zemlju,
dok je Krakov, koji je 1809—1815. bio sastavni dio Napoleono-
vog Varšavskog vojvodstva, ostao od 1815. do 1846. samostal-
nom republikom pod protektoratom Rusije, Pruske i Austrije.

Danas je istočni dio Galicije u sklopu Sovjetskog Saveza, a
zapadni u sklopu Poljske.)

Samo nitkov i podlac može štetiti časti čestita čovjeka. Kuniće-
va supruga ponudila je bila Kolatoroviću već drugog dana, da
bi kod Kunića mogao mnogo profitirati. Kolatorović je odgovor-
io da ne želi profitirati ni od nje ni od njezina sina, a to je njoj
bilo neugodno. Tjedan dana kasnije psovao je Kunić Kolato-
rovića da ništa ne zna i da je magarac. Kolatorović svojim zna-
njem i vještinom može svugdje zaraditi kruha. A ono, što je
Kunić izvoljevao govoriti, to je sam Kunić i njegov sin, koji je
tako nezgrapčan kao da je od samog graha napravljen. Kunić
piše da bi Kolatorovića trebalo »per šub« poslati u Varaždin,
kao da je Kunić neki gubernator, a ne može ni mački zapovije-
dati, kamoli čovjeku. Ako Kunić misli da može Kolatoroviću
nešto učiniti, neka to samo svojski uradi, a Kolatorović se toga
ne boji, nego se tome smije.

Poslovica kaže »Oduzmeš li mi čast, oduzmi mi i život.«

Kolatorović završava prijetnjom, popraćenom podrugljivom
familijarnošću: »Molim te, prijatelju, nemoj to drugi put
uraditi, jer ćeš se loše provesti. Ako hoćete, dodite ovamo, pa ću
se vama raspravljati. Očekujem vas i to bi me izvanredno obra-
dovalo. Čovjek može u svojoj sobi raditi što hoće, ali u tuđoj
neka drži jezik za zubima.« Neposredno zatim potpisao se kao
»Franjo pl. Kolatorović, prijatelj ljudi, 1824. može ga se naći u
Zagrebu.«

7. K. br. 3540 sačuvan je koncept odgovora zagrebačkog pogla-
varstva varaždinskom na temelju zaključka sjednice održane
30. studenoga 1824, a dopis je datiran 15. prosinca 1824. Poziva
se na pismo varaždinskom poglavarstvu od 13. studenoga te
odgovara, da je Kolatorović došao pred zagrebačko poglavar-
stvo, gdje je pozvan na odgovornost zbog pisama, kojima je
vrijedao čast Jurja Kunića. Kolatorović se nastojao opravdati
time, što je Kunić s njim loše postupao. Zagrebačko poglavar-
stvo strogo je ukorilo Kolatorovića zbog tih njegovih čina, a da
bi pružilo zadovoljštinu uvrijeđenom Jurju Kuniću osudilo je
Kolatorovića na 24 sata zatvora o kruhu i vodi.

(Dok je varaždinsko poglavarstvo smatralo Kolatorovićeve
pisma teškim uvredama s veoma ozbiljnim posljedicama,
zagrebačko je poglavarstvo razmjerno veoma lako prešlo preko
toga, vjerojatno zbog toga, jer su takva ogovaranja i klevetanja
pomoćnika bila dosta česta pojava, pa ih nitko — osim uvrije-
đenih — nije trebao ozbiljno shvatiti. Tako je 1769. ocrnjivao
pomoćnik Derek zagrebačkog zlatara Ignjata Ernsta, a djela tog
zlatara opovrgavaju Derekove klevete jednako kao što Kuniće-
vi radovi poništavaju sve Kolatorovićeve poruge majstorovoj
radionici i njegovu znanju.)

Unatoč svemu prikazuje nam ta dokumentacija neposrednije i
izrazitije odnose među majstorima Varaždina, Kaniže i Zagne-
ba, kao i uzajamne odnose tih majstora s njihovim pomoćnici-
ma, daleko življe i potpunije negoli mnogi spisi poglavarstva i
drugih oblasti.

O Derekovu iskazu i istrazi usp. u Historijskom arhivu u Zagne-
bu, u fasc. 29: Examina inquisitiae. Izvještaj podnesen na
sjednici zagr. poglavarstva 9. I 1769. o istrazi obavljenoj 7.
siječnja 1769.

165
Prilog spisu 1615 — 1836.

166
Historisch, statistisch, topographische Beschreibung der königl.
Freystadt Varasdin, Varasdin 1827, str. 201.

167
Kapossy János, Magyarországi ötvösök a XVIII—XIX század-
ban, Budapest, 1934 (poseban otisak iz »Leveltári közlemé-
nyek«, XI, 1933), str. 39.

168
Spis 1442 — 1828.

169
Spis 1856 — 1828.

170
Prot. 1319 — 1827.

171
Prot. 1326—1829.

172

Vinko je rođen 5. IV 1801, a Dominik 3. VIII 1803, dok je njihova sestra Amalija, kasnije udata za trgovca Zorna, rođena 3. VII 1799. Usp. Maticu krštenih župne crkve sv. Nikole, sv. III, 1792 — 1811, str. 143, 179 i 228. U Historijskom arhivu, Varaždin.

173

Prot. 519 — 1829.

174

Prot. 2255 — 1829 i spis 2255 — 1829.

175

»das gebrechliche Alter zu drücken angefangen hat«.

176

Spis 243 — 1830. Odgovor varaždinskog poglavarstva v. 244 — 1830.

177

Prilozi spisu 1615 — 1836. Prema Kunićevoj priznanici on je tada diplomom oslobodio neki drugi svoj zalog, koji je dao Baueru još 8. XI 1828, a 10. VII 1830. obvezao se da će do 3. kolovoza 1830. iskupiti svoju diplomu gotovim novcem, no to nije učinio, jer je tek 2. XII 1834. gradsko poglavarstvo predalo Kunićevo sinu Dominiku tu diplomu u vezi s namirenjem duga Baueru iz ostavštine Kunićeve udovice.

178

Prilog spisu 539 — 1840. Vinko Kunić pisao je 14. studenoga 1839. tom bratiću Ivanu, da je diplomu Dominik bez njegova znanja bio založio kod nekog Židova, gdje je ostala pet godina.

179

Prilog spisu 1615 — 1836.

180

Matica umrlih župne crkve sv. Nikole u Varaždinu, 1829 — 1847, sv. III, str. 51. U Historijskom arhivu, Varaždin.

181

Spis 2250 — 1831.

182

Vinko Kunić vjenčao se u Koprivnici 22. veljače 1832. s Marijom Ivanom rođ. Lorenzo (Maticula copulatorum parochiae Capronzensis, 1829 — 1848, knj. III). Ovaj podatak zahvaljujem dru Leanderu Brozoviću, direktoru Muzeja grada Koprivnice. Prema drugom podatku, koji također zahvaljujem dru Brozoviću, bio je gradski sudac Koprivnice 1824 — 1849. Juraj Kunić, rođ. 20. III 1791, pa je Vinko Kunić možda naišao u Koprivnici na pomoć poglavarstva eventualno i posredstvom tog imenjaka a valjda i rođaka Vinkova oca. U matici je Vinko zabilježen kao Vincentius Josephus Kunich de Sonnenburg, Nobilis adolescens Argenti Faber, pa je moguće da je Vinko tada mogao raditi u Koprivnici kao srebrnar, premda mu to u Varaždinu nije bilo dozvoljeno. On je ipak već u rujnu iste 1832. godine nastojao dobiti obrtnu dozvolu od varaždinskog poglavarstva, ali je tek 7. prosinca 1833. dobio dozvolu rada kao pojasar odnosno obrađivač mjedi.

183

Prot. 2878 — 1832.

184

Prot. 3719 — 1833. Vjerojatno je tom Vinkovom uspjehu pripomogao skandal s pojasarom Tomom Zajcem (Seitz) iz Varaždina, koji se početkom proljeća 1833. obrukao na sajmu u Čakovcu kao varalica, jer je tamo donio na prodaju posrebrene prstene i druge posrebrene stvari, koje je prodavao kao srebrne i označene žigom 13, tj. 13 lota finoće srebrne slitine, kako je bilo propisano označavati takve srebrne predmete. Bio je odmah odveden u čakovačku tvrđu i bio bi kažnjen da nije za nj jamčio varaždinski građanin Petar Grabar. Također iz obzira prema drugim varaždinskim građanima pustila je čakovečka gosposštija Zajca da se vrati kući, no zatim je zatražila od varaždinskog magistrata da krivca kazni (prot. 1022—1833 sjednica varaždinskog poglavarstva). Poglavarstvo je dalo zaplijeniti žigosane predmete, a druge nežigosane vratilo je Zajcu. Strogo je ukoren zbog tog prijestupa i objavljeno mu je 3. travnja 1833. da će se protiv njega postupiti strože kao protiv kriminalca, bude li ubuduće zatečen u najmanjem takvom prijestupu. —

Potkraj studenoga 1833. opet je raspravljalo varaždinsko poglavarstvo o pojasaru Tomi Zajcu, koji se u Varaždinu bio zadužio pa pobjegao i odnio sa sobom neke stvari. Usp. prot. 3593 — 1833. Poslan je raspis o tome susjednim jurisdikcijama. Pošto se Zajcovim bijegom ispraznilo jedno mjesto pojasara u Varaždinu, poglavarstvo je 7. prosinca 1833. moglo udovoljiti molbi zlatara Vinka Kunića da smije obavljati pojasarske poslove, usp. prot. 3719 — 1833. — 14. prosinca iste godine primilo je poglavarstvo izvještaj o zapljeni cjelokupne Zajcove imovine, te su poduzete mjere, da se njegove obrtničke stvari prodaju na javnoj dražbi prema procjeni stručnjaka. Usp. prot. 3810 — 1833.

185

Spis 3176 — 1833.

186

U prilogu spisu 1615 — 1836 nalazi se sporazum Dominika i Amalije Kunić, da će podijeliti ostavštinu i platiti sve dugove. Tu je spomenuto da im je majka umrla 9. studenoga 1834. u 7 sati ujutro. Istoga dana odredio je gradski sud spisom 222 — 1834 povjerenike, koji će rješavati pitanja ostavštine. — U matici umrlih župne crkve sv. Nikole u Varaždinu 1829 — 1847, sv. III, str. 131, zabilježeno je da je 10. novembra 1834. »Rosalia Kunic Vidua Aurifabra Annorum 59, Cunctis Moribondorum Sacramentis provisus phtysi pulmonali consumta est et in caemeterio Sancti Floriani sepulta«. Prema tome je Rozalija zakopana dan nakon svoje smrti.

187

Vinko Kunić navodi u svom pismu bratiću Ivanu Kuniću 14. XI 1834. da se on (Vinko) odrekao nasljedstva samo zato da bi diploma mogla biti otkupljena i njemu predana, no gradski izaslanik predao ju je mlađem bratu Dominiku. (»meine Eltern versetzten im um 60 f. C. M. und als beite starben dat ich verzicht auf mein Erbtheil und nur dass der Adelsbrief ausgelest und mir in die Hände komt. Obwohl ich Elterster bin und in ausgelest hab, so bekomme ich doch von dem Ekmiesen mein Bruder der im in Triden Tag gleich versetzte bey einem Juden wo er 5 Jahre ohne meinen wisen wahr«.) Naveo sam ovdje Vinkov rukopis sa svim pravopisnim i ostalim greškama, a sačuvano je to pismo ad No 539-1840.

U spisu 1615 — 1836 sačuvana je potvrda Dominika Kunića za diplomu, koja je dugo bila u zalogu kod Matije Bauera, a 2. XII 1834. primio ju je Dominik iz ruku općinskog vijećnika Stjepana Maksimilijana pl. Sučića. U istom spisu 1615 — 1836, koji sadrži izvještaj gradskih povjerenika Sučića i Horvateka, spomenuto je samo da stariji sin nije htio nikakva učešća ni u ostavini ni u plaćanju roditeljskih dugova.

188

Taj sporazum sačuvan je kao prilog spisu 1615 — 1836.

188a

Sačuvana je potvrda Nikole Vukšinića na 20 for. koje je primio od Dominika Kunića 1. XII 1834. umjesto alata. — Prilog spisu 1615 — 1836. To je bio vjerojatno prvi obrok od utanačenih 50 for.

189

Prot. 3693 — 1834.

190

Spis 2106 — 1835.

191

Prot. 2106 — 1835.

192

Spis 2761 — 1835.

193

Josip Haller preuzeo je 10. IV 1835. dio duga Dominika Kunića Luki Putzlu za 104 for. i 17 kr. od pozajmice, koju je dobio Juraj Kunić još u svibnju 1810. kao i od drugih dugova za intabulaciju i dr. 20. VI. 1818.

194

Prot. 3508 — 1834.

195

Prema ellenchu: prot. 394 — 1835, no ta knjiga protokola manjka, a sačuvana je samo druga knjiga od br. 2004 unaprijed.

- 196
Prot. 795 — 1835.
- 197
Spis 2761 — 1835 i prot. 2761 — 1835.
- 198
1160 — 1836.
- 199
U skupini spisa pod br. 1698 — 1836, prilog 130.
- 200
U kapeli sv. Mihaela u Sračincu danas je u upotrebi druga pokaznica. Kapela u Sračincu pripada župi sv. Vida u Varaždinu, pa me je svećenik iz Sračinca uputio, da bi pokaznica iz Sračinca možda bila otpremljena u Varaždin. Pregledao sam sve tri pokaznice i u varaždinskoj crkvi sv. Trojstva župe sv. Vida, no ni jedna ne odgovara opisu u Hallerovu računu. — Zahvaljujem upravi kapucinskog samostana u Varaždinu, što mi je omogućila da pregledam spomenute pokaznice.
- 201
U Dijecezanskom muzeju u Zagrebu, kartoni votiva iz Marije Bistrice br. VI, 47 i 69. Usp. i V, 33 s nejasnim mjesnim žigom.
- 202
Valja međutim uzeti u obzir da je vrlo srodan žig imao zagrebački zlatar Josip Haasz godine 1829. a zacijelo i kasnije. Usp. Iz starog i novog Zagreba, sv. IV, Zagreb, 1968, str. 182.
- 203
Karton iz Marije Bistrice V, 5. To je votiv od srebra, koji prikazuje dijete, koje se moli. Žig na njemu vidi u tabeli žigova pod br. 8.
- 204
U Dijecezanskom muzeju u Zagrebu pod br. 245 (iz Lepoglave). Usp. studiju Ive Lentića o Gerstnerovim radovima u »Vijestima muzealaca i konzervatora Hrvatske, br. 1 — 1971, str. 22. i 23. pod br. 3. Vidi ovdje sl. 41.
- 205
U tabeli žigova br. 7. Vidi kartone iz Marije Bistrice u Dijecezanskom muzeju u Zagrebu br. III, 3, votiv ruke, na kojem je gravirano ime Marie Toller. Drugi votiv karton V, 27.
- 206
U tabeli žigova br. 9. Vidi kartone s votivima iz Marije Bistrice VI, 64 (označen 1840) i VI, 85.
- 207
Votiv srca VI, 38.
- 208
3462 — 1836.
- 209
Spisi 128 i 542 — 1840.
- 210
Ellenchus caesarum coram Amplissimo Magistratu L. & R. C. Varasdinensis decurrentium: Haller Josephi concursualis (causa levata: 30. Junii 842).
- 211
819 — 1840.
- 212
1357 — 1842.
- 213
281 — 1846.
- 214
182 — 1849.
- 215
Spis 181 — 1837.
- 216
U protokolu je svakako zabunom uneseno ime Jurja umjesto Vinka Kunića. Spis nije sačuvan.
- 217
Prot. 1971 — 1837.
- 218
Drugi naprijed spomenuti zlatar Periliat živio je tada u velikoj bijedi, pa ga je podupiralo Dobrotvorno društvo, no i ono je 21. veljače 1837. zamolio poglavarstvo da bi brigu za Periliata preuzeo Sirotinjski zavod. Usp. prot. 683 — 1837. — U ožujku je taj zavod preuzeo brigu za nj. Tada se spominje da je Periliata udarila kap, a ostao je bez sredstava. Ima ženu i dvoje djece. Prot. 806 — 1837.
- 219
Prilog spisu 2339 — 1840. Iz tog spisa kao i iz drugih u vezi s tom aferom saznajemo da je Ivan Kunić kuhar. Prema tome to je bez sumnje onaj Ivan Kunić, koji se bio javio varaždinskom poglavarstvu 24. V 1835. zamolvši pasoš. Tada je naveo da je on sin kapetana Stevana Kunića, koji je sudjelovao u vojni 1802. godine, pa je od zadobivenih rana umro, a sin mu je tada ostavio Varaždin, izučio kuharstvo i služi u Mitrovici u kavani Nedeljkićeva (možemo pretpostaviti da zbog toga i zove svog oca Stjepana Stevanom), a moli poglavarstvo da mu pasoš pošalje na zapovjedništvo petrovaradinske graničarske pukovnije (spis 1827 — 1835). Spomenuti Stevan Kunić zacijelo je brat Jurja Kunića, jer su sačuvani dokumenti u vezi sa Stjepanovom oporukom i nagodbom nakon njegove smrti. Kapetan Stjepan Kunić načinio je svoju oporuku u Varaždinu 7. V 1801 (spis 1231 — 1801), a već 20. VI 1801. odredio je grad kapetana Lendvaya i senatora Gregorića da popišu svu imovinu Stjepanovu nakon njegove smrti. (Prot. 1513 i 1514 — 1801, na str. 580.) Mislim da je Stjepanov sin zabunom spomenuo vojnu 1802. jer je mirom u Lunevilleu 9. veljače 1801. Austrija nakon krvavih gubitaka u vojni 1798 — 1800. bila sretna da je zadržala ono što je dobila kampoformijskim mirom. Tek 1805. odlučila se Austrija opet na kobnu vojnu. Držim da je Ivanov otac stekao svoje smrtonosne rane u vojni što je završila 1801. pa je tada Stjepan i umro. Nije neobično što je 34 godine kasnije Ivan pogriješio za godinu dana.
- 220
Spisi 1130 i 2339 — 1840.
- 221
Prilog spisu 2339 — 1840.
- 222
Prilog spisu 2339 — 1840.
- 223
Prot. 3574 — 1838.
- 224
»ich hab noch einen Glück mit diesen Besitz zu machen« piše Vinko svojim pravopisom u prilogu spisa br. 539 — 1840.
- 225
Spis 539 — 1840.
- 226
Spis 913 — 1840.
- 227
Prilog spisu 913 — 1840.
- 228
Prilog spisu 1130 — 1840.
- 229
Spis 1130 — 1840.
- 230
Spis 1130 — 1840.
- 231
Prot. 3385 — 1839.
- 232
1577 — 1840.
- 233
Prilog broju 2339 — 1840.
- 234
Spis 2339 — 1840.
- 235
2296 — 1840.
- 236
2339 — 1840.
- 237
2732 — 1840.

238
2732 — 1840.

239
Spis 341 — 1841.

240
Prot. 1069 i 1150 — 1841.

241
2794 — 1842.

242
Možda je Vjenceslavov sin bio onaj Franjo Kunić, koji je rođen u Galiciji 24. IV 1801. kao sin poručnika, a 3. XII 1812. primljen je u vojnu akademiju u Bečkom Novom Mjestu. Kasnije je postao kapetanom 1835. a u rujnu 1848. i majorom. Sudjelovao je u vojnama 1848/49 pa je 6. rujna 1849. postao potpukovnikom. Penzioniran je 28. II 1850. a umro je 11. III 1865. u Beču. Nosio je i plemićki naslov von Sonnenburg, a Johann Swoboda, koji je objavio te podatke o njemu (u djelu *Die Theresianische Militärakademie zu Wiener Neustadt*, I Band, Wien 1894, str. 431) spominje da nije mogao ustanoviti u kakvu je rodu bio taj Franjo Kunić s braćom Jurjem i Josipom Kunićem, kapetanima, koji su 1770. postali plemići von Sonnenburg, kako to navodi Johann Christian von Hellbachs »Adelslexikon«, *Ihnenau bei Bernhardt Friedrich Voigt*, 1825, I Teil, p. 713.

243
3664 — 1843.

244
Bio je izložen 1956. na izložbi »Umetnička obrada metala naroda Jugoslavije« u Muzeju primenjene umetnosti u Beogradu, usp. katalog pod istim naslovom, sv. II, Beograd, 1956, str. 65; br. 673.

245
Za sva tri koprivnička predmeta dugujem zahvalnost pok. dru Leandru Brozoviću, direktoru koprivničkog Gradskog muzeja, koji mi je donio te predmete 1956. na pregled u Muzej za umjetnost i obrt te me upozorio, da se oko 1832. spominje u Koprivnici Vincentius Kunich de Sonnenburg, srebrnar. Kasnije sam istraživanjem u Historijskom arhivu Varaždina utvrdio da je taj Vinko bio sin zlatara Jurja Kunića u Varaždinu.

246
Ivo Lentić, Nekoliko radova varaždinskog zlatara Antuna Gerstnera. *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske*, Zagreb, br. 1 — 1971, str. 22.

247
Prot. 4351 — 1844.

248
Prot. 4799 — 1846.

249
Spis br. 397 — 1849.

250
Bile su izložene 1956. na izložbi »Umetnička obrada metala naroda Jugoslavije«, usp. katalog izložbe pod istim naslovom, sv. II, Beograd, 1956, str. 66. pod br. 686. Inv. br. Dijecezanskog muzeja u Zagrebu 245.

251
Usp. ovdje bilj. 246.

252
Ivo Lentić, nav. dj. (*Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske*, br. 1 — 1971, str. 24).

5. Dosadašnji rezultati studija povijesti varaždinskog zlatarstva. Mjesto Jurja i Vinka Kunića u tom sklopu.*

Stare zlatarske radove Varaždina proučavali su do sada prof. Krešimir Filić, prof. Gjuro Szabo, dr Dragutin Kniewald i u posljednje vrijeme osobito mr. Ivo Lentić, kustos Povijesnog muzeja Hrvatske. Prof. Filić upozorio je¹ na srebrno *žezlo varaždinskog gradskog suca s urezanim natpisom CLAVA · LIBERE · REGIE · CIVITATA/TIS WARASDIENSIS 1464.*² Otrprilike istodobno s tim sudačkim žezlom, tj. negdje u sredini XV stoljeća, kako smatra prof. Filić, nastao je i velik *srebrni pečatnjak*, koji se čuva u blagajni gradskog načelnika na magistratu.³ Zlatari su bili rezači pečatnjaka, pa je vjerojatno da su i taj gradski pečatnjak kao i žezlo djela varaždinskih majstora.

Prof. Filić je smatrao da bi mogla biti rad varaždinskog zlatara i velika kasnogotička *pokaznica* franjevačkog samostana u Varaždinu,⁴ jer je npr. zlatar Bartolomej bio gradski sudac u Varaždinu 1522. i 1523. god. Dr Dragutin Kniewald datirao je tu pokaznicu potkraj XV stoljeća,⁵ što također ne bi isključivalo mogućnost da je ona djelo varaždinskog majstora, jer se Varaždin stalno brinuo da ima i zlatara u svojoj sredini, kako pokazuju sačuvani arhivski podaci.

Potkraj XVI stoljeća javljaju se u varaždinskim zapisnicima kao prisežnici zlatar Mijo Kočinski i srebrnar Andrija Talijan.⁶ O majstorima XVII stoljeća znamo iz njihove cehovske povlastice od 1613. god.⁷ Nekoliko starih zlatarskih djela u Varaždinu naveo je prof. Gjuro Szabo u svom tipkopisu o Varaždinu.⁸ Neki od tih metalnih predmeta iz XVII stoljeća, koje Szabo spominje, mogli bi biti djela varaždinskih majstora, kao npr. u kapeli sv. Vida mjeden *ciborij* sa zapisom: PETRVS BELECZENSIS F. F. 1602, pa u istoj kapeli *kalež* sa zapisom: KELIH + S + VI/DA/ + VA/RASDIN/1682,⁹ zatim u franjevačkoj crkvi *pacifikal* od pozlaćena srebra, visok 43 cm, sa zapisom na vrhu stalka: CRVX CONVENTVS VARASDINENSIS SANCTI IOANNIS BAPTISTAE ANNO DOMINI 1632.¹⁰ U župnoj crkvi je *kalež iz 1684. god.*, koji bi mogao biti domaći rad¹¹, dok je ostalo posude djelomice rad Graza i Augsburga ili Radgone.¹² Nekoliko jednostavnijih zanimljivih komada u župnom dvoru, kao što su *kaleži* s ornamentima akantusovih listova i jednostavnim graviranim cvjetnim motivima, pa *ciborij* urešen motivima akantusa na proboj u 2. pol. XVII st., mogli bi također biti domaći radovi, no nemaju, kao ni *kalež iz 1684. godine*, nikakvih žigova, premda su varaždinski zlatari od 1613. bili obvezani stavljati »znamenje«. Bit će da se ni oni kao ni zlatari Graza nisu držali propisa.¹³

U bivšoj pavlinskoj crkvi sačuvani su jednostavni *kaleži* iz druge polovine XVII stoljeća kao i u onoj sv. Vida, a u župnom uredu sv. Vida vrlo zanimljiv *gotičko-renesansni kalež* označen na nozi imenima JESUS i MARIA, koji je možda domaći rad, no bez žigova, a na podnožju je urešen reljefnim krugovima.¹⁴ Vjerojatno su djela varaždinskog majstora Ivana Maichlingera potkraj XVIII stoljeća *vrčići za vino i vodu* u crkvi uršulinskog samostana, visoki 13 cm s imenom žigom I M, s mjesnim žigom kule sa zvijezdom na vrhu i brojkom 13 sa strane, dok bi žig IB s mjesnim žigom 13 na štitu, koji su utisnuti na *pladnju za ampule* s oznakama IHS MARIA, također mogao upućivati na domaćeg majstora.¹⁵ Ostali mnogobrojni vrijedni predmeti u toj crkvi djela su bečkih i augsburških zlatara, iz XVIII stoljeća. Jedan *kalež* kod

*Napomena redakcije:

Ovaj tekst je predan za tisak 1977. godine. U međuvremenu je dr Ivo Lentić nastavio svoja istraživanja o varaždinskom zlatarstvu, te je koristio dio iste građe sačuvane u Historijskom arhivu Varaždina za svoju knjigu »Varaždinski zlatari i pojasaari«, objavljenu 1981. godine. Razumije se da to ne umanjuje vrijednost rada dr Ivana Bacha budući da je on težio kompleksnoj monografskoj obradi, a također je samo po sebi jasno da se nije mogao osvrnuti na Lentićeve rezultate jer nije dospio izvršiti još jednu redakciju svog teksta. Objavljujemo stoga Bachov rukopis u originalnoj verziji kakva je bila u trenutku predaje za tisak.

kapucina mogao bi potjecati s kraja XVII ili početka XVIII stoljeća.

Varaždinske zlatare XVIII stoljeća proučavao je s mnogo uspjeha Ivo Lentić¹⁶, pa je upozorio na niz zanimljivih podataka iz arhivskih izvora kao i na sačuvana djela ne samo zlatara i srebrnara nego i njihovih konkurenata pojasara, koji su znali kadšto izvesti djela znatne kvalitete. Pogledajmo usporedo glavne od tih podataka:

Srebrnari i zlatari:

Szartory Antonius, djelovao je od 1736. do smrti 12. IV 1749. Sačuvana su njegova dva srebrna, pozlaćena, jednostavna kaleža iz 1748. god. za crkvu sv. Florijana u Varaždinu (VMKH, 3-1970, slike na str. 13).

Plebaiss Josephus, imao kuću u Varaždinu 1748. god., a umro 29. I 1751. u Varaždinu.

Ederer Franciscus, umro u Varaždinu 10. III 1753.

Paragy Joannes, rođen je u Varaždinu oko god. 1718. (VMKH, 3-1970, 17) i tu djeluje od 1747, a 1749. postaje varaždinskim građaninom. Umro u Varaždinu 27. IV 1773, a

Paragy Eleonora, njegova udovica, vodi zatim njegovu radnju još godinu dana.

Chary Franciscus Xaverius, Hrvat Varaždinac (Croata Varasdinensis), pastorak zlatara J. Paragya, učio je kod tog svog očuha zlatarstvo pet i po godina. Postao je varaždinskim građaninom 25. VIII 1768. Umro je u Varaždinu 8. IX 1772.

Maichlinger Joannes, rođen u Varaždinu, gdje se spominje 1763. Postao je varaždinskim građaninom 9. XI 1772. Oko 1773. izradio kutijicu za spremanje hostija, sačuvanu u varaždinskoj crkvi sv. Florijana (VMKH, 3-1970, 15, sl. na str. 13). Umro je u Varaždinu oko 1806. (VMKH, 3-1970, str. 17).

Pool Josephus, zlatar iz Linza, stanovao je 1773—1774. kod muža svoje sestre Barbare u Varaždinu, a 4. I 1773. varaždinski magistrat molio je za njega magistrat u Linzu, neka mu pošalju novac naslijeđen od maćehe, jer je Pool zaželio raditi u Varaždinu, a grad treba takvog majstora (VMKH, 3-1970, str. 14).

Pöhneke Friedrich Emanuel, molio je valjda između 10. V i 18. VI 1773. varaždinski magistrat da mu dozvoli obavljanje zlatarskog obrta u Varaždinu. Učio je 7 godina zlatarstvo kod Karla Gott. Rothea u Königsbergu do 3. I 1768, pa 6 mjeseci u Danzigu kod Joh. Heinr. Rollingerera, zatim 8 tjedana u Beču kod Georga Lachnitza do 4. III 1770, pa u Linzu 6 tjedana kod Heinricha Lewenta do 20. II 1772, a u Bratislavi prelazi s luteranske na katoličku vjeroispovijest 12. IV 1773. i radi godinu i po u Bratislavi te 10. V 1773. odlazi u Trst, a negdje prije 18. VI 1773. želio je prijeći u Varaždin (VMKH, 3-1970, str. 11).

Török Antonius, porijeklom Mađar, djelovao je u Varaždinu otprilike od 1772. Oženio se udovicom zlatara Charyja, a 13. V 1773. postaje varaždinskim građaninom. Iste godine ovlastio ga je varaždinski magistrat da provjerava kakvoću srebra izrađevina varaždinskih srebrnara. Zbog dospjelih dugova sekvestrirao mu je varaždinski magistrat imovinu i rasprodao

Pojasari:

Schmid Joannes posjedovao je kuću u Varaždinu 1748. Prije 1751. izradio 6 mjedenih svijećnjaka za župnu crkvu u Voći Donjoj, gdje su 4 i sačuvana (VMKH, 4-1969, sl. na str. 20). 1751. izradio za istu crkvu svjetiljku za vječno svjetlo (sl. na str. 17. u VMKH, 4-1969). Drugu svjetiljku, koju je Schmid izradio za istu crkvu kao i svjetiljku za varaždinske uršulinke iste godine 1751. nije se još uspjelo identificirati (VMKH, 4-1969, str. 21, bilj. 6). Jednako ni svijećnjake, raspela i svjetiljke, koje je vjerojatno on po narudžbi slikara Karchera radio za kapelu sv. Križa u Podbrestu u Međimurju (VMKH, 4-1969, str. 17).

Podborsich Michael, rođen u Koruškoj 1727, postao je varaždinskim građaninom 13. III 1758. Izradio je 1759. monstrancu u župnoj crkvi sv. Nikole u Varaždinu (VMKH, 4-1969, sl. na str. 19), a vjerojatno je njegov rad oko 1770, i relikvijar sv. Fabijana i Sebastijana u istoimenoj varaždinskoj kapeli (VMKH, 4-1969, sl. na str. 18). Bio je vlasnik kuće u Varaždinu 1773, a umro je tu 15. III 1777.

Peaker Jacobus, porijeklom Hrvat, stanuje oko 1780. u Varaždinu, gdje 15. V 1797. postaje građaninom. Umro je u Varaždinu 2. II 1813. (VMKH, 4-1969, str. 20).

je te pozvao vjerovnike da se do 1. III 1776. jave radi naplate. Nakon toga Török se više ne javlja u Varaždinu. Njegovu monstrancu iz 1773. god. sačuvala je župna crkva sv. Nikole u Varaždinu (Peristil, br. 10—11, Zagreb, 1967/68, str. 181).

Praunsmicz Leopoldus, srebrnar, stanuje u Varaždinu godine 1776. (VMKH, 3-1970, str. 15).

Nakon katastrofalnog požara Varaždina godine 1776, nalazio se u gradu samo već spomenuti zlatar Joannes Maichlinger.

Radi preglednosti do sada sabranih podataka uvrstio sam ovdje sažeto neke rezultate ove moje radnje, kojima se dopunjuju istraživanja Ive Lentića (a njegovim podacima o Gerstneru dodajem nešto niže prema kronološkom redoslijedu):

Kunich Georgius, rođen oko 1777, boravio je u Varaždinu od 1796, primljen je u građanstvo 1801, a god. 1818. zbog dugova prodaje kuću u Varaždinu i seli u Vidovec, no 1824. se vraća u Varaždin, gdje je i umro 22. V 1831.

Kunić Rozalija nastavlja kao Jurjeva udovica od 1831. do 1834. rad muževe radionice s poslovođom Nikolom Vukšinićem i u suradnji sa sinom Dominikom Kunićem. Umrla je 9. XI 1834.

Kunić Vinko, drugi Jurjev sin, djeluje od 1833. kao pojasar (vidi desno), zatim kao zlatar u Varaždinu od 1835. do 1841. Jedino je 1840. zbog varaždinskog poreza, koji je smatrao previsokim, boravio u Koprivnici.

Haller Joseph iz Beča, dobio je nakon smrti Rozalije Kunić potvrdu varaždinskog poglavarstva da mu je osiguran zlatarski obrt u Varaždinu. 1835. izradio je dijelove pokaznice za Sračinec kod Varaždina, a 12. II 1840. dobio je građansko pravo u Varaždinu. Pao je pod stečaj 30. VI 1842, a sudski postupak protiv njega završen je 1849. godine.

Hensch Franciscus, Austrijanac, dobio je nakon Maichlingerove smrti (u ožujku 1806) dozvolu za rad, isprva kao pojasar, 22. IX 1806, a zatim kao zlatar, pa je 1808. kupio Maichlingerovu kuću, a 1812. postao varaždinskim građaninom, no kad se veoma zadužio prešao je 1814. na područje lendavske gospostije. Zbog različitih nepodopština sekvestrirao mu je grad Varaždin imovinu god. 1819. i uhapsio ga zbog pronevjere. Branio se da je sve učinio u očaju, jer su mu bolesni žena i djeca, a on nema sredstava. Otada se više ne javlja u javnom životu Varaždina.

Periliat Franciscus, spominje se od 1819 (tj. od odlaska Jurja Kunića i sekvestracije Henschove imovine) pa sve do 1839. Već od 1836. živio je u siromaštvu teško bolestan, pa mu 1837—1839. grad daje pripomoć.

Na ovo se nadovezuju podaci koje je objavio Ivo Lentić (VMKH, 1-1971, 20—24):

Gerstner Antonius, rođen u Esztergomu 1817, zamolio je 1844. da se smije nastaniti u Varaždinu, gdje je 1847. postao i građaninom. Tu je i umro 28. VIII 1890. Izradio je niz djela, od kojih su neka sačuvana, pa ih je djelomice objavio Ivo Lentić u spomenutom članku, a djelomice su navedena u ovoj radnji, gdje je objavljeno i njegovo pismo varaždinskom poglavarstvu, u kojem ističe godine 1849. kako mu je na brizi da održi jedva povraćen kredit (vjeru, pouzdanje) u pogledu zlatnih i srebrnih radova u Varaždinu. Tu jamačno misli na Hallerov proces od 1842. do 1849, a vjerojatno i na Henschove pronevjere

Noske Joannes, 1814. sekvestrirana mu je imovina zbog dugova i nepravilnosti u poslovanju.

Seitz Thomas, 1833. varaždinski pojasar uhvaćen je u Čakovcu na sajmu dok je prodavao zlatarsku robu s lažnim žigovima.

Kunić Vinko radi kao pojasar od 7. XII 1833. Zatim kao zlatar (vidi lijevo).

1819, no zacijelo i na procese, koji su bili vođeni protiv Jurja i Vinka Kunića dvadesetih i četrdesetih godina 19. stoljeća.

Razmotrimo li zaključno povijest varaždinskog zlatarstva u stoljetnom razdoblju od Törökove pokaznice iz 1773. godine¹⁸ do Gerstnerovih radova, vidimo da se — unatoč nekim popratnim, sekundarnim, negativnim pojavama — u tom kontinuiranom razvoju ističe pored Töröka Juraj Kunić visokom kvalitetom svojih djela.

Juraj Kunić očito je bio majstor ravan najboljim zagrebačkim zlatarima tog doba: Ivanu Mihaelu Lanneru, Ferdinandu Eberhardtu, Martinu Ebneru ili Franji Lesniku. Koliko nam dosadašnji uvid u djela njegova sina Vinka omogućuje cjelovit sud, čini se da ni on kao ni Gerstner nisu zaostajali za dostignućima svojih zagrebačkih suvremenika Emerana Habertzeta, Vinka Lehmana, Josipa Hasza ili Henrika Wohlgemutha. Svi su ti naši majstori bili pod utjecajem srednjoevropskog zlatarstva onog doba, a imali su vlastitih sposobnosti da stvore vrijedna djela istaknutih osebnih značajki, pa njihove tvorevine čine trajna poglavlja hrvatske povijesti umjetnosti.

Moguće je da će daljnja istraživanja otkriti mnogo novih spomenika ostalih varaždinskih majstora, koji bi sadašnju sliku mogli izmijeniti, no tome bismo se samo mogli radovati.

Uz Jurja i Vinka Kunića javlja se tijekom dvadeset godina (1819—1839) Franjo Periliat, čiju bi djelatnost valjalo potanje istražiti, a jednako bi, držim, vrijedilo posvetiti pažnju proučavanju udjela Franje Henscha, koji je već od 1806. radio u Varaždinu, pa je do kritičnih za njega godina 1813—1819. vjerojatno izveo niz djela. Zacijelo će nam dosad istraženi žigovi majstora Josipa Hallera kao i obilna arhivska građa o njemu pomoći da točnije ispitamo kakvo je značenje on imao u povijesti zlatarstva Varaždina.

Svakako nam uporišta sazdana dosadašnjim rezultatima studija pisanih izvora i evidentiranih djela kao i zlatarskih žigova mogu dati poticaj da proniknemo jasnije u cjelokupnu, veoma složenu ali i bogatu građu za povijest varaždinskog zlatarstva tog razdoblja.

Bilješke

1 Spomenica Varaždinskog muzeja, 1925—1935, str. 8. sa slikom.

2 Taj je natpis urezan na donjem dijelu tog žezla u dva reda prstena visokog 1 cm, a ispod toga na donjem kraju žezla, dugom 15 cm, nalaze se kasnogotički i renesansni ukrasi: pozlaćen uzak prsten s dijamantno fasetiranim motivima, pa ispod njega valjkast oveći pojas s tordiranim rebrima izmjenično pozlaćenima ili samo srebrnima, zatim ponovno uzak prsten s fasetiranim motivima ali samo srebrn, te ispod njega valjkast oveći pojas prekriven uspravno ljuskasto raspoređenim redovima ornamenta, dok je donji završetak žezla odvojen s četiri vrlo uska prstena i oblikovan polukuglasto te urešen šesterolisnatom rozetom, na kojoj je svaki drugi list pozlaćen, a krajnji vrh drška ima oblik žira. Na listovima rozete ugravirano je PGIW 1604. To je prof. Filić razriješio: Petrus Gechlin Iudex Warasdinensis 1604. i zaključio da je time jamačno označeno kako je taj sudac dao popraviti ili bar ponovno pozlatiti to žezlo. — Na spomenut donji dio dug ukupno 16 cm, nastavlja se gornji dio žezla, koje ima ukupnu dužinu 58,7 cm. Taj se gornji dio sastoji od glatke cijevi, raščlanjene u skladnim razmacima s tri prstena, a na srednjem pozlaćenom prstenu označeno je: RENOV. 1778. Gornji pozlaćen kruškoliki završetak urešen je srebrnim školjkastim ornamentom i poludraguljima, dok je na vrhu pričvršćen grb grada Varaždina u emalju.

Motiv spiralnih rebara na donjem dijelu žezla još je kasnogotički, a porijeklo mu je iz starijih razdoblja gotike, jer je čest već u XIV stoljeću (kao npr. na oltaru sv. Jakoba u Pistoji, gdje su stupići kraj svetačkih likova XIII stoljeća još glatki, a u XIV stoljeću spiralno narebrani. Usp. M. Creutz, *Kunstgeschichte der edlen Metalle*, Stuttgart, 1909, str. 282-83). Ljuskasto raspoređeni polukružni ukrasi susjednog pojasa donjeg dijela kao i fasetirani motivi na obim prstenu pripadaju renesansnoj ornamentici, no to usklađivanje renesansnih motiva s kasnogotičkima moglo bi se razumjeti u nas u to vrijeme (1464), jer je tada iz Dalmacije preko sjeverne Hrvatske strujao onaj utjecaj talijanske renesanse, koji je odlučno prevladao u likovnoj umjetnosti kao i u ostalim granama kulture na dvoru Matije Korvina (1458—1490). Usp. Kardos T., *A magyarországi humanizmus kora*, Budapest, 1955. Stoga je vjerojatno, kako to pretpostavlja Filić, da je zapis iz 1604. godine na završnoj rozeti donjeg dijela datum popravka odnosno pozlaćenja tog dijela, koji je gore datiran 1464. a dolje sto i četrdeset godina kasnije, premda je koegzistencija kasne gotike i renesanse u nas dopirala i dosta daleko u XVII stoljeće (usp. Gj. Szabo, *Kaleži u našim crkvama*, Narodna starina, sv. 1, Zagreb, 1922, str. 36—37). — Gornji dio žezla nastao je očito, kako i zapis svjedoči, 1778. godine u stilu rokokoja. Filić smatra vjerojatnim da su svi ti dijelovi žezla izrađeni od varaždinskih zlatara (Spomenica Var. muz., str. 8) potkrijepivši to podacima iz arhiva, koji svjedoče da su 1454—1464. u Varaždinu bila tri zlatara Henricus, Georgius i Franciscus, pa je jedan od njih mogao izraditi sudačko žezlo 1464. g. (Usp. K. Filić, *Franjevci u Varaždinu*, 1944, str. 111.) — Znamo nadalje da su sedmorica poimenično navedenih varaždinskih zlatara 1613. godine dobila cehovske povlastice (Starine JAZU, 49, Zagreb, 1959, str. 235 — 246), pa je posve vjerojatno da je nekome od njih ili njihovih neposrednih predšasnika devet godina ranije bilo povjereno da popravi ili pozlati tada već sto i četrdeset godina staro sudačko žezlo. — Gornji dio žezla u stilu rokokoja možda je rad varaždinskog zlatara Joannesa Maichlingera, koji se spominje u Varaždinu već 1763, a 1772. postao je varaždinskim građaninom te je ovdje i umro oko 1806. g. (Ivo Lentić, *Istraživanje varaždinskog*

zlatarstva, II dio. Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske, broj 3 — 1970, str. 15-17). Emaljnim sličicama ukrašen je i do sada najstariji poznati nam rad Maichlingerova suparnika Jurja Kunića iz vremena potkraj XVIII stoljeća, pa je tim vjerojatnije da se i Maichlinger znao služiti emaljem.

3

Filić, Varaždinski gradski suci. Spomenica Varaždinskog muzeja, 1925—1935, str. 8—9.

4

Filić, Franjevci u Varaždinu, 1944, str. 116 i str. 119.

5

Naše gotičke pokaznice. Croatia sacra, 11—12, 1936, str. 96 sa slikama. O toj pokaznici pisao je i prof. Gj. Szabo u Narodnoj starini, sv. 3, Zagreb, 1922, str. 249. sa slikom.

6

Rudolf Horvat, Varaždin koncem XVI vijeka. Vjesnik drž. arhiva, Zagreb, sv. 13, 1911, str. 248.

7

Starine JAZU, 49, Zagreb, 1959. Tu se poimence navodi sedam varaždinskih zlatara.

8

Primjerci tog tipkopisa čuvaju se u Varaždinskom muzeju i u Republičkom zavodu za zaštitu spomenika kulture SR Hrvatske u Zagrebu.

9

Szabo, Varaždin (tipkopis), str. 45. Pregledao sam taj kalež, visok 21,4 cm, izveden od pozlaćena srebra, urešen na svedenom dijelu podnožja ugraviranim crtama, dok je na prijelazu na nodus vijenac pužića, a nodus je kruškolik, čaška gola, promjera 13 cm. Pored spomenutog zapisa ima i oznaku N (naopako) IIII, čime je vjerojatno označen Numerus nekog starog inventara u kojem je pod 4 bio zabilježen taj kalež. Drugi kalež XVII st. od pozlaćena srebra, visok 19,5 cm, ima oznaku N (naopako) VII, svedeno podnožje gravirano je cvjetnim motivima, nodus je kruškolik, a čaška gola. Jednostavan pacifikal XVII. st. ima oznaku N (naopako) 13.

10

Szabo, nav. dj., str. 32.

11

Visok je 21,4 cm, promjer podnožja 12,8 cm, a promjer otvora čaške 9,2. Zapis glasi: OVOIE KELIH S: FABIANA ET SEBASTIANA KAPELE WARASDINV. ANNO DOMINI 1684. Podnožje ima gladak šesterolistan obod, a svedeni dio graviran je lisnatim motivima. Na prijelazu na nodus je plastičan ukras pužića. Kruškolik nodus je samo graviran. Kalež je označen (naopako) II.

U župnoj crkvi sv. Nikole sačuvane su barokne posudice za vino i vodu s pladnjem od srebra, jednostavne, bez žigova, kao i velik pehar za pranje ruku s velikom zdjelom, bogato urešena djela kasnog baroka, na koje je upozorio Szabo u svom tipkopisu, str. 25, no nemaju žigova, koji bi nam mogli posvjedočiti njihovo porijeklo.

12

O radgonskim djelima majstora A. A. Fritza nedavno je pisao I. Lentić osvrnuvši se posebno na njegov kalež u var. župnoj crkvi i na ciborij u sv. Florijanu (Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske, br. 3 — 1970, str. 9—10, 12, 14. Nadovezao sam na to u Peristilu, 16/17, Zagreb, 1973) 1974, str. 157—163.

13

O žigovima štajerskih zlatara vidi Tkalčićev zbornik, Zagreb, 1958, sv. II, str. 258—259.

14

Inače su u toj crkvi — nekoć pavlinskoj — posebno zanimljivi: kalež bečkog majstora IM, tj. čuvenog Josepha Mosera, o kojem su zlataru nedavno opširnije pisali Ivo Lentić u Peristilu 12—13, 1969/70, str. 136—137 i Baranyai Bélané u svojoj studiji o Moserovu kaležu u Detku (A detki kehely) u časopisu Művészettörténeti értesítő, 1970, br. 4, Budapest 1971, str. 265—271. Varaždinski je kalež iz 1770. godine, dok je ciborij djelo augsburškog istaknutog majstora i označen je žigom Augsburga te majstorskim znakom IIL u položenom ovalu.

Ciborij je od pozlaćena srebra, valovita šesterolistna oboda, a na svedenom pojasu prikazane su tri andeoske glave među voćem, nodus je urešen s tri ovala uokvirena lišćem, dok su na čaški tri andeoske glave i tri medaljona sa znacima Kristove muke. Poklopac je valovita oboda, a na svedenom pojasu motivi su voća i lišća. Na vrhu je križić. Vis. bez poklopca 24,5 cm, a s poklopcem i križićem na vrhu 39 c. Promjer podnožja 17, a čaške 14.

15

Možda se ti inicijali odnose na ljubljanskog srebrnara Iohannesa Bechela, koji je 1810. imao svoju radionicu na ljubljanskom Novom trgu, kako saznajemo iz spisa zagrebačkog poglavarstva iz te godine u vezi s boravkom nekadanjeg zagrebačkog srebrnarskog pomoćnika Datzera kod tog ljubljanskog srebrnara (Historijski arhiv, Zagreb, Acta politica br. 1587—1810).

16

U sljedećem kratkom pregledu označio sam kraticom VMKH časopis Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske, gdje je I. Lentić kao i u Peristilu objavljivao rezultate svog studija.

17

U vrijeme, kada je Juraj Kunić 1798. godine zamolio varaždinsko poglavarstvo, da mu dozvoli u Varaždinu obavljati zlatarski i pečatorezbarski obrt, usprotivio se zlatar Ivan Maichlinger davanju dozvole Kuniću, ističući da je Varaždinu dovoljan jedan zlatar. Kasnije je i sam Kunić slično prosvjedovao, kad je 1816. želio Konrad Lehr dobiti dozvolu zlatarskog rada u Varaždinu. Kunićev sin Vinko također moli 1834. godine varaždinsko poglavarstvo, da ne dozvoli rad Josipu Halleru.

Vidimo da su problemi opstanka, s kojima su se borili varaždinski zlatari potkraj XVIII stoljeća, mučili i njihove nasljednike u prvoj polovini XIX. To nam potvrđuje i podatak o nesavjesnostima i krivotvorinama varaždinskih pojasara u prvoj polovici XIX. stoljeća. Kao što je varaždinski srebrnar Antun Török 1773. zamolio Hrvatsko kraljevinsko vijeće da poduzme mjere protiv zloupotreba varaždinskih srebrnara, koji ne upotrebljavaju propisanu kakvoću slitine, pa je iste godine njega ovlastilo varaždinsko poglavarstvo da provjerava kakvoću slitine drugih varaždinskih srebrnara (usp. Lentić, u Peristilu 10—11, str. 186), tako je 1814. i 1817. Juraj Kunić djelovao protiv zloupotreba varaždinskih pojasara i također dobio ovlaštenje da provjerava njihov rad. Koja dva desetljeća kasnije uhvaćen je na čakovečkom sajmu varaždinski pojasar Tomo Seitz (Zajc?) 1833. godine, dok je prodavao zlatarsku robu s lažnim žigovima. Potanje o tome naveo sam u ovoj radnji kronološkim slijedom.

18

Ivo Lentić u časopisu Peristil, br. 10—11, Zagreb, 1967/68, str. 181—184.

6. Tabela žigova varaždinskih zlatara od kraja 18. stoljeća do god. 1859.

1. Mjesni varaždinski žig i imeni žig Jurja Kunića na konjščinskom kaležu u zagrebačkom Dijecezanskom muzeju (u tekstu pod 1. 4) i na votivu žene u krevetu (u tekstu pod 1. 12).

2. Pojednostavljen varaždinski žig prvih decenija 19. stoljeća, kakav se javlja uz imeni žig G K na votivima 1. 10 (D. M. V,4), 1.22 (D. M. V, 57) i na svjetiljci iz Ludbrega god. 1819, u tekstu pod 1.5 (D. M. 1179a).

3. Drugi pojednostavljeni oblik varaždinskog žiga, kakav nalazimo na zvoncu 1.8 uz imeni žig G K.

4. Imeni žig Jurja Kunića na votivu srca 1.17 (D.M. VI, 63) zajedno s mjesnim žigom Varaždina, kakav je ovdje u tabeli pod 1.

5. Pojednostavljen oblik varaždinskog žiga s imenim žigom V. K na vrhu crkvene zastave (u tekstu pod 3.1). Zacijelo Vinko Kunić, Varaždin, oko 1835.

6. Treći pojednostavljeni oblik varaždinskog žiga, kakav se nalazi uz imeni žig V. K na dvodjelnoj kopči (u tekstu pod 3.2).

7. Četvrti pojednostavljeni oblik varaždinskog žiga s oznakom kvalitete slitine (13 lota) i godinom 1836. uz položeno ovalan imeni žig I H, vjerojatno Josipa Hallera. Na votivu (karton V, 27) iz Marije Bistrice u Dijecezanskom muzeju. Isti mjesni žig s imenim žigom u položenoj pačetvorini I H, kao ovdje pod 8 na votivu ruke (karton III,3), u istom muzeju iz Marije Bistrice.

8. Varaždinski mjesni žig sa slovom V i godinom 1836. uz imeni žig I H, vjerojatno Josipa Hallera, na votivu s reljefnim likom djeteta koje moli, iz Marije Bistrice, u Dijecezanskom muzeju, Zagreb, na kartonu V,5.

9. Varaždinski mjesni žig sa slovom W iznad oznake kvalitete slitine (13) uz imeni žig I H u položenoj pačetvorini, kao ovdje pod 8. Na votivu srca iz Marije Bistrice (karton VI, 64) u Dijecezanskom muzeju, Zagreb, zacijelo oznaka Josipa Hallera oko 1835 — 1842.

10. Žig kvalitete slitine (13 lota) i imeni žig I N, možda Ivan Noske, Varaždin, oko 1814. Na votivu ruke iz Marije Bistrice u Dijecezanskom muzeju, Zagreb, karton III, 1.

11. Imeni žig I N, možda Ivan Noske, Varaždin, oko 1814. Na žlici u zagrebačkoj zbirci obitelji Shauff.

12. Mjesni varaždinski žig s uklopljenom oznakom kvalitete slitine (13) na donjem dijelu kule. Uz imeni žig varaždinskog zlatara Antuna Gerstnera oko god. 1850. na žlicama iz posjeda obitelji Živković u Koprivnici (u tekstu pod 4. 7 — 12).

13. Varaždinski žig sa slovom V i godinom 1859. s oznakom kvalitete slitine (13) u krugu. Uz drugi oblik imenog žiga Antuna Gerstnera, gdje okvir prati donju oblinu slova G. Na dvjema krunama iz Lepoglave u Dijecezanskom muzeju, Zagreb (u tekstu 4. 1—2).

Usporedimo li ove oblike varaždinskih mjesnih zlatarskih žigova u njihovu vremenskom slijedu s istodobnim zagrebačkim žigovima (u zborniku *Iz starog i novog Zagreba*, sv. IV, Zagreb, 1968, str. 179, 182—183, te u časopisu *Peristil*, sv. 10—11, Zagreb, 1967—1968, str. 189—200), vidimo da je:

1. varaždinski mjesni žig potkraj 18. stoljeća uz imeni žig Jurja Kunića imao oblik gradskog grba kao i zagrebački kaptolski mjesni žig uz imeni žig Martina Ebnera (*ISNZ*, IV, 183, 5) ili žig slobodnog grada Zagreba uz imeni žig Ivana Majera (*Peristil*, sv. 10—11, str. 192, sl. 10—11).

2. Prvih decenija 19. stoljeća javlja se u varaždinskom mjesnom žigu pojednostavljen oblik samo kule kao glavnog elementa gradskog grba, kakav nalazimo npr. na svjetiljci Jurja Kunića iz Ludbrega god. 1819. — Srodan razvoju vidimo u Zagrebu, npr. u žigovima Franje Lesnika oko 1810—1819 (*Peristil*, 10—11, str. 192, sl. 14—16).

3. Godine 1836. javljaju se u Varaždinu dva različita mjesna žiga, koja sadrže tu godinu (u tabeli br. 7 i 8).

3.1. Jedan (žig br. 7) ima u sredini ispod oznake kvalitete srebrne slitine (13) pojednostavljen oblik gradske kule, kakav nalazimo oko 1835. na nekim djelima Vinka Kunića, a 1839. s tim mjesnim žigom uz oba imena žiga (ovalan i pravokutan) Josipa Hallera, koji je djelovao u Varaždinu 1835—1842.

3.2. Drugi varaždinski žig (br. 8) također iz 1836. ima u sredini ispod oznake kvalitete slitine (13) slovo V. Javlja se uz pačetvorinast žig Josipa Hallera.

Godine 1839. upotrebljava u slobodnom gradu Zagrebu Ivan Wallner uz svoj imeni žig mjesni žig Zagreba s trim kulama iz gradskog grba ispod brojke 13 i s brojka godinu u uglovima (*ISNZ*, IV, str. 183, 6), a zagrebački zlatar Fridrih Laube upotrebljava god. 1838. uz svoj imeni žig mjesni žig koji u sredini ima oznaku 13 a iznad nje slovo A (Agram), dok su u uglovima brojke godine (*Peristil*, sv. 10—11, str. 200, sl. 31). — O upotrebi početnih slova imena gradova u zlatarskim žigovima druge polovice 18. i ranog 19. stoljeća usp. *Peristil*, sv. 10—11, str. 193, bilj. 18.

4. Varaždinski mjesni žig koji sadrži samo slovo W iznad brojke 13 (oznaka kvalitete slitine) nalazi se zajedno s pačetvorinastim imenim žigom I H, zacijelo Josipa Hallera, možda u razdoblju između 1840. i 1842.

Otrilike istodobno javlja se u Zagrebu mjesni žig, koji sadrži slovo A, kome je slijeva broj 1, a zdesna broj 3, tj. oznaka kvalitete slitine od 13 lota srebra (*Peristil*, sv.

10—11, str. 200, sl. 30). Nalazi se uz imeni žig zlatara Slavoljuba Königa.

5. Oznaka kvalitete slitine s 13 lota srebra u 16 lota legure, koja sadrži samo brojku 13 u položenoj pačetvorini odsječeni uglova, nalazi se uz imeni žig I N, vjerojatno varaždinskog zlatara Ivana Noskea oko 1814. godine. — U Zagrebu su bili zlatarski radovi oko god. 1780. označavani samo brojkom 13, bez drugih elemenata gradskog grba ili slova (usp. Tkalčićev zbornik, Zagreb, sv. II, 1958, str. 272), a također uz imene žigove s inicijalima majstora. — Noske je bio varalica, koji je poput nekih varaždinskih pojasara žigosao takvim žigom kvalitete svoje patvorene radove znatno lošije slitine, pa je zbog toga zacijelo izbjegavao oznaku Varaždina, kako bi se njegovim krivotvorinama lakše zameo trag.

6. Nešto drukčije uokviren imeni žig I N vjerojatno je oznaka istog »majstora«, ali bez oznake kvalitete slitine kao i bez mjesnog žiga, što bi upravo moglo upućivati da se tim žigom služio Noske.

7. Značajno je da već u doba dok još traje proces protiv Josipa Hallera u Varaždinu (1842—1849) upotrebljava Antun Gerstner, varaždinski zlatar od 1844. godine, pored svoga imenog žiga s ispisanim prezimenom Gerstner i mjesni žig s prikazom varaždinskog gradskog grba, vraćajući se uglavnom na najstariji oblik varaždinskog mjesnog žiga, koji nam je dosad poznat s kraja 18. stoljeća, kao što je Gerstner svojim savjesnim radom nastojao povratiti prijašnji ugled zlatarstvu u Varaždinu, koje je bilo došlo na zao glas prevarama Noskea, Zajca i drugih, kao i zbog Hallerovih pronevjera. — U Zagrebu Laube također ispisuje cijelo prezime u imenom žigu već godine 1838, uz mjesni žig (*Peristil*, sv. 10—11, str. 200, sl. 31).

8. Godine 1859. ponovno se javlja oblik varaždinskog mjesnog žiga koji sadrži slovo V iznad oznake kvalitete slitine (13), a u uglovima brojke godine 1859. Nalazi se uz nešto preinačen oblik imenog žiga Antuna Gerstnera. — Srodnu kombinaciju slično raspoređenih elemenata zagrebačkog mjesnog žiga sa slovom A iznad brojke 13 i godinom 1838. nalazimo uz imeni žig s potpuno ispisanim prezimenom LAUBE na djelima zagrebačkog zlatara Fridriha Laubea.

Vidimo dakle da su se uglavnom istodobno zbivale veoma srodne promjene u oblicima mjesnih žigova Varaždina i Zagreba. Nadam se da će ova zapažanja moći poslužiti kao temelj detaljnijem proučavanju varijanata varaždinskih kao i zagrebačkih zlatarskih žigova.

*Summary***Ivan Bach
Varaždin's Goldsmiths Juraj Kunić (cca
1777—1831) and his Son Vinko Kunić
(1801 — after 1841)**

Numerous goldsmith's works can be attributed to Juraj Kunić since they are marked by the initials G. K. (Georgius Kunich) and are wearing the Varaždin hall-marks. A chalice in Konjščina still has the shapes in style of Louis XVI and probably belongs, like the chalice from Donja Voća, to Kunić's earliest works. In Zagreb's Diocesan Museum an Empire chalice has been preserved and another one, dating from 1820, in the church at Mihovljan is signed GE. CUNICH. In the Diocesan Museum in Zagreb there is also a hanging lamp from 1819, originating from Ludbreg. Several votive objects from Marija Bistrica, men's or women's figures or parts of bodies like a heart or eyes, originated from Kunić's workshop as well. The Varaždin Municipal Museum keeps a piece of sugar-tongs in the shape of a stork. When the tongs open a swaddled baby appears in the opening (probably a wedding present). The Museum of Arts and Crafts in Zagreb possesses two beautiful salt-cellars and there is a small table-bell with a serpentine handle in a private collection in Zagreb.

Archival materials prove that Kunić was a very busy and a highly esteemed goldsmith. He manufactured a golden hanging lamp (*»elegantier elaboratam«*) for the kermis church in Marija Bistrica in 1807. Later he was entrusted with further costly orders for the same church in 1808 and 1809, as well as the workmanship of two pacification crosses in 1813. None of these works for Marija Bistrica have been preserved or located.

— Kunić borrowed from Josip Mihić, a tradesman from Varaždin, a sum of money for the reconstruction of his house between 1808 and 1809 and paid a part of this debt by giving some works. So he made a silver sheathing and a clasp, altogether worth 84 florins and 4 crowns. Later he paid other debts to the pharmacist Halter in Varaždin with his works also, among which two gold-plated silver clasps for Halter's wife, a sugar-box with a lock, a silver snuff-box, a pair of silver scales and a golden ring with a pearl for Halter's daughter should be mentioned to indicate his manifold artistic activities. None of these works, traced and verified in the archives, have been found up to date. It is to hope that the publication of this paper may contribute to rediscover some of them at least.

Some of works marked with V. K. and bearing the Varaždin hall-marks like a silver pinnacle for a church banner, with IHS in the crowning rays, a two-piece clasp and a big lable are attributed to Vinko Kunić, Juraj Kunić's elder son.

The conserved works of these two goldsmiths from Varaždin required rather extensive research in the Historical

Archives of the city of Varaždin, and thereby many interesting facts were found out about their lives and their art.

Recapitulating, the author of this study tried to consider and to fix the place and significance of both Juraj and Vinko Kunić in the complex of historic development of goldsmith's trade and art in Varaždin, comparing them with their contemporaries and followers.

A particularly valuable supplement is the list of Varaždin's hall-marks appearing on pieces of art in gold, on works by the Kunićs, by Ivan Noske, Josip Haller or Anton Gerstner. A comparison of these with the marks of Zagreb's goldsmiths, especially by following the changes in their shapes through decades, leads to quite rewarding conclusions in this field of art.

*Zusammenfassung***Ivan Bach****Varaždiner Goldschmiede Juraj Kunić (u. 1777—1831) und sein Sohn Vinko Kunić (1801 — nach 1841)**

Mehrere Goldschmiedearbeiten können Juraj Kunić zugeschrieben werden, da sie mit dem Namenszeichen G. K. (Georgius Kunich) und mit dem Varaždiner Beschauzeichen punziert sind (Abb. 16 und 32). Ein Kelch in Konjščina (Abb. 8—16) hat noch Louis XVI Formen und wird wohl ebenso wie der Kelch aus Donja Voća zu Kunićs frühesten Arbeiten gehören. Im Zagreber Diözesan Museum ist ein Empirekelch aus Konjščina erhalten (Abb. 18) und ein anderer aus dem J. 1820 in der Kirche zu Mihočljani (Abb. 1—7) ist GE. CVNICH bezeichnet. Im erwähnten Museum befindet sich auch eine Ampel aus d. J. 1819, welche aus Ludbreg stammt. Mehrere Votive aus Marija Bistrica mit weiblichen und männlichen Figuren oder Körperteilen: Herz, Augen und ä. stammen auch aus dem Atelier Kunićs (Abb. 27—31). Im Varaždiner Städtischen Museum ist eine Zuckerrinne in der Form eines Storches aufbewahrt (Abb. 24—30). Wenn die Rinne geöffnet wird, erscheint in der Mitte ein Wickelkind (wohl ein Heiratsgeschenk). Das Zagreber Museum für Kunst und Gewerbe besitzt zwei schöne Salzfüsse (Abb. 19) und im Zagreber Privatbesitz befindet sich eine kleine Tischglocke mit schlangenförmigen Griff (Abb. 20).

Archivalische Angaben bezeugen dass Kunić ein sehr beschäftigter und geschätzter Goldschmied war. Er verfertigte eine goldene Ampel (»elegantem elaboratam«) für die Wallfahrtskirche in Marija Bistrica im J. 1807. Später wurden ihm noch andere kostspielige Bestellungen für dieselbe Kirche in den Jahren 1808 und 1809 und die Ausführung zweier Pazifikale im J. 1813 anvertraut. Alle diese Arbeiten für Marija Bistrica sind entweder nicht mehr erhalten oder konnten bisher nicht mehr aufgefunden werden. — Kunić borgte vom Varaždiner Kaufmann Josip Mihić Geld für den Umbau seines Hauses in den Jahren 1808—1809 und bezahlte einen Teil dieser Schuld mit seiner Arbeit. Er verfertigte für den Kaufmann einen silbernen Beschlag und eine Schnalle, die zusammen 84 For. 4 Kr. wert waren. Später bezahlte er seine Schulden dem Apotheker Halter in Varaždin auch mit seinen Arbeiten, unter welchen zwei silberne, vergoldete Schnallen für Halters Gemahlin, eine mit Schloss versehene Zuckerdose, eine silberne Schnupftabakdose, silberne Schalen für die Wage, ein goldenes Ringlein mit einer Perle für Halters Tochter als bezeichnend für die Vielseitigkeit seiner Kunst zu erwähnen sind. Alle diese archivalisch bezeugte Arbeiten Kunićs konnten bisher nicht aufgefunden werden. Hoffentlich wird die Veröffentlichung dieser Zeilen zur Entdeckung wenigstens einiger dieser Werke beitragen.

— — —

Einige mit V. K. bezeichnete, meistens auch mit dem Varaždiner Beschauzeichen versehene Werke: eine silber-

ne Kirchenfahnen Spitze mit IHS in den Strahlen (Abb. 33), eine zweiteilige Schnalle (Abb. 34—35) und ein Schöpflöffel werden Vinko Kunić, dem älteren Sohn von Juraj Kunić zugeschrieben.

Die erhaltenen Werke dieser Varaždiner Goldschmiede haben weitere archivalische Forschungen im Historischen Archiv der Stadt Varaždin erfordert. Das führte zur Feststellung interessanter Angaben über das Leben und Wirken der beiden Goldschmiede.

Juraj Kunić war noch nicht zwanzigjährig als er sich in Varaždin eingesiedelt hatte. Er lebte dort seit 1797 bis 1831, nur zwischen 1818 und 1824 weilte er in Vidovec. Im Alter von 54 Jahren starb er in Varaždin am 22. V. 1831.

Woher er gekommen ist konnte noch nicht geklärt werden. Sein Vater war Major und bekam noch als Kapitän des St. Georgen Regiments im J. 1770 das Adelsdiplom mit dem Prädikat von Sonnenburg. Dieses Diplom erbte zuerst der älteste Sohn, Jurajs Bruder Stephan, und nach seinem Tode Karl, der zweitälteste. Als Karl auch gestorben ist, sollte das Diplom der dritte Sohn Wenzel bekommen. Der war aber zur Zeit wahrscheinlich irgendwo im Soldatendienst (da er sich später aus dem Invalidenheim meldet), und so erhielt das Diplom der jüngste Sohn Juraj Kunić, der Goldschmied. Als er am 30. V. 1801 wieder den Varaždiner Magistrat bat unter die Bürger aufgenommen zu werden, erwähnte er unter anderen seinen Verdiensten auch dass er adelig sei. Am 31. X. 1801 ist er Varaždiner Bürger geworden. Kunić musste Landesbesitzer in Varaždin werden noch ehe ihm das Bürgerrecht und die Gewerbebefugnis verlieht worden sind. Er besass Weingärten. Später kaufte er im J. 1806 ein Haus mit Acker, Wald und einer Wiese. Im J. 1808 kaufte er vom Fürsten Batthyany ein stattliches Haus am Varaždiner Hauptmarkte. Eine Hälfte davon verkaufte er bald darauf, und in der anderen richtete er ein Kaffeehaus ein. Er beschäftigte sich auch mit Weinverkauf und besass eine Schenke in der Umgebung von Varaždin, veranstaltete öffentliche Ballabende in seinem Hause seit 1809 bis 1818, um seine Schulden bezahlen zu können. Im J. 1810 hatte Kunić Unannehmlichkeiten mit seinem Lehrling Ignaz Maichlinger, der ihm verschiedene Sachen und Geld gestohlen hatte. Kunić musste gegen die Konkurrenz der Gürtler, welche auch Silberwaren verfertigten kämpfen. Im J. 1814 wurden diese auf sein Ansuchen von dem Magistrat verpflichtet ihre Arbeiten Kunić zu zeigen, der befugt war das Beschauzeichen darauf zu schlagen. Er fungierte in demselben Jahre als Schätzer im Prozess gegen den Gürtler Johann Noske, der gefälschte Silber- und Goldschmiedewaren verkaufte. Im J. 1817 widersetzte sich Kunić der Verleihung des Gewerbebefugnisses an den Goldschmied Konrad Lehr aus Regensburg, der in Varaždin wirken wollte. Trotz aller seiner Bemühungen hat sich Kunić in den Jahren 1808—1814 so sehr verschuldet, dass er im J. 1818 sein Haus verkaufen musste, bezahlte eine Reihe von Schulden und übersiedelte mit seinem Schwiegersohn, dem Kaufmann Vinko Zorn nach Vidovec, wo sie beide die Post und ein Magazin mit 1. VII 1818 in Pacht genommen haben. Die Post ist bald aufgehoben worden, und auch aus anderen Gründen sind die Geschäfte Kunićs übelgegangen. Die Herrschaft Čakovec, auf dessen Territorium sich die Parzelle mit der Post und dem Magazin befanden, klagte den Goldschmied bei der Gerichtsbehörde wegen Nichterfüllung seiner Vertragsverpflichtungen an. Der Prozess zog sich von 1820 bis 1824, und Kunić wurde in J. 1823

nicht nur auf das Bezahlen seiner Schulden verurteilt, sondern, falls er nicht imstande wäre mit seinem Hab und Gut seine Schuld zu begleichen, sollte auch seine Person dem Grafen Festetić, dem Besitzer von Vidovec, zugeteilt werden. Die Hofkanzlei, welche Kunić um Hilfe bat, änderte diesen Gerichtsspruch in J. 1824 insoweit, dass Kunić — falls er seine Schulden nicht gänzlich bezahlen kann — um eine Erneuerung dieses Prozesses bitten kann. Als Adelige wurde er von der Hofkanzlei geschützt, und es scheint dass bald darauf zu einem Uebereinkommen Kunićs mit der Herrschaft Čakovec gekommen sei.

Franjo Kern, Kaufmann aus Sisak, klagte Kunić im J. 1819 an, weil Kunić im J. 1817 für eine — noch immer nicht bezahlte — Schuld seines Schwiegersohnes mit seinem Hause bürgte. Der Prozess dauerte von 1819—1828, und am Ende bewies Kunić, dass Khern auch seinem Schwiegersohne schuldig war, so dass zuerst diese Schuld beglichen sein sollte.

Im J. 1824 verleumdete Kunićs Gehilfe Kolatorović ihn und seinen Sohn bei dem Goldschmied Landbauer in Kanizsa und bei dem Goldschmied Vallner in Zagreb. Kunić verschaffte sich Genugtuung dafür. Der Gehilfe Josip Haller aus Kanizsa, der auch in diese Kolatorović Geschichten einbezogen war, wurde später Goldschmied in Varaždin.

Vinko Kunić, der ältere Sohn Jurajs, wollte schon im J. 1829 selbstständiger Goldschmied in Varaždin werden. Der Magistrat wies aber seinen Gesuch ab. Dominik, der jüngere Sohn Kunićs, diente damals seit über 9 Jahren als Soldat. Sein Vater bat für ihn im J. 1829 um einen Urlaub auf unbegrenzte Zeit, damit er dem vom Alter bedrückten Vater in seiner Werkstätte helfen könnte. Im folgenden Jahre meldete sich Wenzel Kunić, pensionierter Lieutenant, aus dem Invalidenheim in Neu-Lärchenfeld bei Wien, und verlangte von Juraj Kunić das Adelsdiplom, da dieses dem älteren Bruder rechtmässig gebühre, und als Pensionierter kann sich Wenzel die Spesen für eine Kopie nicht leisten. Das Diplom verpfändete aber Juraj bald darauf in Varaždin.

Nach Jurajs Tod (22. V. 1831) bat Vinko Kunić im September 1832 wiederum den Magistrat um die Gewerbebefugnis, wurde aber vom Magistrat an die Zusammenarbeit mit seiner Mutter angewiesen. Vinko wollte das Werkzeug haben und bot seiner Mutter die ganze Verpflegung mit Heim und Kleid dafür. Kunićs Witwe zog aber vor, mit dem Werkführer Vukšinić das Gewerbe weiterzuführen. Im Dezember 1833 erhielt Vinko die Befugnis als Gürtler das Gewerbe zu treiben, da der bisherige Varaždiner Gürtler Tomo Seitz wegen Silberfälschungen gerechtl. verfolgt war. Schon im Oktober desselben Jahres bat wiederum Kunićs Witwe, da sie schon alt und kraftlos geworden sei, um die Entlassung Dominiks aus dem Soldatendienst, weil Dominik in der Goldschmiedekunst schon ziemlich bewandert sei und ihr helfen könnte. Der Magistrat empfahl ihren Gesuch an die zuständige Stelle, als aber Dominik nach dem Tode seiner Mutter (1834) selbst um die Gerechtsame bat, erhielt er die Antwort dass ihm diese nicht gegeben sein könne, da er weder seine Lehrzeit noch die pflichtmässige Wanderung absolviert habe.

Die Witwe Rosalie Kunić starb am 9. XI. 1834. Da Vinko von seinem Erbteil abgesagt hatte, bezahlten Dominik und

seine Schwester Amalia die Schulden der Eltern. Dominik erhielt dann das Adelsdiplom, verpfändete es aber am dritten Tag von neuem. Einige Sachen aus dem Nachlasse verkaufte Dominik dem Goldschmied Joseph Haller, der sich auch an der Bezahlung der Kunićischen Schulden beteiligt hatte. Nachdem Haller aus Wien seine Entlassung erhalten hat, begann er sein Gewerbe in Varaždin auszuüben. Haller ist 1840 Varaždiner Bürger geworden, bankrottierte aber schon im J. 1842. Viele Prozesse gegen ihn dauerten bis 1843. Einige mit I H bezeichneten Votive aus Marija Bistrica könnten Hallers Arbeiten aus den Jahren 1835—1836 sein.

Vinko Kunić arbeitete seit 1832 als Gürtler und nach dem Tode seiner Mutter wurde ihm im J. 1835 die Befugnis für das Goldschmiedegewerbe gegeben. Um den höheren jährlichen Taxen, die er darum für das Jahr 1836 zahlen sollte, auszuweichen, siedelte er im J. 1837 nach Koprivnica über, wurde aber dort auch mit hohen Gebühren belastet und kehrte im nächsten Jahre nach Varaždin zurück. Inzwischen gelang es ihm mit Hilfe seines Veters Ivan Kunić das Adelsdiplom auszulösen. Seitdem weigerte er sich als Adelige die Gewerbetaxen zu bezahlen. Weil er aber von Ivan Kunić viel Geld empfangen hatte um dieses Diplom Ivan zu überlassen, das Diplom aber behielt, wurde Vinko seit 1840 gerichtl. verfolgt. Er flüchtete an das Territorium der Herrschaft Varaždin über, wurde aber Anfang 1841 an den Varaždiner Magistrat ausgefolgt. Nachdem Vinko eine für ihn günstige Ausgleichung mit seinem Vetter angenommen hatte, gab er endlich sein Diplom dem Varaždiner Magistrat, der es Ivan Kunić weiterschickte. Nach der Begleichung Vinkos Schulden findet man in dem Magistratsarchiv von Varaždin keine weiteren Angaben über ihn.

Neben Juraj und Vinko Kunić wirkten in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts in Varaždin auch andere Goldschmiede: Ivan Maichlinger, Franjo Hensch, Ivan Noske, Franjo Periliat und der erwähnte Josip Haller. Seit 1844 arbeitete in Varaždin Antun Gerstner, von dem einige gut ausgeführte Arbeiten: zwei Kronen aus 1856 für die Statue Madonnas mit dem Kind, sechs Löffel (Abb. 36—37), und ein Schöpflöffel (Abb. 38—39) bekannt sind. Mag. Ivo Lentić entdeckte unlängst vier weitere Arbeiten dieses Meisters: ein Pazifikale, den oberen Teil einer Zunftfahne aus d. J. 1853 und zwei Oelgefässe.

Im Schlusskapitel betrachtet der Vf. die Stelle der beiden Goldschmiede Juraj und Vinko Kunić im Gefüge der geschichtlichen Entwicklung der Goldschmiedekunst in Varaždin. Die erhaltenen Werke von Juraj Kunić können mit den besten arbeiten alter Varaždiner Meister wie z. B. mit der Monstranz des Meisters Anton Török aus dem J. 1773 (Peristol, no 10—11, Zagreb, 1967—68, S. 181) verglichen werden. Andererseits können Jurajs Arbeiten den besten Arbeiten Zagreber Goldschmiede dieser Zeit zur Seite gestellt werden. Vierundzwanzig erhaltene Arbeiten von Juraj Kunić ermöglichen schon dieses Urteil über seine Kunst. Die Werke seines Sohnes Vinko sind noch nicht genügend erforscht worden, so dass seine geringeren Kenntnisse, die ihn von seinem Vater unterscheiden, zurzeit erst auf Grund der wenigen bisher bekannten Stücke festgestellt sein konnten. Vf. hofft dass diese Studie den Ansporn geben könnte unter vielen erhaltenen Goldschmiedearbeiten in Kroatien noch weitere Werke

dieser beiden Varaždiner Goldschmiede ans Licht zu bringen.

Zu diesem Zweck fügte Vf. eine Tabelle jener Beschauzeichen bei, die Varaždin zugeschrieben sein können und in der Zeit zwischen dem Ende des 18. Jh. und dem Jahre 1859 auf den erhaltenen Arbeiten gebraucht waren. In

Verbindung mit diesen erscheinen auf den Goldschmiedewerken Namenszeichen, welche Juraj und Vinko Kunić, Ivan Noske, Josip Haller und Antun Gerstner zugeschrieben werden. Die verschiedenen Phasen im Wechseln der Formen des Varaždiner Beschauzeichens Jahrzehnte hindurch, können mit den nämlichen Phasen der Zagreber Beschauzeichen verglichen werden.